

ARGIA

EL INDEPENDIENTE

DIRECTOR: PABLO SEBASTIAN
Naberiñ: Marqués del Rincón, 11. 28016. Madrid
419 19 40. Telex: 45065 EIDIO-E. 65 pezetak

DIARIO DE INFORMACIÓN GENERAL
Año 1. Número 92. Madrid, martes 3 de octubre de 1989
«Nuestra libertad está en tus manos»

«Jaurien Etxezaharreta:
Belaunaldien arteko arazoa
abarri da Iparraldean»

EL PAIS

DIARIO INDEPENDIENTE DE LA MAÑANA

EL DIARIO VASCO

EL CORREO
ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

«Sólo los socialistas han hablado de dos comunidades»
Aulestia da como inminente el pacto
nacionalista, cuyo objetivo es la remodelación del Estado

El País
Nobis de la Paz
liberación del País

DELA
DIARIO DE PUSK

MANANA
Zazpiak
A VASCO
65 pias.

Diario 16

Diario de Navarra

La inversión
pública en
Navarra será
de 1.000
millones en
cinco años

Ardanza confirma la permanencia en

EXPRESS

GAUC

EUSKARAZKO EGUNKARIA
JAURLARITZAK BAHITU

ARGIA EGUNA 89

AZAROAK 26

Argia Eguna 89 dela eta laguntza eskatu beharrean gatozkizu.
Zure herri edo auzoan Argia Egunik ez bada antolatzen, edota antolatuta
ere

zure laguntza eskaini nahi badiguzu, DEITU:
943/283399 «Gipuzkoa, Nafarroa eta Iparralde»
94/4248543 «Araba eta Bizkaia»

telefonoetara

4. Irakurleak mintzo.

POLITIKA

- 5. Laburrak.
- 6. Kronika politikoa: «Epaile eta gotzaia botu eske». N. ARRAS-TOA.
- 8. Ipar Euskadiko alderdi abertzaleak bide berriak jorratu nahian. X. LETONA.
- 11. Koldo Barkala Amnistia Eguna. B. ARTOLA.
- 13. Panama: Ertamerikako hurrengo gerragunea? P. SASTRE.

ERREPORTAIK

- 16. Euskarazko egunkaria Jauritzak bahitu. I. URIA.
- 20. Zerga munizipalen igoera urrutira helduko ote? A. GOSTIN.
- 23. XVI. mendeko pribilegioek tente diraute Astigarragan. J. OIZ.
- 27. Lucien Etkezaharreta: «Belau-naldien arteko arazoa nabari da Iparraldean». I. MURUA eta G. ARRESE.
- 39. Itaka: poesia baten itsasoratzea. A. ELOSEGI.
- 42. Hordago taldea: amerikar gautxorien alaiagarri. F. TAI.

KULTURA

- 45. Kultur ataria.
- 46. Narraziogintzaren arazo premiatsuenak. G. ARRESE eta L. AGIRRE.
- 48. Danba: «Euskaraz kantatzekotan, errazago Moskun Madrilen baino». X. MAKAZAGA.
- 49. Su ta Gar: «Heavy-aren barreira apurtzen bada hobe». X. MAKAZAGA.
- 50. Musikagintza: instituzio, negozio eta herri interesen zurrunbiloan. I. EGIBAR eta M. ARREGI.
- 50. Andoni Egaña: «Gauzak kontatu behar dira; ez naiz introspektzioaren aldekoa». L. AGIRRE.
- 53. Munduko kultura. J.M. HERITZ.
- 54. Aste giroa.
- 64. Kulturaren Aste Borrastea.
- 66. Azkena.

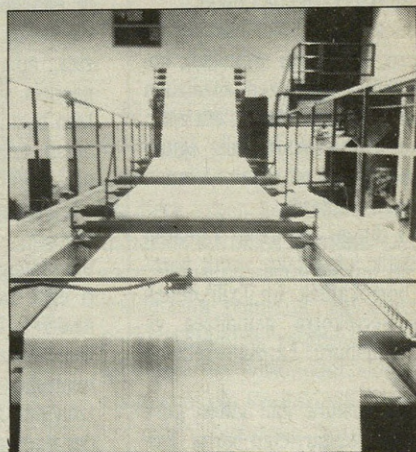

ARGIA
1.263. zenbakia

IPARRALDEKO POLITIKAK albiste berriak ekarriko ditu hemendik gutxi barru. EMAREN kongresuaren ostean, EBK burutuko du hilabete honetan. Bien bi-

tartean IEGA gazte abertzale erakundea sortu da OLDARTZEN aldizkariaren inguruan, talde politiko berri baten lehen kimuak. (8. or.)

EUSKARAZKO EGUNKARIA bidegarria dela frogatu dute CIES enpresak eginiko AZTERKETEK, nahiz eta Mari Karmen Garmendiak bestelakorik adierazi berri duen. IRAKURLEGOAREN perfila: GAZTEA, GIPUTZA eta EZKERTIARRA omen. Egunkari bat, bi edo hiru sortuko balira, zernolako erantzuna izango litzatekeen ere aztertu du CIE-Sek. (16. or.)

LUCIEN ETXEZAHARRETA kazetari ezaguna da Iparraldean GURE IRRA-TIAKO langile gisa zortzi bat urte dar-matzanetik. POLITIKA eta KULTURAZ erreferentzia ugari jasotzen duen soegile badaezpadaokarekin egin dugu topo. Bere ustez, Ipar Euskal Herrian belaunaldi ezberdinen mundu ikuskerek aurrez jo-tzen dute elkar. (27. or.)

Bi mahai inguru interesgarri iragan den astean burutu zirenak. Bata, EUSKAL NARRATIBAGINTZAZ Peillen, Lertxundi eta Lasagabasterren eskutikakoa Euskal Idazleen Elkarteak antolatu ihar-

dunaldietan. Bestea, EUSKAL MUSIKA-GINTZAZ, Zabala, de Felipe eta Ostola-zaren artekoa IPESek atondu solasaldie-tan. Bien laburpenak aurkituko dituzu KULTUR ORRIALDEetan. (46. eta 50. or.)

Agur «Txili» eta «Manu», gure mutil maiteak

Ez dakigu noiz berriz elkartuko garen, nork daki?, baina beti gogoan izanen ditugu zuekin izandako momentu goxoak.

Oroitzen zarete! Iparraldera ihes egin bezain laster, ez zintuen zailtasunik izan lagun talde bat atxemateko. Honi esker, pittaka pittaka Iparraldea hobeki ezagutu eta maitatu zintuen euskara beti sustengatuz.

Eh Txili!, zenbat izerdi bota zintuen Korrika-n parte hartuz. Eta biek zer suete ona! AEKKo zozketan opari bat irabazi zintuen erositako txartel bati esker.

Zuek irakurritako euskarazko liburu, bertsu eta artikulua komentatzea gustatzen zitzaizuen denen atseginarentzat, eta zueri esker beti euskaraz hitz egiten ginuen. Gure otorduek ez zuten animazio eskasik.

Ez ditugu ahantziko kafearen ondotik jokaturako *yam's* partida borrokatuak. Eh Txili! denek zure errekorra gainditzea ginuen helburu. Ez dugu sekulan lortu.

Zer gustura ibili ginen gure mendi xoragarrietan barna. Txili, hori zen zure ametsa, baserri bat mendi tartean, erreka ondoan eta ume andana bat inguruan. Amets xumea, zu bezala.

Beti zuen laguntza eskaintzeko prest zinteten, eta hainbeste

gauza gure gogo eta bihotz barnean gutxiak egon direnak.

Gure eskerrekin, besarkada bero bat bieri, eta ikusi arte.

ZUEN LAGUNAK

Alarmatuta

Kaixo,

Bi kontu esan nahi nikizuke, bata bestearekin zerikusirik ez duela beharbada baina inoiz ez dizuet idatzi eta buruan oraintxe bi horietatik ditudala, ahi van:

Zarauzko bezinola naizen aldetik, eta insomniko samarra, aspaldi honetan izorratzen ari nauten alarman gain dihoa bata. Ez dira ba edozein ordutan pito-hoska jartzen inguruko banku, kotxe, komertzio eta nik ez dakit zein beste kolore anarantatu edo gorrizko katxarro infernal horiek oihuka, lapurrez, poliziez, mila pelikulez inguratuta gaudela sentsazio makurra sortzen bezinogo guztian? Munipak berriz, edo direnak direla ez bait naiz zein den konprobatzera ohearen goxotasun faltatik altxatzen, ez al dira ba ordu bete beranduago ailegatzen eta —hori egia da— toke xinples batez itzaltzen inpernuko aparatuak? Hau negargarria da, eta nik, eta inguruko lagunek ere pentsatzen dut, lamentatzen, eta kondenatzen dugu. Modernitatearen zerak direla? Bejondeiela!, ni behintzat kontra nago oso.

Bestea Laboaren disko berri honek gogoratu dit. Cherokees. Txerokiak? Ba ote daki gure Laboa maiteak indio tribu horrek zein erraxtasun erlatiboz

makurtu zuen pasa den mendean burua enemigo yankiaren mehatxu —beti— superlatiboaren aurrean? Zergatik ez siuxak, edo txeieneak, edo sudur-zulatu haiek, egur piloa jaso arren tolestatu ez zirenak, eta larrutik pagatu? Agian ekibokatua egongo naiz, baina nire irudipenez, gu erresistitzeko moduan gara oraindik, eta txerokiaren etsipena, gure errealtate putoa bezain erreala izan arren, ez da guretzako egina, bizi gara-ta.

J. MANTEROLA

Nola aldatzen diren gauzak, kamaradak!

ARGIAko 1.261garren zenbakian «Hertzainak» ze ostia? izenpeko idazkian Alberto Ruiz-ek Hertzainak musika taldeak gure hizkuntzarekiko duen axolagabekeria (beste zerbait gogorrago ez esatearren) salatzen du. Neu ere bat nator berak, esandakoarekin, baina hala ere zerbait zehaztu behar zaio berak botatakoari: azken diskoan datozen hitzak euskaraz, frantsesez eta espainolez omen datoz, eta ez da horrela, euskaraz, espainolez eta ingelesez baizik.

«Kanta bat ez dut koskorrik ere ulertu» aipatzen zuen Ruiz-ek, eta neu «Gaizki pentsatzen» kantuari buruz ari delakoan nago. Eta kanta eta bere itzulpenak irakurrita ez da oso gaizki pentsatu behar —barkatu txiste erraza— kantua espainoletik edo ingelesetik euskarara itzulpena eginda dagoela (eta ez alderantziz) somatzeko. Itzulpe-

na, eta kaskarra gainera. Irakurleak erabaki beza bestela; hona hemen hitzok:

«Hator ba, neskatxa, gauza bat esan nahi dinat / ez natorren lanean ala ikasten habilene-tan / erabat askatua sentitzen naun gau ilunetan / nire atseina elkar pasatzen nahi dinat soilik».

Ulertezina ezta?

Hona hemen, berriz, espainola: «Ven chica, te quiero cantar una cosa / no quiero saber si estudias o trabajas / Estas noches nocturnas me siento sentir / solo quiero pasar un rato agradable».

Dena ulertzen da. Harrigarria.

Harrigarria baita ere taldeak dituen hizkuntz erizpideak hitzen traskripzioak eskaintzerakoan. Batzutan euskara, espainola eta frantsesa; euskara hutsez beste batean; euskara, espainola eta ingelesa azken honetan. Ze logika ote du guzti honen? Gure hertzain hauek, besteek bezalaxe, ez omen dute «espainolismoan erori nahi» (ARGIAk azken aldian eginiko elkar hizketa batean esan zuten), baina ez dute ordea inongo eragozpenik gure hizkuntzari sekulako jipoiak emateko.

Nola aldatzen diren gauzak, kamaradak!

INAKI
MONASTERIOEGUREN

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Yabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermine Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gastelzen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarri, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton

Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntuba, Amaia Elorri, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Martin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Disainu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubede.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturria.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañeta de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefona: (943)293613.

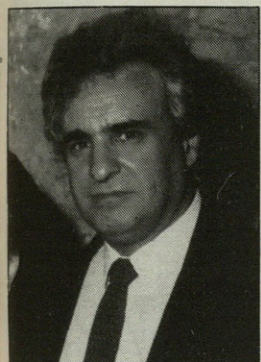
Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria	430 libera.
Estatu Espainola	6.500 pezeta.
Beste atzerriak	8.600 pezeta.
Airez	13.000 pezeta.

«Hiritarren gehiengoak herria garbitzearen erabakia hartzen duenean, zaborra botatzea erabakitzen duenean, Euskadiko plazaz plaza zartadaka aterako dituzte».

J.L. Corcuera
(Egin, 89-X-8)

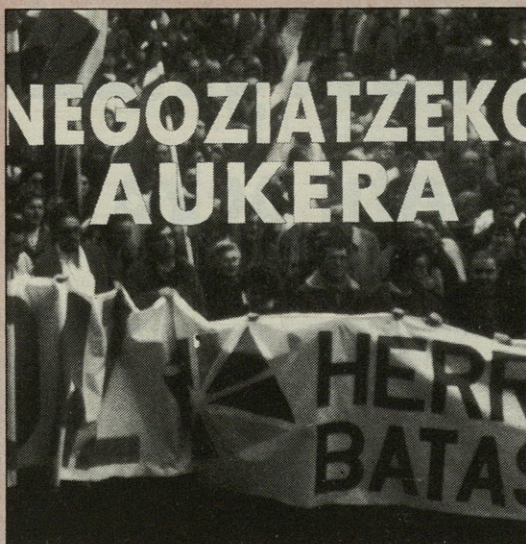
Presoen sakabanaketarekin gotzaiek eskatzen dituzten horretan eragiten dugu, hots, adierazpen askatasuna eta bergizarteratu nahi, eta ETAkide gaizto eta maltzur horiek gartzela bikoitz batean sartzen dituzten horiek defendatzen ditugu».

Enrique Múgica
(Deia, 89-X-9)

«Administrazio autonomikoa amarru zikinez gainezka dago, jendea atzamarrez aukeratua izaten da. Ez dugu horrenbeste urtetan horrela borrokatu egun bakarrik alderdiko agiria dutenek sar daitezen».

Joseba Azkarraga
(Egin, 89-X-9)

Gordetzeakoak

DATORREN LEGEALDIAN

Herri Batasunak ETA erakunde armatua eta gobernu espainiarraren arteko negoziazioa datoren legealdian izango denaren datu zehatzak omen ditu. Datuok hauteskunde kanpaina zehar emango ditu ezagutzera.

EPAILEEN INPARTZIALITATEA?

Datuak datu, aipatu behar Tolosako epaile den Garbiñe Biurrun Euskadiko Ezkerraren mitinak ematen aritu izan dela herri honetako plazan, baita ere alderdi horretako nazional mailako organu batetan egon izan dela, eta gaur egun senarra Tolosako Euskadiko Ezkerraren zinegotzia dela.

HB GAITZETSI IRRATI UHINEN TRUKE

Baskongadetako gotzaiek HBri botorik ez emateko gomendioa luzatzean, euskal hiritar anitz ustekabeen harrapatu dute, HBkoa izan ala ez. Arraroa izan da juxtu une honetan izatea, baina izan ere badu bere azalpena. Gotzaieen jarrera gobernuarekin aurretik zegoen paktu baten ondorioz izan omen da. Hots, gobernuak irrati frekuentzien banaketa burutu zuenean eliza kontutan izan zuen, baina orain elizari bere aldea ordaintzea tokatu zaio. Irratia HB gaitzes-tearen truke alegia.

JOSEBA ARREGIREN TORTURATZAILEAK "ZIGORTUAK"

● Torturapean hil zuten Joseba Arregiren torturatzailleak, Julian Marín Rios eta Juan Antonio Gil Rubiales, zazpi hilabeteko gartzela zigorra eta bost urtetan polizia lanean ez aritzera zigortu zituen Goreneko Epaitegiak. Hau polizia bien artean jasotzen duten zigorra da. Torturatu izan eta bi egunetara H ospitalera eraman zuten eta hurrengo egunean hil egin zen.

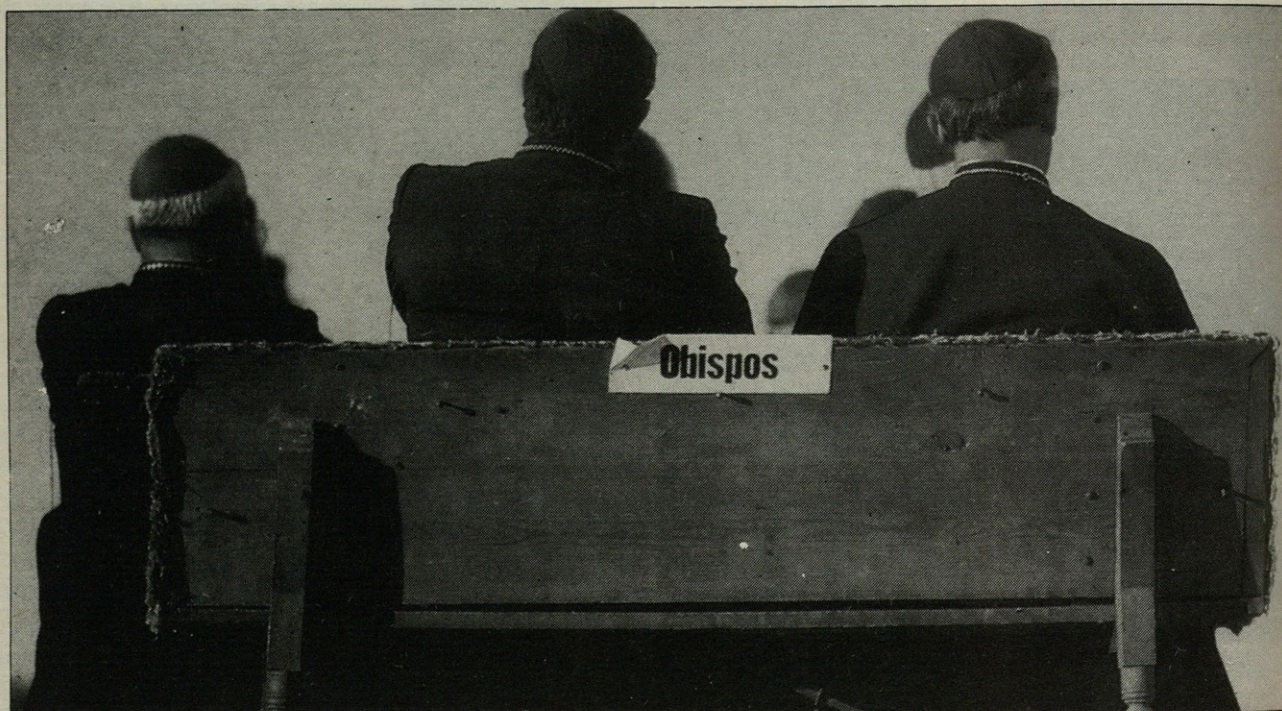
AUTONOMI ESTATUTU NAZIONALAREN AURKEZPENA

● Urriaren 7an, Iruñean, Herri Batasunak Autonomi Estatutu Nazionalaren aurkezpenean egin zuen, eta bere azken helburua aotodeterminazioa burutzea litzateke. Lau ardatz nagusitan sostengatzen da, lurraldetasun politikoa, autodeterminazio eskubidea, estatutuak Euskadiko gizarte euskalduntzeko duen ahalmena, eta instituzioak bermatuko duten benetako botere politikoak.

PAKEAREN ALDEKO NOBEL-A 'GESTO POR LA PAZ'-I

● Julen Guimón Partidu Popularraren proposamenez, Eusko Legebiltzarrerara joaten diren alderdi guztiek honako eskakizun hau egingo dute: aurtengo Pakearen aldeko Nobel saria "Gesto por la Paz"-i eta Euskal Herriko Pakearen Aldeko Elkarteari ematea proposatuko dute. Irlandan ere beste horrenbeste gertatu zen antzerako elkarte batekin, eta eman ere saria eman zioten. Handik denboraldi batera atera zen eskandalua, jakin izan zutenean, elkarte horrek indar poliziairekin zituen harreman estuak.

Epaile eta gotzaiak botu eske

JOKUA hasia da. Urriaren 27an amaitu eta 30ean emaitzak erakutsiko dituen dantza hasia da honez gero. Atzean gelditzen da Madrilgo Parlamentu nahiz Senaturako hauteskundeetako '89ko aurre-kanpaina, aurre-kanpaina odoltsu bezain lazgarria, Madril-Hego Euskal Herria enfrentamenduari gordinki eusten zaiola erakutsi ohi duena. Aurre-kanpaina honen radiografia egiten saiatuz gero, enfrentamendu honen inguruan zazpi heriotze, zienta bat pasatxo atxilotu, poliziaren balaz zauritutakoak, jipoituak, presoan borroka, herri mobilizazioaren suspertzea, politikarien arteko adierazpen iraingarriak eta euskaldunen espetxeratzeekin egin dezakegu topo. Euskal gizarte normalizatu batetaz mintzatzea gehiegitxo iruditzen zait.

Hala ere, aurre-kanpaina honetan jazo diren ekintza eta borrorak oldartsuak izan badira, Gasteizko parlamentuan Politika orokorrari buruzko debate goxoa ikusirik, alde batetik, PNV-PSOE bikoteak oposizio instituzional xumea duela, eta bestetik, alderdi gehienek hauteskunde kanpaina hau zuhurtasun handiz hartuko dutela iragar daiteke. Botuemaleen konfi-

dantza jasotzeko irudi sendoa bezain lasaia erakutsi beharra omen dago baina gerora, kanpainen zehar alderdiek berek egoniko inkesten emaitzek giro epel hau berotu eta zakartuko dute.

INKESTEN dantza ere hasia da dagoeneko. Cl-Sak eta egunkariak egin eta argitaratutako emaitzen fidagarritasunaz zalantza baino zertxobait gehiago izan arren, benetako informazioaren ehiza martxan dela bistan da. Alderdi guztiek 'ongi kolokatua' ren irudia saldu nahi dute eta aitzaki soilena aldamenekoaren kontra gustora aritu ahal izateko aukera izango da.

Baina politikariek ez ezik, kanpaina dantza honetan Komunitate autonomoko hiru gotzaiak ere esku hartu dute; orain arte ez bezala, botua ematea eskatzen bazuten soilik, oraingoan hiru apaiz hauek botua nori ez den komeni ematea aipatzera ausartu dira.

Era berean, epaileak, edota epaile bat agian, Garbiñe Biurrun hain zuzen ere, aurre-kanpaina honen zurrumbilaoan kokatu da, honen eta Euskadiko Ezkerraren ustez, Amnistiaren aldeko Batzordeek eta ETAk mehatxatu omen dutela eta, gertutik ezagutzen duen Euskadiko Ezkerrak bultzaturiko kanpaina honetan esku hartu bait du, alderdi horren hautagaien aurkezpeneko mitinera joan delarik.

Gotzaiak, epaileak, politikariak... europar hauteskundeetako emaitzen errebalida bilakatuko diren urriko hauetan botoz botosan egingo da, hautesontziek diotenaren arabera —eta datorren sasoiaren garrantziarengatik— 92. erainoko lerro politikoak marraz bait daitezke. Hor ongi kokatua egoteko apaizen edota epaileen jokaerak lagungarri badira, eskertzekoak izango dira.

AURRE-KANPAINA honetan prentsan gehien agertu den pertsonaia Jose Antonio Ardanza izan dugu. Politikari honek *transfrontalier* ideiarekin joan zen Akitaniara, han Jean Tavernier presidentarekin Komunitatea autonomoa eta Akitaniariaren arteko laguntza-akordiora iritsi direlarik. Ardatz atlantiarra sendotze asmoz egin den bidaia honek *erregio* handi antzeko bat lortu nahi du korredore hau osatzen dutenen artean. Hala ere, Euskal Herriari dagokionez, Nafarroa, Iparralde eta Komunitate autonomoa hiru herri desberdintzat hartu dira, hiruok Herri bat direla azpimarratu ordez, hiru hauek *erregio* bailiran mintzatu bait da.

Komunikabide batzuetan lehen orrialdeak eman zaizkion arren eta protokolo sinadura egina dagoenean, hauteskunde kanpainak, oraingoz bederen, bazterrean utziko duen gaia izango da honako hau.

ERTZANTZAREN eta polizia espainiarraren arteko errepliege eta despliege aferak hautsak harrotu ditu berriro ere. Jose Antonio Ardanza Goardia Zibilaren 13 koartel itxiko zirela baieztatu bezain laister, Madriletik eta PSOEko kideen adierazpenen aurrean, neurri horrek goardia zibil kopurua jeitsiko zuenik ukatu behar izan du. Gasteizko parlamentuan eginiko adierazpenak elektoralistak izan arren, goardia zibilei buruzko aipamen txikiena ere lupaz neurtzen dela eta indar espainiarren aldetik barkamenik jasotzen ez duela begibistakoa da.

Bestalde, Juan Lasak ere, Ertzantzaren barnean istiluek pizturik dirautela eta hauek konpontzeko eginiko saioetan Barne Kontseilaritzak oker jokatu zuela adierazi berri du. Baina Ertzantzak badu beste arazorik: aurrera daraman despiegean edota despiegeatzean harturiko jarreragatik arazoak sortu dizkio Andoaingo komisaldegiko berriak, larunbatez eskualde horretan gorputz polizial honek daraman jokaera salatzeak asmoz, errepresioaren aurka alegia, 800en bat pertsonen burutu bait zuen Andoainen manifestaldia. Antza denez, bi hilabetez martxan ari den komisaldegiko horrek ez du egokipen zuzenik kausitzen.

N. ARRASTOA

BETAURREKORIK GABE

PELLO ZUBIRIA
(ARGIAko kazetari)

Petri ez bait da Barreiro

ASPALDIKOA da erlijio batera iritsi berriak —konbertso edo bihurtuak— horiek direla sinistunik fanatikoena, sinistun zaharrek baino areago. Euskal politikagintzan ere aspalditik ari gara noiztzen fenomeno hori. Adibiderik gogorrenak «polimili» birmoldatuak ikusten ditut. «Miliek» borroka armatuarekin Madrilgo arbola astindu bai baina honen fruituak biltzeko gozamina euskal burgesiari utziko omen ziotelakoan, euskal iraultza bidean inturrezio armatura iristeko borroka politiko-militarra aldarrikatzen zutenetako asko, orduko demokristau abertzaleak baino instituzioen mitifikazaleago ageri dira gaur. Eta jeltxide klasikoentzako demokrazia baldin bazen euskal burujabetasunera iristeko bide errealista bakararra, inturreziozale-ohientzako forma demokratikoak dira helburu. Gaur egun juez bat juez da ororen gainetik, jainko haragiztatua, eta ez justizia espainoleko partaide. Andoaingo udalak definitu duenez, bortxa pribatua salatu behar da eta bortxa publikoa salbatu. Eskolak bezala bortxak ere publikoa izateagatik kolorerik ez balu bezala.

BERRIRO katoiarekin hasi beharko dugu: forma politikoen gainetik eta azpitik hemen Herri bat dago, bere eskubideak eskatzen dituen herri bat. Mixeria intelektualean itotako garaiotan, eskertu behar zaizkio Joxe Azurmendiari azken «Jakin»ean idatzi dituenak bezalakoak. Herria zein edozein helburu handi «*demodé*» omen dagoen garaiotan. «*Abertzale gisa deklarazen eta (batzokian behar bada) errebindikatzen dena, demokrata gisa moderatu eta diluitu behar izaten da*». «*Herriak zer nahi duen fabrikatu egiten da, txistorrak eta zerbezak fabrikatu eta saldu egiten diren bezala*». «*Demokratismo mistiko huts eta ez razionala*» aipatzeko ausardia du Joxe Azurmendik, «*Euskadi baino demokrazia —espainiarra— areago maite duten abertzaleak*» nagusi diren garai garratzotan.

GALIZAKO lehendakari orde Xose Luis Barreiren auziaren erabakiak eskuinaren su guztiak biztu ditu. «*Hiru epaile sozialistazalek deklaratu dute errugabe Barreiro*» esan eta idatzi da, «*Justizia espainola politizatua dago*», «*Sozialistek justizia espainiarra ustelkerira eraman dute*» deklaratu du PPko idazkari nagusiak, Galizako auzitegi goreneko lehendakari Saavedrari galdetu zaio ea ez ote duen zorrik PSOErekiko. Eta ez da deus pasatu. Hemen aldez Tolosako epailesa baten jokabidea errepresiboa denik esatea asesinaketa baterako bidea zabaltzea da. Hemen nik ezin dut esan Garbiñe Biurrun Euskadiko Ezkerrakoa dela, Biltzar Ttipiko partaide izan dela, bere senarra kontzejala duela eta juez oso gogorren fama duela, ezin dut holakorik batiere idatzi beren lagun demokratek ETaren txibato izendatua suertatzeko arriskutan sartu gabe. Petri lankideari eman diote ipurditik, eta aldez gajoa jueza da. Zeren eta han eta hemen esan eta idatzi denean Petri molotov koktelak egiten harrapatu zutela, ez juez horrek eta ez Andoaingo udalak defenditu du Petriren ohorea: holakorik Ertzantzak berak ere ez dio-eta leporatzen. Xose Luis Barreiro Galiziako operazio politiko handi baten protagonista izan da, eta Petri aldez Euskal Herriko operazio politiko mixerable baten biktima dago Martutenen.

Ipar Euskadiko alderdi abertzaleak

Bide berriak jorratu nahian

Irailaren 16an Ezkerreko Abertzale Mogimenduak bere azken kongresua burutu zuen. Euskal Batasunak irailaren 24ean burutu zuen berearen lehen zatia, bigarrena urriaren 21ean burutuko duelarik. EA isilean mantentzen da, IEGA gazte abertzale erakundea sortu, eta agertu berri den Oldartzen aldizkariaren inguruan, talde edo kolektibo politiko berria izan daitekeenaren kimua.

Dagoeneko hilabete batzu igaro dira martxoan udal hauteskundeak izan zirenetik. Indar abertzaleak elkarrekin aurkeztu ziren herri gehientsuenetan, eta lorturiko emaitzak ez ziren makalak izan, ez. Abertzaletasunak, %5etik %10erainoko gorakadarekin, lehendabizikoz marginaziotik ateratzea lortzen zuen. Hegoaldean ere, gauzak aski garbiago egon arren, Iparraldeko abertzaleen batasunak disdira biziak sortera ziuten abertzale anitzen begietan. Ipar zein Hegoaldeko indar abertzaleak biziki pozik agertu ziren emaitza hauekin. Frantses indarrek, aldiz, harriturik eta kezkatikusi zuten gorakada hau, zegoeneko abertzaleak kontutan hartzekoak izango bait ziren etorkizunean. Baina dagoeneko hauteskundeak amaitu dira, eta bizpau urtean bederen ez da hautaketa berririk izango, alderdi abertzaleak eguneroko iharduera politikoa murgilduz batasun horren indarra frogatu beharko dutelarik.

Iparraldeko politikagintzan diharduten zenbait pertsonekin izan gara, eta entzundakoaren arabera badirudi etorkizun ez oso urruti batean posible dela ardatz bateratu baten inguruan aritzea, ezker abertzaleko indarren artean bederen.

Batasuna oso positiboa

Ezkerreko Abertzale Mogimendua, EMA, bi talderen batasunetik sortu zen batetik bat, kostaldeko Laguntza eta barnekaldeko Herri Taldeak-etatik; halaber inde-

pendiente anitz ere operazioaren funtsezko eragile izan zen. •Oinarrizko printzipioak: ezkertiarak, abertzaleak, borroka armatua ez salatzea... Buruetariko bat den Alain Iriartekin izan gara, eta berak azaldu digu kongresuan egindakoa. «Lehendabizi gure oinarrizko printzipioetan adostasuna erabatekoa zen. Gero hauteskundeek ekarri digutena aztertu, eta ikusi zen biziki positiboak izan zirela baina ez zela aski; abertzaleak oraindik gutxiengoa gara eta gehiengoa izatera heldu behar dugu. Oraingoan, eraturiko kultur taldeak az-

kartu beharko ditugu, baina badago positibitate urrunago joateko». Orain Seaska eta frantses gobernua burutzen ari diren negoziaketan hauteskunde ondo modura ulertzen ditu Iriartek. Halaber, Kultur Zentroen inguruan ere negoziatioak egon dira «baina ez dira Seaskakoak bezala aintzintatu». Alor honetan, Sivom bat eratu da, non herriko etxeak egitura berezi baten antolatzen diren. Baina Iriartek argi uzten du ez dela hor geratu behar, «ezin gera gaitzke Frantses gobernua emandakoaren mende, guk egiazko botereak behar ditugu, eta egiazko botere horien inguruan datza kongresutik ateratako proposamen garrantzitsuenak».

Nazio proiektuaren bilkunearen alde

EMA nazio proiektu baten alde borrokatuko lukeen plataforma abertzale batetaz

Udal hauteskundeek anitz jende murgilerazi dute politikan.

Presioak eraman du gobernua Seaskarekin negoziatzera.

mintzo zaigu. Iparraldea gaur egun bi egitura instituzionalen menpe dago, Departamendu Atlantikoa lehendabizi, eta Aquitania herrialda ondoren, hots, hau departamenduaren gainetik. EMAn proposamena zera da: bai departamendua eta baita ere herrialdearen konpetentziak gaindituko lukeen marko berri baten alde egitea, «Hain zuzen ere —azaltzen du Iriartek— ekonomia eta kultura mailako gutxiengo potere batzu beharko luke marko honek. Alegia, kultur mailan euskararen ofizialtasuna eta irakaskuntzarako boterea; eskola guztietan irakatsi behar da euskara, haur guztiek euskara ikasteko eskubidea izan dezaten, eta ez bakarrik Seaskako milek. Bestela heremendik gutxira abertzaleak izanen gara %10a eta euskaldunak %1a».

Hau lehendabiziko proposamena litzateke, bigarrena ekonomiaren alorrekoa da, eta batik bat plangintza ekonomikoa eta sindikatu abertzale baten ideia jorratzen dute. «Sistema kapitalistan garenez, estatuak ez du banatzen ekonomiaren antzinatea. Guk uste dugu garapena plangintza ekonomiko batetatik etorriko zaigula, turismoaz gain beste sektore batzu bultzatu behar ditugu, horiek ekartzen bait dute la-

na eta dinamika. Plangintza egiten ez badugu, estatuak eta kapitalistek nahi dutena egingo dute. Honez gain, Abertzaleok beti kultur mailan mugitu izan gera, baina hori ez da aski. Ikusi genuen ezkertiarak gine-la eta horri erantzun bat eman behar zitzaioa. Ideia ez da berria, baina nazio eta sozial ikuspuntuak bilduko lukeen sindikatu baten beharra ikusten dugu». EMAk eskakizun hauen inguruan eratuko litzatekeen mogimendua Iparraldeko Biltzarra deitzen dio jada, baina Iriartek berak dioenez «hori gutxienekoa litzateke».

EMA eta EB batera?

Egia esan, proposamen hauek ez omen dute berrikuntza nabarmenik ekartzen, baina modu baterakoian gauzatuko balira, ziurasko urrats berri baten aurrean geundek, Iparraldeko abertzaletasunaren epe berri bat iragarriko luke ziurasko. Alain Iriarten esanetan, Euskal Batasunak begi onez ikusi omen du proposamena, eta oso epe laburrean, urrian seguruenik, alderdi biak bilduko lirakeke proposamen hauek aztertzeko. Arazo handiena, antza, ez da alderdi hauek —eta beste batzuk ere— gutxieneko akordio batera heltzea, baizik eta gero hauek lortzeko erabili behar diren bideak. Gogora dezagun EB-k aspaldidanik antzerako eskakizun bat zuela, alegia departamendu berezi baten eskakizuna, beraz hurbiltzan bat egon bide da.

Ardatzak:

Euskara eta kultura

EBko buruetariko den Claude Harlouchetek ere argiki adierazi zigon EB ere prest zegoela ezker abertzalearen arteko lan bateratua bultzatzeko eta beti agertu izan direla hitzegitearen alde, eta orain ere hor-

tan daudela. Harloucheteket EBko kongresoaren ardatz nagusien nondik norakoa azaldu zigon. «Euskal Batasunak Euskal Herriko kultur eskubideen errespetua eskatzen du, bereziki honako puntuen defentsa: euskal irakaskuntza haur guztientzat, kultur gintzaren antolaketa modernoa, euskal irrati-telebistaren funtzionamendua, eta euskalgintza alderdi politikoa. Ondorioz, EB-k Pizkundeak eta Seaskak darmazkiten negoziazioak sostengatzen ditu». Horrela dio EBren ponentziak: «Kulturaren garapenak behar baitu politika erakunde bat, euskal nortasunaren erakusle, eskatzen dugu ipar aldeko 158 herriko etxeak bil dituen Euskal Herriko Biltzarrean, gutxienez legeak SIVOM-ari ematen dizkion potere eta ahalekin».

“**B**atasunaren truke amore eman behar izan duena ezker abertzalea izan da”

Departamenduarekiko, EBk euskaldunen nortasuna defendatuko duten instituzio batzu eskatzen dituzte, honetarako euskararen eta euskal kulturaren alderdi araudi batez ornitua legokeen Departamendu-Eskualdea bereziki erreibindikatuz. Honetarako mugen aldaketa beharko litzateke baita ere, lehengokoak berriz aurkitzeko. Azkenik, Frantses gobernua errefuxiatuen aurka hartzen dituen neurri errepresiboen aurka agertzen da, eta Hegoaldean «EAJ, EA, EE eta alderdi espainolistek sinaturiko Ajouria-Enea-ko akordioa» gogor salatzen dute, Hego zein Iparraldeko errepresio basatiak babesten dituelako.

Sorpresarik ez bezaz, kongresuaren lehen saioan. Urriaren 21ean ospatuko da bigarren partean, bertan HBrekiko harreman aztertuko dira eta badirudi berrikuntzaren bat aterako dela. Aipatu, garbi gertatu zela beste alderdi bat ere antzerako eskaerak zituztela, eta EBk elkarriketarako bere prestutasuna agertzen duela.

Oldartzen aldizkaritik zerbait berria

Bestalde, eta joan zen astean jakitera eman genuenez, irakurleak dagoeneko jakingo du Iparraldean aldizkari berri bat sortu dela. Honek ez luke garrantzi handirik bere atzean talde, alderdi edo kolektibo politiko izan nahi duen pertsona talde bat bilduko ez balitz. Talde hau, batez ere

“**A**lderdi abertzaleek egunerokotasunean frogatu beharko dute batasunaren indarra”

Gauzatuko ote batasuna egunerokotasunean?

EMA-tik alde egindako jendeak —Laguntzaren ingurukoak nagusiki— eta independenteak osatzen dute, eta bere izatearen zio nagusienetarikoa EMak duen estrategia eza eta hauteskundeekiko gehiegizko menpekotasuna. Aldizkariaren inguruko pertsona batek dioskunez, «EMak ez zuen hauteskundeetarako estrategiarik finkatu, helburua ahalik eta hautetsi gehien ateratzea zen, eta holako helburu batekin edo zer gauza atera daiteke». Arazo nagusiak Hendaia aldetik etorri ziren, EMak Hendaian PSFrekin paktatu nahi izan zuten. Erantzuna beste talde baten sorrera izan zen, Biharko Hendaia. «Eta gainera hautetsi bat izan zuten, eta EMAkoek ezer ez, azkenean PSFk ez bait zituen bere zerrendan onartu». Alde egindako hauek salatzen dutena zera da, EMA hauteskunde dinamikan gero eta gehiago sartu dela, azkenean betiko joku politikoan erori delarik. «Azkenean, ezker mailako erreibindikazio asko alderatu izan dira, finean, batasunaren truke amore eman behar izan duena ezker abertzalea izan da. Momentuz, ez da proiektu amaitua, gure helburua estrategia bat eratzea eta borroka berriak sortzea edo zaharrak azkartzea da, ez bait da aski diskurtso politik botatzea gero praktikan gauzatzen ez badira. Guk sortuko duguna ez da inoren aurkakoa izango, finkatze bat baizik; batasunaren aldekoak gara, baina ez edozein batasuna. Fronte

bat eratu beharko litzateke, Kanaki-n bezalā eta gero, han, bakoitzak berea azaldu dezala».

EA isilik

EMAz eta EBz hitzegin dugu, Oldartzeninguruko kolektiboa ere bai, oraintsu sortu berria da IEGA gazteen erakundea

“**E**MA eta EB
egitarau bateratu baten
inguruan lan egiteko
mintzatuko dira”

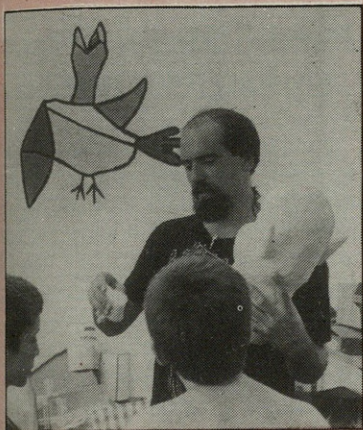
—Iparralderako ere KAS alternatiba aldarrikatzen duena—, eta Eusko Alkartasuna non gelditzen zaigu? Hauteskundeetarako sorturiko indar politikoa omen da, ez bide du indar militante handirik, baina hauteskundeak heltzen direnean bere agerpena egiten du, eta besteekiko nahiko berdintsekin gainera. Ikusi egin behar nola bila-

katzen den alderdi honen indarra, dena den, oraingo hauteskunde gabeko epe honetan zerbait egin beharko du. Azkenik, ezin geratu aipatzeke azken aste hauetan entzun izan dena, alegia, Iparretarrek erakunde armatua eta Frantses Gobernuaren arteko negoziazio prozesuaz. Frantses Gobernuak frantses estatuko beste zenbait nazioekin burutzen ari den negoziaketan ildotik aittatu izan da. Ipar Euskadin intoxikaziotzat jo izan dira informazio horiek, gauza bat dela nahi izaten dena, eta bestea errealtatean dena esanez. Bata edo bestea, denborak esango du zertan den afera.

Argi dena zera da, Iparraldeko alderdi abertzaleek eguneroko politikagintzarako oinarri sendoak finkatu nahian ari direla. Hauteskundeetako batasunak indarra erakutsi die batetik, eta, agian, norberaren printzipioen alderatzea bestetik. Orain batasuna eguneroko ihardueran gauzatu bide nahi dute, eta ez da borondaterik falta antza. Horren erakusgarri dira dagoeneko gauzatu diren zenbait ekimen, tartean euskararen aldeko Dehiadar kanpaina, non Iparraldeko kultur talde guztiek hartu zuten parte; eta udaren ospatu zen erreprezioaren aurkako ibilaldia, berorern antolakuntzan abertzale talde desberdinak aritu zirelarik. Ondorengo hilabeteetan ikusi ahal izango dugu hitz guzti hauek zertan gauzatzen diren.

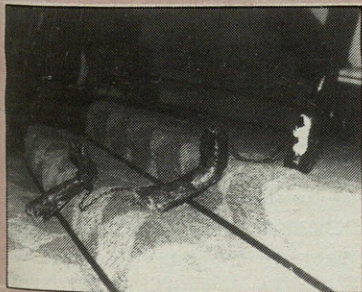
XABIER LETONA

kulturkideak Amnistia Egunean

Josu Camara, 'Kukubiltxo' teatro taldeko kidea

Euskal Herriaren arazoa etaz ardura-
tzen den talde kultural orok, preso-
en arazoa ezin du ahaztu eta zentzu hone-
tan geuk ere ezingo genukeen 'Amnis-
tia Eguna' joateari uko egin. Argi
daukagau, preso- eta gure borroka
berdina dela. Egun ematen den intoxi-
kazio informatiboarekin eta batipat sa-
kabanaketa politikarekin, presoak fisi-
koki baztertu eta sikikoki ere bakarrik
daudela sinets arazi nahian dabil bote-
rea. Horregatik, bakarrik ez daudela
adierazi nahi diegu. Gizarteko arlo ez-
berdinetako jendea bildu eta beraiekin
gaudela esango dugu, ezagutzen dugun
moduan espresatuz, kulturarekin.

Hondarribiako alkatetzak festa herri-
koi hau egiteko baimena ukatu due-
nean, Euskal Herriko sektore bati mar-
jinatu eta bortxatzen dabilela adieraz-
ten du. Demokrazia bezalako hitz poli-
tik esaten ahoa betetzen zaie eta gero
ez dute adierazpen askatasuna bera ere
betetzen. Espainiako boterearekin bat ja-
rri diren arren, ezin izan dute festa ile-
galizatu eta espero dugun gauza baka-
rra Tirapu jauna ez agertzea da. Pa-
kean egin dezagun jaia.

Josu Barkala: (A.B.B. etako kidea)

'Amnistiaren eguna', presoen alde gaudenon bilgunea

Asteburu honetan 'Amnistia Eguna' ospatuko da Honda-
ribian, bertan kulturaren arlo ezberdinetako kide ugari,
presoenganako elkartasuna adierazteko asmoz. GALEk Mi-
kel Goikoetxea, «Txapela», erahil zuen gunea eta iparral-
dearen aurrez-aurre dagoen herri hau aukeratu dute antola-
tzaileek festa ospatzeko. Hiru jaiegun hauen asmoa, «festa
eta giro alaitsu baten artean, espetxeraturik dauden as-
katasunaren alde omenaldi herritar bat egitea da», Josu
Barkalaren hitzetan.

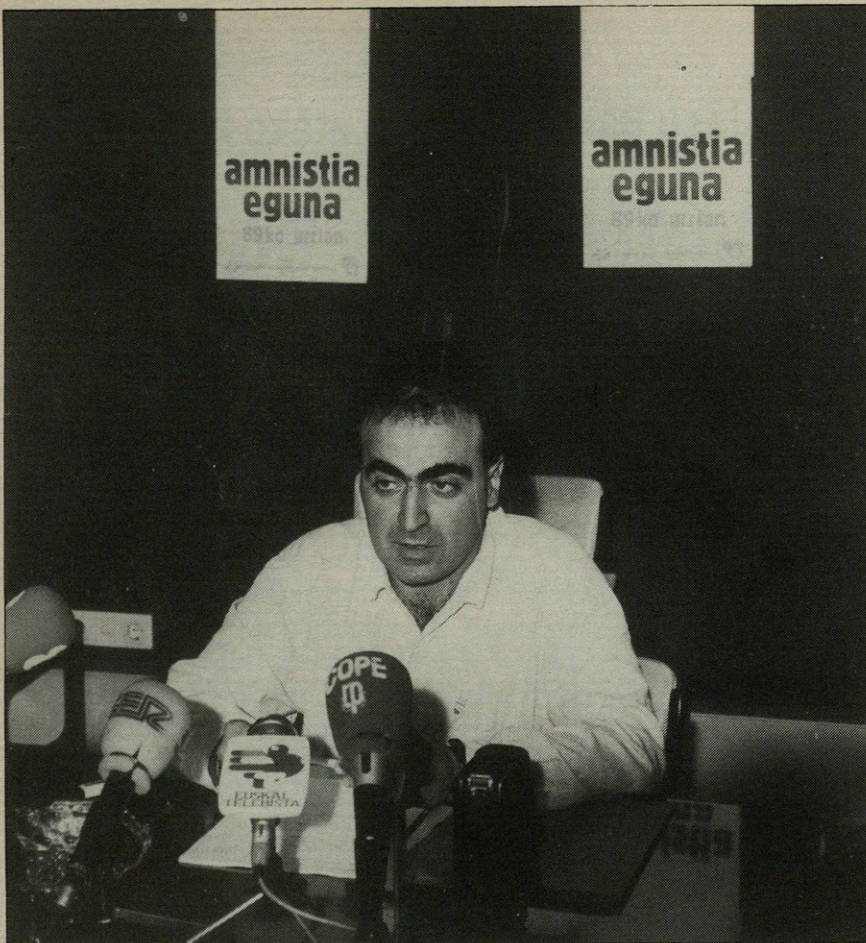
Hondarribiako Gobernu Juntak hartutako erabakia

1.— «1989ko irailak 29an Amnistia-
ren Aldeko Batzordeek 'Amnistia
Eguna' ospatzeko eskatu zuten bai-
mena dela eta, eskaera horrek gar-
bitasun-osasun aldetik baldintza tek-
nikorik ez duela betetzen erabaki-
tzen dugu».

Behin teknikoki jaia posible zela
frogatu ondoren, alkatetzak beste
honako arrazoi hauek gainezarri zi-
tuen:

2.— (...)«Eskaera horrek ez du ziur-
tasunik eskeintzen, jaia egoera bio-
lento batetan bilakatuko ez denaren
aldetik, elkarbizitzaren astintze bor-
titz baten arriskuaz. Gogoratu behar
bait da, Amnistiaren Aldeko Batzor-
deek aurreko egunetan antolatu di-
tuen ekintza ezberdinetan, bortxa-
keria, eraso, autobus eta tren erre-
keta eta instituzioen aurkako zehar-
kako mehatxuak egon izan direla.
(...)»

Euskal preso politikoek egun pairatzen duten sakabanaketa egoeraren aurrean, eta espetxeraturik daudela kontutan izanik, aurten 'Amnistia Eguna' bat antolatzea erabaki dute Amnistiaren Aldeko Batzordeek. Uda guztian zehar festetan murgildurik gertatzen den 'Jaiak Bai, Borroka ere bai' kanpainaren amaieraren ondoren, presoek aldeko azken festa prestatzea pentsatu dute, jai giroa luzatuz. Josu Barkalak adierazten duenez, presoek pairatzen duten Madrilgo errepresioaren aurrean euskaldun denon elkartasuna bildu nahi da ekintza kultural ezberdinen inguruan. «Musika, teatroa, sormen literarioa, haurrentzako joku eta beste hainbat ekintzen bidez, herri guzti honentzat amnistiak suposatu eta sortzen duen sentimendua elkartu nahi da egun horretan», Barkalak dioenez.

Amnistiaren Aldeko Batzordeek herri guztiak parte har izan dezakeen festa bat burutzea bideratu du, hiru egun hauetako ekitaldi guztiak Hondarribin bateratuz. Hala ere, Hondarribiko alkatea den Alfonso Oronozek, ukatu egin du festa antolatzeke behar zen baimena. Barkalak azaltzen duenez, 'hasera batean akats teknikoak jarri ziren aitzakitzat baina gero festa antola-

tzeko inolako arazorik ez zegoela agertu genuenean, Gobernu Juntak arrazoi politikoak jarri zituen oztopo modura. Ekintza herriko bat politizatu nahi izan dute'. Barkalaren ustez, alkateak eta berekin dauden zinegotziek, herri honetan hainbeste kezkatzen duen arazo hain larri baten aurrean izugarrizko sentsibilitate falta agertu dute. Alkatearentzat aldis, Amnistia Egunak herriari istiluak eta bortxakeria sor zitzakeen, lehendik ere presoek aldeko ekintza batzuetan autobusak erre eta trenak puskatu direlako.

Dena den, herri festa hau ospatzeko aukera izango da Hondarribin, HBk huteskunde junta zentrolean baimena eskatu eta onespina jaso duelako. Barkalak dioenez, 'argi adierazten du honek Hondarribiko zinegotzi hauek festa hau kriminalizatu nahi izan dutela eta bide batez presoek aurkako pakto bat dagoela azaldu du'. Oztopo hauek gertatu arren, asteburuan Euskal Herriko musikari, dantzari, teatrogile, abeslari, xake jokalaria, sukaldari e.a. batu ko ditu amnistiaren egunak, giltzapean daudenen arazoa denon arazoa dela adieraziz.

B. ARTOLA

kulturkideak Amnistia Egunean

Patxi Gallego, xakeko nazioarteko maisua

Presoak bere bizitza ematen ari diren gure eskubideak defendatzeko eta beharrezkoa da, egun batetan gutxienez, haien amnistia lortzeko ekitaldiak bultzatzea. Euskal herrian ez gara ahazten haiek daramaten borrokarekin eta nere kasu konkretuan, xakeko jokalaria gisa, ondoen egiten dakidana egingo dut beraien alde. Euskal presoek kasuan denok dakigu, presoek bidez beren borondatea eta izaera apurtu eta aldatu nahi dietela. Argi eta garbi dago kasu honetan ez dela arazo penitentziarioa, arazo politikoa baizik.

'Amnistia Eguna' gure presoak betirako kalera atera nahi ditugun euskaldun guztien bilgune izango da, presoak benetan maite ditugun denok Hondarribian elkartuko gara.

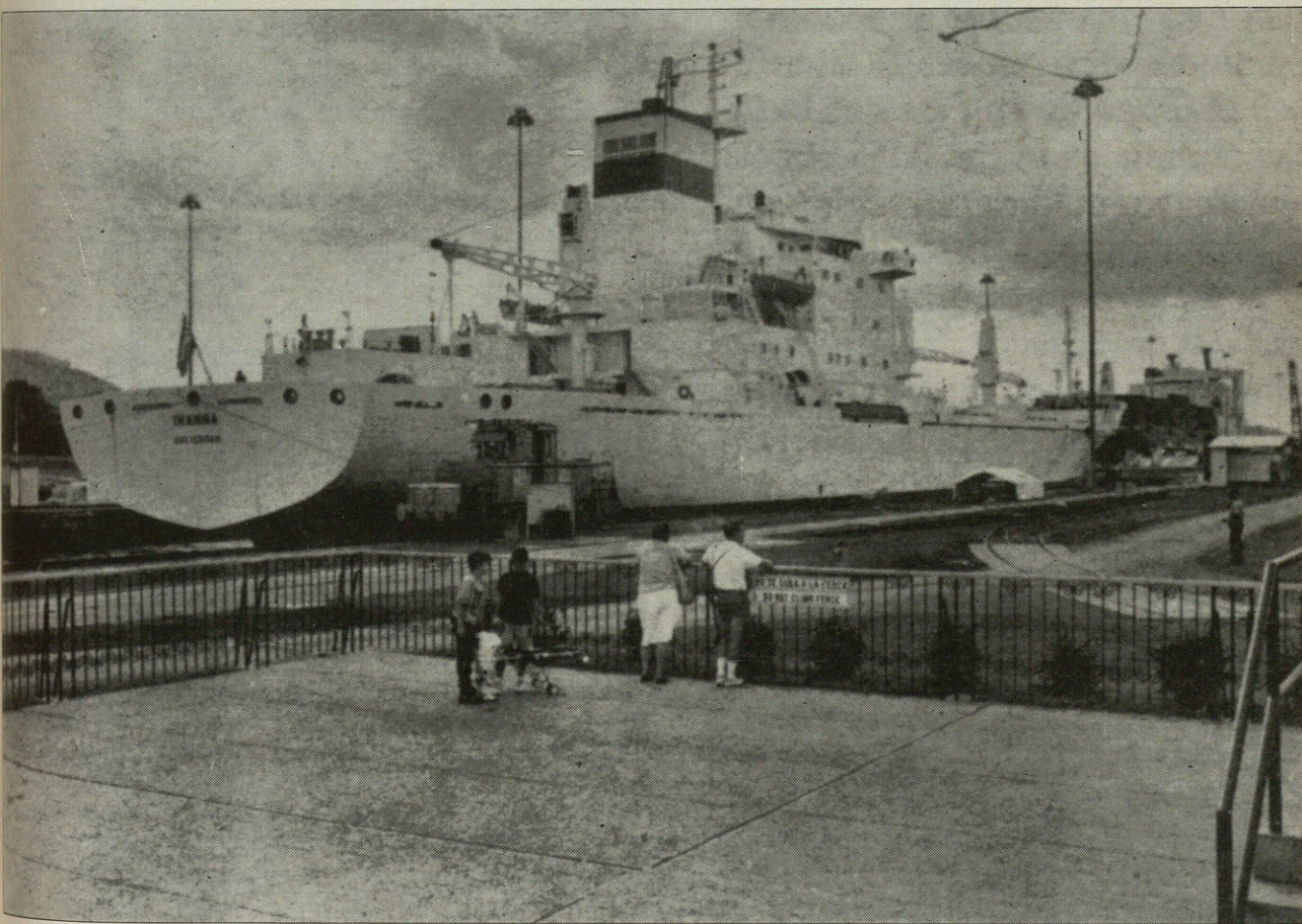
Anje Duhalde, kantaria.

Pertsona batzuk heuren pentsakera politikoagatik gartzelan egotea normala ez denez, ez iparraldean ez hegoaldean eta ez Munduko beste edozein lekutan, amnistiaren aldeko festa horretan parte hartuko dut. Bai Frantses eta espainiar Gobernuak euskal presoek aurkako presio politika bat daramate, burua makurrarazteko asmoz, eta Giza Eskubide guztien aurka ari dira. Sakabanaketarekin azken tortura garratza ari zaizkie ezartzen euskal presoek eta zentzu honetan, Giza Eskubideen alde agertzeko prest nago.

Bestalde, Hondarribiako kontseilua festari baimena ematera ukatu bada, oso lojiko delako iruditzen zait. Vasongadetakoa partiduek azken bolada honetan zabaltzen dituzten agiriak ikusi ondoren, harritzeko gaitasun oro galduta dut. Maleroski, lejitimitatea omen daukatenarekin jokatzeko baina garrantzitsuena geroa ikustea da. Bakoi-tzak, defendatzen diren interesak zein diren ikusi behar dugu garbiki, baina bestela harritzeko gaitasun guztiak galdurik dauzkadala jarraitzen dut mota honetako erabakiek.

Urriaren 3ko kolpeak porrot egin eta gero, datorren erasoaren zain

Panama: Ertamerikako hurrengo gerragunea?

Mende bukaera gatazkatsua Panamako kanalaren inguruan.

Urriaren 3a zen. Ofizial batzuek prestatu kolpea. Guillermo Wong, segurtasun burua tartean. Berrehun soldaduk hartu zuten Koartel Jenerala. Noriega bera izan zuten lau bat orduraz inguratua; jeneralak tanketa batean ihes egitea lortu zuen azkenez. Estatubatuar helikopteroak urreratzen ziren, interbenitzera deziditu gabe. '2.000' bataloiak kontraeraso zuen orduan. Leialek aise samar kontrolatu zuten situazioa. Altxatuen buru-gisakoa, Moises Giroldi maiorra hilik erori zen. Noriegak, segituan, Rodriguez presidenteari «lege popularrak» dekreta zitzan galdegiten zion.

1977ko irailaren 7a zen. Torrijos-Carter akordioaren eguna. Bertan, kanalaren gaineko estatubatuar «betirako» nagusigoaren amaiera aurreikusten zen; bitarteko (orain garen) etapa eta gero, 1999aren bukaerarako zeharo panamarren eskuetara pasatuko zen —baina, egun haren bezperan, oraindik presidentegai zen Reaganek: «Panamako kanala ez da kolonia bat, ez da alokaturiko herrialde bat... Guk erosi, ordaindu, guk egin dugu, eta geurea segituko

du izaten». Gero berriz, Noriega sendotu bitarteko urteetan, iparrarrak konformatu zirela zirudien; noski, garbi gelditu bait zen, «arriskurik izanez gero», Washingtonek militarki interbenitzeko eskubidea zeukala. Baina, gainera, gauzak ongi zihazozen; 1980-82an barku kopuruz eta tonelajez errekor berriak iritsi ziren. Gero, krisiak eta Panaman bertan ozeanoz ozeano eraiki zen oleoduktoak trafikoa gutxiarazi zuten, zeina peaje-tasak igoz orekatu zuten.

Kanala garrantzi handikoa da Washingtonentzat. Besteak beste Alaskako petrolio Karibeko berfindegietara helarazteko. Horregatik eta beste, 10.000 soldadu iparramerikar dago fijo bertan (Panamak, armada eta polizia artean, 12.000 baizik ez ditu). Halabaina, EEBBetako armadaren Estatu Nagusiak —lehengo urteko balorapenaren arabera— ez omen du dagoeneko kanala «bital»tzat jotzen. Batetik, bake denboran behintzat gerra itsasuntziek ez dutelako apenas erabiltzen: 1986an, 12.023 barkutarik 85 bakarrik ziren gerrakoak. Bestetik, ikatza eta petrolio eta bihiak alde bat, kontainerrak kasu, kosto berdinsuez pasa daitezkeelako Estatu Batuetan barrena.

Torrijosen herentzia

Espainolen konkistaz gero (1501), Panamak burgesia tradizional eta merkatalgintzari lotutako burgesiaren arteko borroka ezagutu du. Bigarrena da (nolabait ere, gauregungo oposizioan bertoputzen duguna), kanalaren eraikuntza denboran, bere nagusitasuna tinkatu zuena; berak bilatu zuen EEBBen euskarria, Panama Colombiatik berezi zedin, horren probintzia bait zen ordudaino. 1903garrena zen. Chiriqui-ko (probintziarik kanaletik urrunen, aberatsena halaber) platano-alorrak berriz, burgesia tradizionalaren gotorleku gertatzen ziren. 1914ean inauguratu zen kanala. 16 kilometro zabaleko lurralde bat estatu-batuaren soberaniapean gertatu zen: «kanalaren zonaldea». Panama berriz, Samtarraren «protektoradoa» izan zen —1939an eskuratu zuten independentzia politikoa panamarrek.

Bigarren gerra eta gero tentsiogune izan zen kanalaldea. 1964ean manifestazioak izan ziren, panamar eta estatubatuar hiritarrak zaurituta suertatu ziren. Johnson presidenteak kanalaren auzia debaterako irekia zegoela aitortu zuen. 1968an, Omar Torrijosekin, iraultza etorri zen. Bi indar

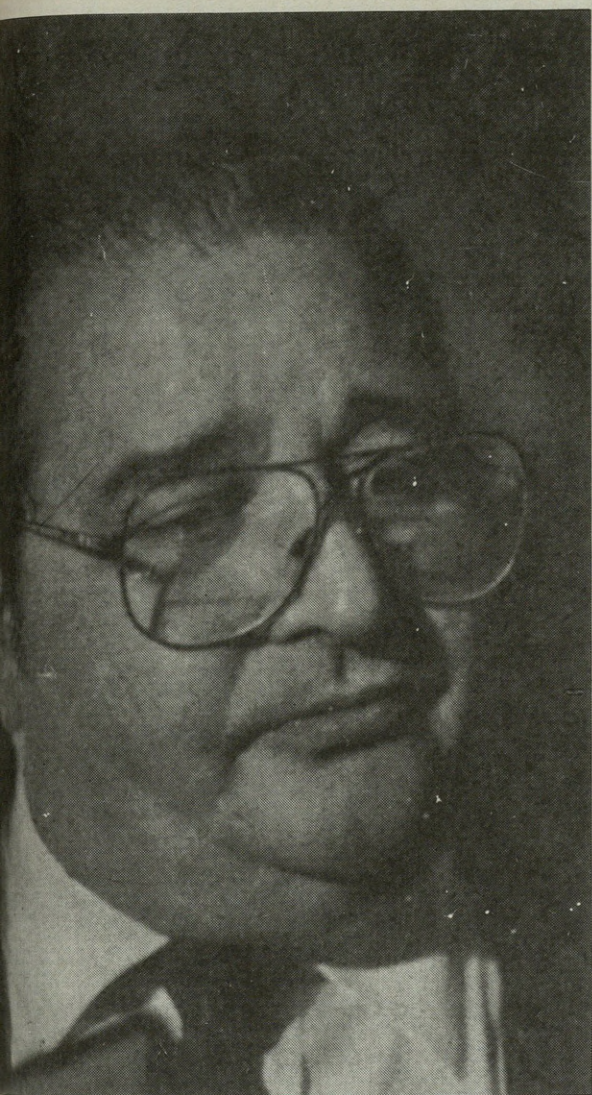
Noriega: Reagani eutsi eta gero, Bushek lurperatuko du?

berri sartu ziren jokoan: herria eta armada: herriaren partizipazioa eraginez eta armada sendotuz. Torrijosen ondorengoek —egun Noriegaren inguruan biltzen direnak, orohar—, berriz, bazter batera laga dute herria, hein handi batean, soldatapekoak babesten zituen «Lanaren Kodigoa» atzenduz, adibidez.

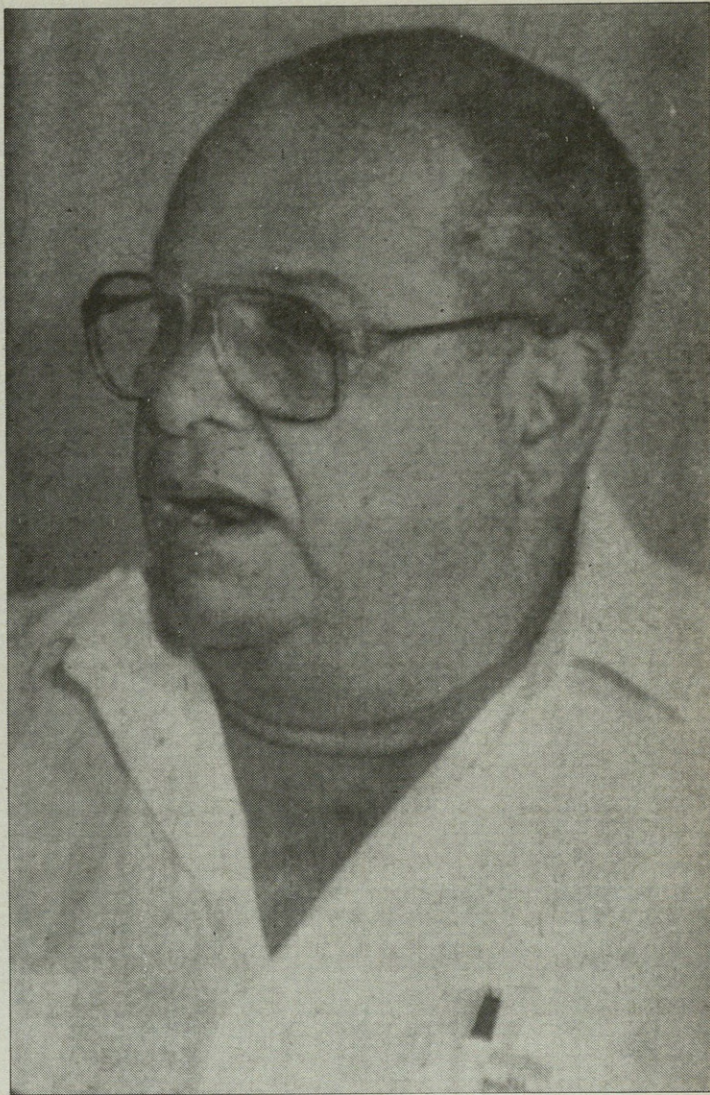
EEBBen «mamutzarra» izan zen Torrijos. Nazionalistak zatitu nahian, aldian informazio zerbitzuen buru zen Noriega jenerala bultzatu zuten, armadaren buru ipiniz, 83an. Torrijos hila zen, abioi istripuz, urte bi lehenago. Noriegak ordea, ez-egitekoak hasi zen egiten: Contadora-n (taldea lehenbizikoz bildu zen Panamako irla baten ize-na, berorri) oso aktibo izan zen, Cuba eta Nicaraguarekin adiskide, jarrera nazionalista, independentzizaleak... Laster —1986— hasi ziren droga, arma trafiko eta abarri buruzko salaketak.

Ekonomiaren amarra

Alta bada, nolaz edo halaz, aurrera ateratzen zen Noriega. Kontraesan ugariz: herria —Torrijos moduan— batzen ez du asmatu behintzat, populua erdibituta dago. «Demokrata» deitzen direnak badira (oposiziokoak, ADOC-ekoak), kanala iparramerikarrei eskaintzeko prest diruditenak, eta «nazionalistak» dei ditzakegunak (gobernuaren direnak, COLINA-koak) baina, egundaino bederen, «herri partizipazioaren» printzipio iraultzaile eta, Washingtoni buru egiteko seguruaski beharrezkoari heldu nahi izan ez diotenak. Alde handirik ez, bien artean, ekonomiari buruzko planteamenduetan kasu, eta bien buruzagitzetan betiko, orain 40 urteko abizen berak antzematen dira, betiko propietarioak eta handikiak —eta halere zeinek bere alderdia geroz eta hautatzenago du.

Endara (ADOC): kanaldar burgesiaren interesak.

Duque (COLINA): nolabaiteko nazionalismoa.

Noriega armada indartzen aritzen den denbora ber (eta arrakastaz, antza), oposizioak, «*cruzada cívica*» izenaren azpian, kaleak hartzen ditu eta greba deiak ugartzen (masa erakuspenetan, apika COLINak baino jende gehiago kaleratzen du ADO-Cek). EEBBek estutzen dute: kolpeak eraginez (88ko martxokoa, oraingoa) eta batez ere laguntza ekonomikoa blokeatuz. Honek egiten du mina batipat. Kanalaren inguruko ekonomiaren menpeko bait da Panama. EEBBetatik inportaketan %30a jasotzen du, hara esportaketan %60a igortzen. Liberia-rekin batean, munduko (USAz landako) bi estatuetarik bat da Panama, non dolarra moneta nazionala den. Bestetik, 1987tik 1988ra aireportu sarrerak 211tik 160 milara jaitsi ziren, hotelen okupazioak %50etik %23ra. Nazioarteko Banku Zentroa aldegin da. Zeuden japoniar

12 bankuetatik, hamar joan dira. Noriegak, horrenbestez, Torrijosek aldarrikatu bezalako «*herri botere*» formak onartzenago ditu: Geroz eta etsaiago.

Gizarte erdibitua

Aurtengo maiatza. Hauteskundeak. Hilabete batzuk lehenagotik, EEBBetatik (eta hemendik, morrointza tristan), fraudearen tesisa aurreratzen da. Eta zikinak izan ziren hauteskundeak, bai, alde guztietatik ordea. Egun beraietan, Paraguayko Rodriguez jeneralaren aukeraketa zantarrak inor ez zen, ba, asalatu. Nolanahi ere, bozketa haien ondorioz, arerioek beren arma respektiboak zorrotzu egin dituzte. Gobernuaren aldeko «duintasunaren bata-loiak» eta oposizioaren talde paramilitarrak enfrontatu dira: zaurituak, hildakoren bat. Washingtonek 1.800 soldadu gehiago

bidali ditu «South Command»-era (beti lez, «Panamako estatubatuar jendaki eta ondasunak zaintzekotan» noski).

Oraingo honetan huts egin dute Noriegaren aurkakoeak. Iparramerikarrekiko koordinazio faltaz, gaizki ulerturen bat, konfiantzarik eza. James Baker Estatu idazkariak, urriaren 5ean: «*EEBBek ez diote beren indar militarra Panaman erabiltzeari ukorik egiten*», baina eurek kontrolaturiko prozesu batean. Mendebaldean, Noriega nola-hala eror dadin, ez da nahi besterik, honezkero garbi dago edozein kolpe justifikatuko dela. Eta Noriegak, non bilatu dezake bere indarra? Herriaren baitan, ez beste inon. Enfrentamendua —interbentzioa?— perfilatzen ari da eta agian ez da berantegi izango bide berri, liberatzaile bati ekiteko.

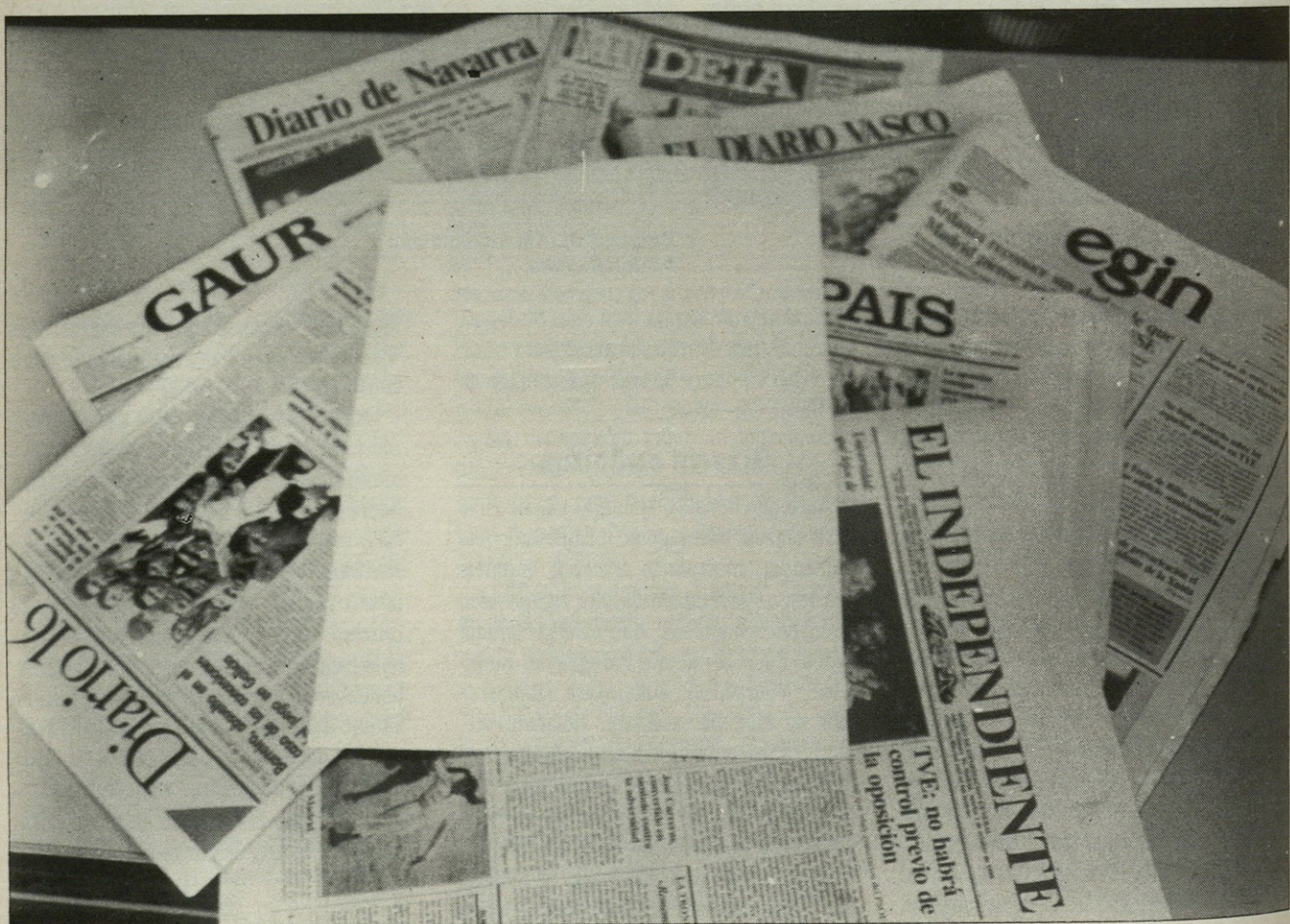
PABLO SASTRE

CIESen azterketak egunerokoen bideragarritasun
frogatu du Jaurlaritzak gezurtatuz (eta 2)

EUSKARAZKO EGUN JAURLARITZAK BA

CIES etxeari Jaurlaritzak enkargatutako ikerketak argi eta garbi frogatzen duenez bideragarria da egunkaria. Hipotesi ezberdinetan batek baino gehiagok ikus lezake gainera argia. Urterik urte luzamendutan isildu du Jaurlaritzak euskarazko egunkaria. Zergatik bahitu dio egunkaria euskaldungoari?

HURBILKETA, zehazte eta operazio ezberdinen arabera 88.000 lagunetan zenbatzen du CIES etxearen azterketak euskarazko egunkari merkatuaren irakurlego potentziala. Erosleak gutxiago izango dira, baina irakurlego potentziala, 88.000koa.

ARIA ITU

Zenbaki horretatik abiatuta ikusiko dugu gero zenbatekoa izango litzatekeen erosle-goa, baina interes handikoa da irakurlego potentzial horren perfila ezaugarri ezberdinen arauera marrazten duen azterketari begiradaxo bat ematea.

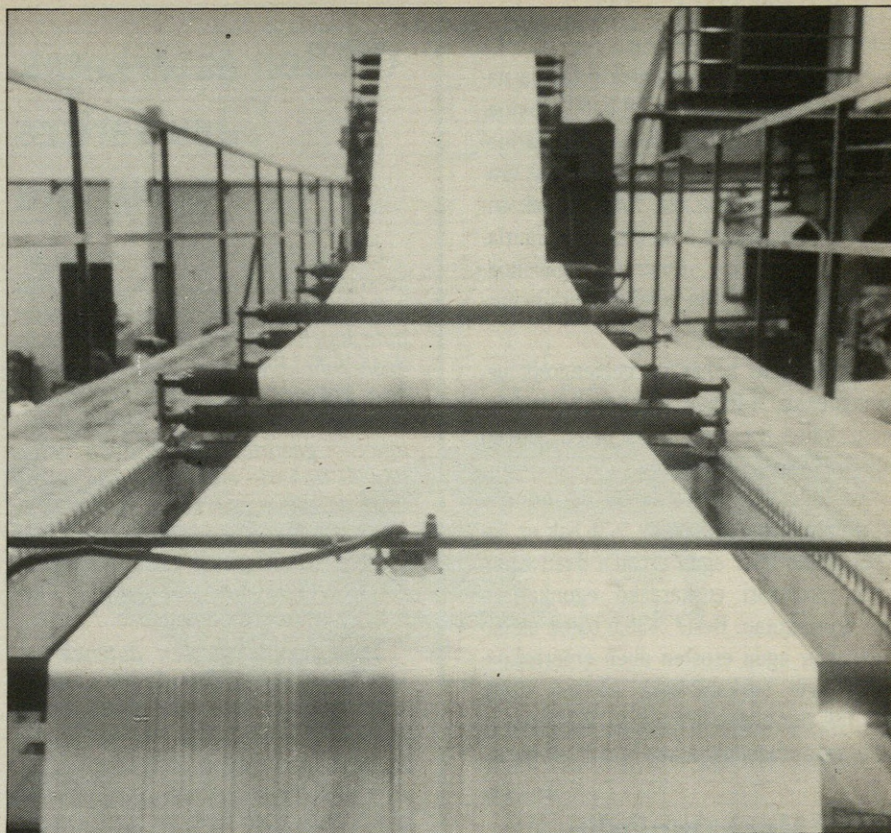
Irakurlegoaren perfila: gaztea, giputza, ezkertiarra

88.000 irakurle potentzial horretatik gehiengoa, 32.000 (%36,4), hemezortzi-hogei-tabost urte bitartean kokatuko litzateke. Horren segidan 26-35 urte bitarteko ira-kurle multzoa letorke 27.000 (%30,7) lagunez osaturik. 21.000 (%24,5) irakurle ematen dizkio azterketak hogeitamasei-berrogeitamar urte bitartean dagoen multzoari. Hortik 64 urte bitartekoena 7.000 (%8,4) baino ez lirateke izanen.

Ez da oso aditua izan behar konturatze-ko 18-35 urte kopuruen bitartean biltzen dela irakurlego potentzialaren %67,1a. Hau da, gaztea dela bereziki euskarazko egunkari bat irakurtzeko interesa eta gaitasuna duen irakurlea.

Adinaren arauerako banaketa interesgarria den bezala ez da gutxiagoka irakurle-go potentzial hori herrialdez herrialde nola banatzen den ikustea. Honela 38.000 (%42,69) irakurle izango lirateke Gipuzkoan, Bizkaian 21.000 (%23,5), Iparraldean 14.000 (%15,7), Nafarroan 13.000 (14,6) eta Araban 3.000 (%3,37).

Herrialdeka goian aipatutakoa bada banaketa, esan, hamar mila biztanletik behetarako herrietan 22.000 lagunek irakurriko

Eskenategi edo hipotesi ezberdinetan eskuin aldeko egunkaria da bideragarritasunik ez daukan bakarra.

luketela, 37.000k berrogeita hamar mila biztanle bitartekoetan eta 26.000 irakurle izango litzukela ehun milatik goragoko hiritan.

Hasieran aipatu 88.000 irakurle horiek ez dute ordea guztiek berdin irakurtzen. Oso gutxi irakurtzen dute horietarik 20.000 lagunek, ahaleginduz bakarrik irakur dezakete 25.000k eta ahalegin berezi-rik egin gabe 42.000k.

Irakurlego potentzial horrek banatzen dituen botoekiko berriz honelako panorama ageri da CIESen datuetan: %8,1 EAren botoemale ageri da, %3,9 EEko, %5,4 EAJ eta %34,1 HBko. Hemen ageri ez den gaitasunak, erdia kasik, oso sakabanaturik aurkitzen dira beste aukeren artean, edota, 'ez dakit' erantzuten dutenen artean.

Irakurlegoaren perfila definitzeko CIE-Sek darabilen hurrengo aldagaia zera da, ea zein den irakurlego horren posizioa egunkariak beharko lukeen lerro periodistikoari buruz. Eta garbi ageri da %32,4 batek ezker muturrekoa nahiko lukeela egunkariaren lerroa, %16 ezkerreko lerro baten aldeko delarik. Hau da, irakurlego potentzialaren erdiak ezkerreko egunkaria nahiko luke, gaitasunak beste aukeren artean barreiatzen direlarik.

Egunkari subentzionatu eta kontrolatugabeak

Ez dira hauek bakarrik Jaurilaritzari CIE-Sek eskaintako datuak, enpresa honek galdetu bait die irakurleei ea zer pentsatzen duten egunkariak jaso beharko litzu-

Filtro ezberdinen ondoren 21-26 milako eroslegoa ematen dio CIESe euskal egunkarien merkatuari.

keen subentzioei buruz eta bere izaerari buruz.

Bada irakurlego potentzial horretatik %8,2ak uste du egunkari bakar bat subentzionatu beharko litzatekeela, %4,2k uste du bakar bat ere ez litzatekeela subentzionatu beharko eta %63,5 batek uste du berdin berdin subentzionatu behar direla argitara eman daitezkeen euskarazko egunka-

ri guztiak. %23,4 batek ez daki nola subentzionatu beharko liratekeen.

Izaerari buruz, %6,8 batek pribatua nahiko luke egunkaria, %17,9 batek mixtoa, gobernua eta ente pribatu baten hitzarmenez egindakoa, %7,6 batek gobernuak erabat finantziatutakoa eta %46,6 batek subentzionatua izatea nahi du, baina Jaurilaritzaren inolako kontrolrik gabekoa. %18,9ak ez daki zein nolako izaera beharko lukeen egunkariak.

Azpinarratu behar da gehiengorik gehiengoan, %46,6ak, egunkari subentzionatu baina ez kontrolatu baten aldeko agertzen duela bere gogoia.

Kontutan hartzekoa da bai eta ere irakurle potentzial horretatik %36,6ak ez liokeela utziko gaur egun erosten duen egunkaria erosteari euskarazko egunkariaren bat erostekotan. Beste %36,6 batek utziko luke gaur egun erosten duen erdarazkoa, baldin eta euskarazkoak asetzen badu; %7,1ek ziur utziko luke eta %19,7 batek ez daki zer egingo luken une hori iritsiz gero.

Nazio mailako informazioa nahi da

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailburuordeak den Iñaki Zarrakoa behin eta berriz esan baldin badu ere CIESen datuen arauera irakurle goaren interesa gehien bat kirola eta herrietako berrietan jarrita dagoela gogoratu beharko diogu datu horien arauera esaten ari dena ez dela egia.

■ Informazio lokalaren gainera Euskadi mailako albisteak nahi ditu euskarazko egunkari(a)ren irakurlegaiak.

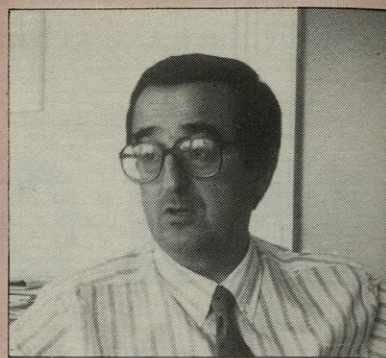
Egia da informazio lokalak interes handia duela euskarazko egunkari potentzialaren irakurlearentzat, baina %31,7 batean kokatuta dagoen horren bederatzirako puntu gainera dago nazio mailako informazioa nahi duena (%40,9). Gainera geografia guneetako interesa askoz ere motelagoa da: herrialdekoarekiko %12,7, Komunitatearekiko %11,9, Estatuarekiko %4, Euro-

CIESen azterketak Jaurilaritza gezurtatu

CIESen datuek ez diote informazio berri gehiegirik ekarri euskal prentsa ezagutzen duenari, baina balio izan dute Jaurilaritzatik Kultura Sailburuordeak zabalduko 'ebidentzia'—egunkari bakarra, kirolzalea, informazio lokalez betetako eta ez ideologizaturik—gezurtatzeko. Besteak beste, 88.000 irakurle eta 21-26 mila erostle izan ditzakeen merkaturako delako euskarazko egunkari(ar)ena. Irakurle goaren %67,1a 35 urtetik beherakoa delako eta erdiak baino gehiago nahi duelako ezker aldeko egunkaria.

Jaurilaritzan agintzen dutenek defenditu ohi duten formula bera ere zailtzan jarria izan da: %63,5 batek uste du berdin berdin subentzionatu beharko direla egon daitezkeen egunkari bat baino gehiago guzti horiek eta %46,6 batek nahi du subentzionatua izatea baina Jaurilaritzaren inolako kontrolrik pairatu behar ez izatea.

CIES enpresak egindako azterketan hiru lan hipotesi ezberdin egiten dira eta hiruretan bideragarri den egunkari bakarra ezker aldeko egunkaria dugu, euskarazko irakurlearen merkaturako, berriz ere frogatu denez, giza hesperu horretan kokatzen baita bere gehiengoan. Aitzitik, eskuin ikuspegiko egunkari batek bera bakarrik plazara-

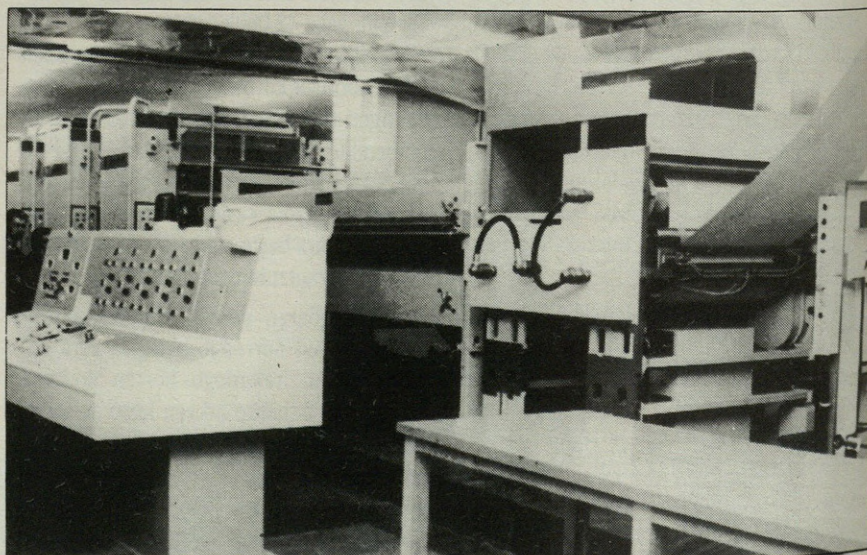
tuz gero ere oso bideragarritasun zailtazkoa izango luke.

Horretan bilatu behar da Jaurilaritzaren interesa urterik urte euskarazko egunkariaren gaia luzamendutan atzeratzeko. Gogoratu dezagun euskarazko egunkaria eskatu ohi dugunean Ajentzia batez erantzun zitzaiola 'bided egiten hasteko' aitzakiz. Orduan esaten zenez ez zegoen kazetaririk.

Gerora, berriz ere egunkariaren eskaera piztu zenean, 'Hemen' eta 'Eguna' astekariaren bide agorrari eman zioten bidea.

Bide horrek jarraipenik ez zuela konturatzekoan 'ikerketa' mordoia izan da beharrezko euskal prentsaren 'merkaturako ezagutzeko'. Seinale, berriro ere, Jaurilaritzak ez dituela gauzak egin nahi urteetan barrena merkaturari hori ezagutzen duen euskal aldizkari eta prentsarekin bat.

I.U.

Egunkariaren merkaturako potentzial horretatik %63,5ek uste du berdin berdin subentzionatu beharko direla argitaratu daitezkeen euskarazko egunkari guztiak. Diskriminaziorik gabe.

pa %2,3, Mundua %12,8 eta ez daki %1,6 batek.

Hau da, irakurlegoak Euskadi mailako informazioan dauka jarririk interesik handiena herrietako informazioa delarik ondoren gehien bilatzen duena.

Egunkari batek izaten dituen sailen arauera, Politika, Kultura, Gertaerak, Kirola, Ekonomia, Gizartea, Eritzia... Garbi agertzen da Kirolaren aurretik beste interes gune dexente. Lehendabizi kultura, gero Eritzia, Gizartea hirugarren, Gertaerak eta Politika gero, Gazteak eta honen ondoren kirola.

Interes gutxienekoak, hurrenkeran, hauek dira: jokoak, ekonomia, eskelak eta umeentzako gauzak.

Irakurle potentzialetik erosle potentzialera

CIESen azterketak 88.000koa jo du euskarazko egunkarien irakurle potentzialaren kopurua. Datu horren ehunekoak izan dira orain arte erabilitakoak. Baina batek baino gehiagok galdetuko du, nondik ateratzen dira 88.000 irakurle euskarazko egunkariarentzat? Ez al dira gehiegi? Hainbeste baldin badira, zergatik dio Jaurilaritzak ez dagoela irakurlerik euskarazko egunkariarentzat?

88.000 irakurle potentzial horiek atera dituzte lehengo asteen aipatzen genituen 243.000 euskaldun alfabetatu omen diren horietatik abiatuta. Zenbait filtro jarriaz iritsi da CIES euskarazko egunkarien merkatuak izan dezakeen irakurleko posible horretara. Azken sei hilabeteetan euskaraz irakurri dutenak hartu, irakurtzeko ohitura dutenak bakarrik hartu, ahaleginik egin gabe irakur dezaketenak bakarrik hartu... eta gainontzeko guztiak kenduaz ateratzen zaio CIESi 88.000ko irakurle kopuru hori.

Egunkaria egunero ala noizpait bakarrik irakurtzen duen begiratzuz gero 65.000 lirateke egunero irakurriko luketenak. Baina noski, ez dira nahastu behar irakurleak eta erosleak. CIESek estimatzen duenez hiru irakurletik batek baino ez du erosten egunkaria, beraz, 21.000 eta 26.000 erosleren artean kokatzen ditu 'haintzat hartzeko erosleak'. Hau da, CIESi ateratzen zaion erosle kopuru 'haintzat hartzeko modukoa' askok uste baino frango handiagoa da. Egun erdaraz kalean dauden egunkari batzuk daukaten eroslego kopuruaren dexente gainetik gainera.

Eroslego honez gain 'erosle potentzial'

bat ere ageri da CIESen ikerketan, azken hilabeteotan irakurri ez duen —baina irakurtzeko gai den— kopuru horretatik aterata. "Ez dute azken sei hilabeteotan irakurri, baina gai dira horretarako". Erosle kopuru hipotetiko hau 3.000-4.000 bitartekoa litzateke ezker/zentro-ezker egunkaria izanez gero, eta 5.000-6.000 bitartekoa zentro eskuinekoa izanda. Azken datu honek esan nahi du, eskuindar mordoa dagoela irakurtzeko gai baina baina euskaraz

Gehiengoak, %46,6, egunkari subentzionatua baina Jaurilaritzaren kontrolik gabekoa nahi du.

argitaratutakoa irakurtzen ez duena. Bizkaian dago gehiengoak.

Orotara, beraz, 21-26 mila erosle potentzial jotzen dizkio CIESek euskarazko egunkarien merkatuari.

Hiru eskenategi egunkari ezberdinentzat

Jaurilaritzak gorderik dauzkan datuen artean CIESek egindako hiru eskenategi posibleak dira interesgarrienak horietan

ikusten bait da nola banatuko litzatekeen erosle merkatu hori hipotesi ezberdinen arauera.

Lehendabiziko eskenategian egunkari bakar bat kalean jarriz gero gertatuko litzatekeena aztertzen da. Eta egunkari bakar bat izanez eta ezker aldekoa 13-16 mila 'haintzat hartzeko' erosle izango litzateke honek. Egunkari bakar hori zentrokoa izanez gero 14-17 mila erosle bitartean, eta zentro eskuina izanez gero 10-12 mila.

CIESek berak dioen moduan, eskenategi honetan hiru proiektuak dira posible (bakarka), lehendabiziko biak biabileak direlarik eta zentro-eskuinak berriz eroslegoa irabazi beharko lukeelarik.

Bigarren eskenategian bi egunkari kalean jarriz gero gertatuko litzatekeenari begiratzen zaio. Bi egunkari horiek, CIESek jarri bezala, zentro-ezkerrekoa litzateke bat, zentro-eskuinekoa bestea. Lehendabizikoak 13-16 mila bitartean salduko litzateke, bigarrenak 10-12 mila bitartean. Kasu honetan azterketak ateratzen duen ondorioa da zentro-ezker aldeko egunkaria bideragarria dela eta zentro-eskuinekoak berriz erdi epe batera irabazi beharko lukeela eroslegoa.

Hirugarren eskenategian hiru egunkari jarri ditu CIESek euskarazko merkatuan. Kasu honetan ezker aldeko egunkariak bakarrik iraun ahal izango luke 6-8 mila eroslerekin berarentzat. Zentro-ezkerreko eta zentro-eskuineko egunkariak ez daukate bideragarritasunik eskenategi honetan.

INAKI URIA

Diputazioek Arau Foral berriak onartu berri dituzte

ZERGA LOKALEN IGOERA URRUTIRA HELDUKO OTE?

Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako Foru Aldundiek Hazienda Lokalen Lege estatalean oinarriturik onetsi dituzten Arau Foralek, Udaletxeen funtzionamendu fiskala erregulatu eta egokitzeaz aparte, zergen igoera mugagabea sortera deza beldin eta azken hauek, normek ezarritako topeetara eramaten badituzte zerga lokalak. Arau berriok, Diputazioek, Komunitate Autonomoko Jaurlaritzak eta EUDEL udal elkarteak izenpetutako akordio baten ondorio zuzenak izan dira eta Estatuak iaz legez erabakitako goiko mugak gaitu dituzte. Gauzak honela, udalteeke abaniko zabala eskuratu dute aspaldidanik erreklamatu autonomia municipalak jabetzeko, baina era berean, inpostuak neurri izugarri batetara eramateko arriskua sortzen dute, tope hien igoera udal aurrekontu guztien itolarria baretzeko aitzaki bezala erabil baitaiteke. Egoera hau medio, eta Cangas del Morrazo galiziar herria lekuko, edozein alkatek %300eko igoera eragin dezake zerga lokaletan, herritarrengan sor lezazkeen tirabirak tarteko. Diputazioek, dena den, oso urrun ikusten dute honako gertakizunen errepikapena, heuren ustez, "udalek bereak izan direlako, izan, arauak indize hoiekin aurrera eramatea erabaki dutenak, ondorio guztiak kontutan harturik".

Arau berriek eta mugimendu susmagarri historiak joan zen urtean eman zituzten estraineko urratsak. Gobernu zentralak, Estatuako udalen premiei erantzun egokia emateko asmoz, 1985ean onartutako

Komunitate Autonomoko Foru Aldundiek onartutako Arau Foralek igoera izugarria eragin dezakete berehala zerga lokalen inguruan, Gobernu zentralak B.O.E.n iaz argitaratutako Hazienda Lokalen Legeak ezarritako topeak gaitutzean. Gauzak honela, Diputazioek arriskua ikusten ez duten tokian, Herri Batasunak zergen %300eko igoera antzematen du urte batzuren buruan. Batetik zein bestetik, lege bat nahiz bestea, inpostuok heritarrei erasotzen diote berriro kantzeraren antzera.

Foru Aldundiek sei hilabeteren atzerapenarekin onartu berri dituzte arauak.

Errejimen Lokaleko Oinarrien Legea baztertu eta egoerarekiko errealegoa plazaratzea erabaki zuen. Agindu horrek, izan ere, udaletxeen funtzionamendu eta antolamendua baizik ez zituen taxutzen, fiskalitate arazoa bigarren planu batean utziz. Hiru urte geroxeago, 1988ko abenduaren 30ean, B.O.E.k Hazienda Lokalen Lege estatuala argitaratu zuen, goian aitatu autonomia lokal printzipioa urratu nahian.

Komunitate Autonomoan, ordea, Legearen ezarpenak Foru Aldundien onarpena behar zuen aurrenik, 1981ean sinatutako Kontzertu Ekonomikoei esker. Baina legea oinarritzkoa denez gero, aldaketak ezinezkoak dira funtsean eta hauei egokitze sinplea burutzea baino ez zaie tokatzen. Diputazioak, EUDEL eta Eusko Jaurlaritza bildu zituen honela mahai batean eta hiruren artean, sei hilabetetako atzerapenarekin, Arau Foralak iragarri dituzte Estatuko legearen kopia zehatzak bailiren, topeak altxatu eta indize izugarriak ezartzearen salbuespenarekin.

Subsistentzia ekonomikoa

Udalen subsistentzia ekonomikoa, jakina denez, beren zerga eta Diputazioak ematen dion subentziotan oinarritzen da. Hemendik, %45a pasatxo jasotzen dute, beste %5 baino gutxiago Estatutik zuzenki jasoz zerga ez kontzertatuen bidez. Lehenbiziko

HBren iritziz, zergen %300eko igoera gerta daiteke bi urte barru.

kopuruak, alabaina, baldintza ugari moneiatzen ditu; batzuek, herrien biztaltzean ezartzen dute puntu nagusia eta besteak, aitzitik, udal bakoitzak aportatzen duen zerga kopuruan. Azken puntu honen garrantziak eragin zuzena izan dezake, eta izaten du, zergak igotzerako kasuan; are gehiago, jakina, tope hauek oso altuak badira datorren urterako ipini direnen antzera. Arriskua, alde horretatik, bada, kalean dago dagoeneko.

Diputazioek, bestalde, urtean zehar jasotako dirutza hortatik (Estatuari ordaindu beharreko kupoa, Eusko Jaurlaritzarekiko

Herri Batasuna

"Udal errekurtsoen eskasiaren konponbidea zerga kontzertatuetan dago"

Herri Batasunak alarma orokorra eragin zuen lehengo asteartean prentsurreko baten bidez, Arau Foral berrien ondorioz aipatu zerga lokalek sekulako igoera jasango zutela iragarritz. Alderdiak estraine-koz salatu nahi duena arau hauek kaleratzeko atzerapena izan da.

G.- Zergatik piztu duzue alarma?

E.- Hazienda Lokalen lege estatuala 1988ko urte bukaerako baieztatua izan zen BOEn 1988ko abenduaren 30ean argitaratu zelarik. Ondoren, sei hilabete igaro eta gero, lurralde bakoitzeko batzar nagusiek, Hazienda Lokalak erregulatzen dituzten Arau Foralak baieztatu dituzte.

Oporraldia igaro ondoren, Udalak, zeuden figurak zeharo aldatuko dituzten arauak ezagutzeko eta eztabaidatzeko denborarik gabe aurkitzen dira. Hori gertatzen da Foru Aldundiak Udaletan baieztatu behar diren akordioak iraila amaitu baino lehen hartzea behartzen duelako.

Arau Foralak baieztatzerakoan Foru Aldundiek izan duten denbora atzerapenak ezinezko bihurtu du Arau Fiskal desberdinen baieztatzeak sortzen dituen eraginaren estudioa. Horretaz gain, Foru Aldundiak Udalei arauak baieztatu ditzaten behartzen die, eztabaida bakarrik 'Tipo'en aplikazio-ra mugatuaz. Guzti honek, seriotasunik ez izateaz gain, Udal Autonomiaren aurkako eraso berri bat suposatzen du.

G.- Horrez gain, zerga kontzertatuen partaidetza eskatzen duzue, ezta?

E.- Udaletxeko sarreretan 'Zerga kontzer-

tatuen' parte hartzea %40tik gora dago gehienetan eta, hala ere, Arau foral honetan ez da ezer aipatzen parte hartze honen gehitzeaz, eta ez da batere 'zalantzatzen' zerga kontzertatuen Udalek duten kreditu kopurua haunditu beharra, Estatuari ordaindu beharreko kupoiari eta Komunitate Autonomoari eman beharreko aportazioari lehentasuna emanez. Era honetan, ez da ziurtatzen Udaletan finantziapena, herritarrei presio fiskala igotzera bultzatuaz.

G.- Eta zer proposatzen duzue, bada?

E.- 1.- Udalekiko daraman Udal Autonomiaren 'mezpretxu' eta diskriminazio politikoagatik Diputazioari protesta bat zuzentzea.

2.- Udal Errekurtsoen eskasiaren konponbidea Zerga Kontzertatuetan (IVA, IRPF, Elkarre zergak) parte hartzetik etorri behar duela, Diputazioari eskatzea, eta ez Zerga Lokalak gehitetik.

3.- Baldin eta legearen agintapean beharturik aurkituz gero Zerga Lokal Tasa eta prezio publikoetako tipo eta tarifa berriak ezartzera, hauen kopuruak ez luke suposatuko gaur egun dagoen presio fiskala igotzerik, bizimoduaren igoerarekin gaurkotu ondoren gutxi gorabehera.

aportazioa, egokitze pasiboak, etabar, ez dira kontatzen kopuru horretan), %53a ematen die udalei "libre disposición" deitu sailerako, heuren nahi dudana egiteko finen. Horrez gain, hark %14a jartzen du hauen eskuetan beste zerbitzu batzuen bitartez: kirol eskolara, etxe zaharrak, kultur ekipamenduak, zaharren egoitzak..., %67a osatuz orotara. Diru hori, esan bezala, biztanlegoa, presio fiskala, errenta, langabezia eta beste zenbait parametro kontutan hartuta banatzen da. Gipuzkoako Di-

putazioak 180.000.000 pezeta jasoko ditu, batzaz beste, datorren urtean.

Udaletan diru sarrerak

Gainerantzeko diru kopurua, udalak bere kasa lortzen du inpueto lokalei esker. Hauek, hiru motatakoak izango dira nagusiki lege ezarritarakoan: inmuoble ondareak, ekintza ekonomikoak (lehengo lizentzia fiskalak) eta ibilgailu mekanikoak. Lege berrien bidez sortutako Arau Foralen

nobedade garrantzitsuen aurreneko bi zergek dakarte, hirugarrena, egungo ibilgailu zirkulazioaren antzekoa baita. Inmueble ondareen barruan, nekazal eta hiri kontribuzioak sartu dira, eta ekintzetan, aipatu bezala, lizentziak. Aurrenekoen pisuan erreparatzeko, gogoratu behar da %13 eta %20aren bitartean murgiltzen direla, biztanlegoaren arabera.

Zerga lokala IPCren mailan mugitu da kasik betidanik eta aurreneko honako igoera eskatu da zenbait instantziatik. Bigarren soluziobideak IRPF, IVA edo muga nola alkoholen zerga ez kontzertatuen igoera batera jo du, hauek kupoaren %6,24 horren barruan daudela jakinik; Foru Aldundiek, bada, onartu gabeko konpetentzien kupoa ordaindu behar bait diote Estatuari, Euskal Komunitate Autonomoari kopuru hori dagokiolarik (hortik, Bizkaiak %54a, Gipuzkoak %32a eta Arabak %14 jartzen dute). Dena den, dirua, berriro ere, heritarrek eman beharko luke.

Europako Komunitate Autonomoan, hala ere, errenta zergak hemen baino pisu haundiago du, Alemania Federal, Suiza, Belgika eta Danimarkan, batipat. Herrialde

Arau berriok, estatuak
iaz erabakitako goiko
mugak gainditu dituzte

Akizu

"Arau Foralek ez dute presio fiskalik sorteraziko"

Jesus Mari Akizu Gipuzkoako Foru Aldundiko Udal harremanetarako diputatuak ez du uste topeen igoerak presio fiskal nabarmena eragingo duenik, berarentzat herriko alkate onena herria bera baita. Hala ere, bera, pertsonalki ez dago oso konforme igoera horrekin.

G.- Zer iritzi duzu igoera hauen inguruan?

E.- Lehenik esan, Estatuak Lege hau ez duela Euskadiri begira egin, hemengo udal-letxeak beste komunitateetakoak baino hiru bider hobeto bait daude, lege berri hau atera aurretik behinik behin. Dena den, baguen hori asignatura bat kolokan eta azterketa serio, orokor eta batu batekin konpondu behar duguna. Nik, propio, ez nituzke topeak hain goian ezarriko, baina EUDELe askatasun gehiago izateko jakatu dugu eta ez dut uste presio fiskalik gerta daitekeenik, baldin eta pertsona sensatorik badago jakina. Indizeak, dena den, beraiek jarri dituzte dauden tokian.

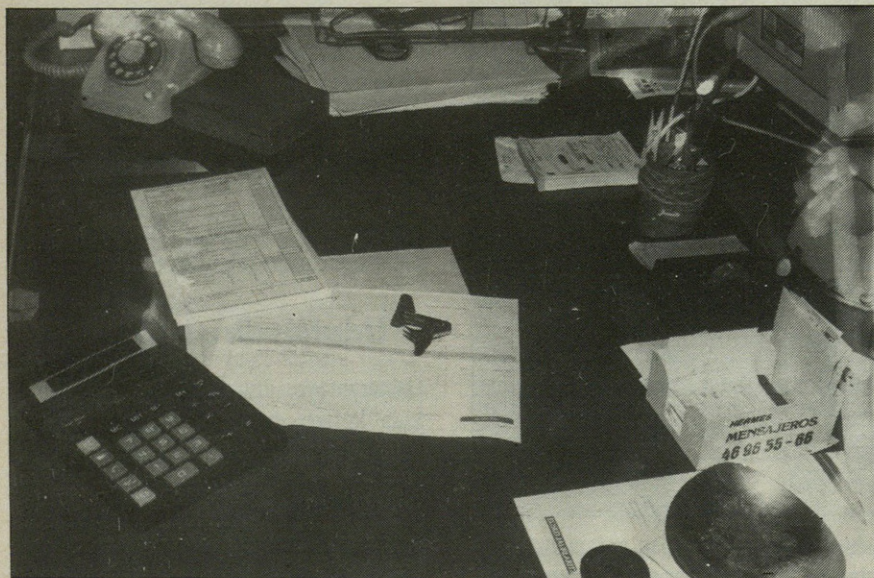
G.- Zei izan da jarraitutako prozesoa?

E.- Pentsa, B.O.E.n iazko abenduaren 30ean argitaratu zela. Hortik aurrera, pare bat hilabete behar dira kontzertu ekonomikoak eskatzen duen sinkronismoa lortzeko, hots, onartu, akordioa sinatu, plenora eraman eta argitaratu azken finean. Mar-

txo-apirilean gaude jadanik. Gero, hiruzpau hilabete arau foralak hasi, armonizatu, hiru erakundeak bildu, normak onartu, kontseilura pasatu eta plenora eramateko. Beraz, irailera heltzen gara egitaraua prestatzeko.

G.- Autonomia municipalak kolokan jarri da berriro?

E.- Lehenbizikoz, udalak Consejo Vasco de Finanzas delakoan sartzeko asmoak bultzatzen ari gara, diru banaketan beraiek ere present egon daitezkeen. Ados gaude autonomia municipalaren alde jokatzerakoan, baina betiere diru publikoarekin jokatzen dela jakinik. Azken finean, dependentzia haundia dago, eta egon behar du. Gure gizartean, izan ere, premia gehiago dute arazo supramunicipalak lokalak baino eta horra hor, esate batera, TAV, errepi-deak, basoak, errekek... Lokalismoa bartzertzeke, ekintza supramunicipala babestu behar dira, indar gehiago ari baitira hartzen egunetik egunera.

hauetan, inpueto hori %80tik gora igo-tzen da, zerga lokalek indar gutxiago du-tarik. Izan kontu, testuinguru normalean, Inmueble Ondareei/buruzko zerga altxa-tzeak, etxebizitzaren prezioaren igoera na-barmena ekartzen duela epe luze batera. Eta Komunitate Autonomoan, hauek %0,4tik %1,5era luzatuko direla (%0,85tik %1,10era Estatu osoan) eta %0,3tik %1,1era (%0,65tik %0,90era Estatuan) ne-kazal ondasunei dagokionez. Ekintza eko-nomikoan, berriz, %2,2ko topea izango du-te hemen, %2koa denean gainerantzeko komunitateko muga gorena. Orain, Cangas del Morrazo bezalako alkate kazkajoa agertzea besterik ez da falta marimorena izateko. Posible litekeena, jakina.

A. GOSTIN

Garai señoialetan bezala apaiz aurkezpen ahalmenak
patronato laikoaren eskuetan dirau

XVI. MENDEKO PRIBILEJIOEK TENTE DIRAUTE ASTIGARRAGAN

Susmorik errealitatearekin kontrastatu nahiean, Astigarragarunzko bidea hartu genuen, alegia, aipaturiko usteen sorlekura. Zer nolako zantzua ote genuen ordea? herri gipuzkoar honetan markes delako batek ahalmen berezi bat zeukala bertako apaiz izendatzearen inguruan, bere esku zegoela elizgizonen aukeratzea hain zuzen, antzinatik etorri eta 1989. urteak berak ezaguturiko pribilegiorik.

Kanpo zein barruko elizkizunetan, markesak alkatearen segidako postua betetzen du

Susmorik errealitatearekin kontrastatu nahiean, Astigarragarunzko bidea hartu genuen, alegia, aipaturiko usteen sorlekura. Zer nolako zantzua ote genuen ordea? herri gipuzkoar honetan markes delako batek ahalmen berezi bat zeukala bertako apaiz izendatzearen inguruan, bere esku zegoela elizgizonen aukeratzea hain zuzen, antzinatik etorri eta 1989. urteak berak ezaguturiko pribilegiorik.

Astigarragako apeztxera jo baino lehen, halere, udaletxeko telefono zenbakia markatu genuen argibideren baten bila (izan ere gure jakinmima asetu nahiz hainbat herritarrei galdetutakoek 'zeozer-bada-goela-aditu-dut-nonbait' edota 'ideirik-ez-motel'ak besterik ez bait zituzten ja-so). Antton Arka alkateak aitazitik, «horretaz ez dakit ezer ere ez. Maizter kontutan-eta, badakit markesak badituela zenbait eskubide baina apaizarena ez dakit». Alkatearen harridurak gurea bera areagotuz, susmatze hori horretan geratuko zela koan ginen kasik. Telefonoz berriro hots egin ordea, (alkateak parrokoarengandik berria konstatatuz gero), eta bai horixe: «Hala da, egia, ba omen dago ahalmen horren segidarik gaur egun». Horrela zitekeeneko istorioaz fido On Frantzisko Tapia-

Egungo Santa Maria eliza murgiarren gaztelua omen zen, hortik letorkioke, Tapia jaunaren ustez, pribilejioa markesari.

Murgiako dorretxea, Valde-Espina markesgoaren Astigarragako jauregia.

rengana abiatu ginen (egia esanda alkateztzak ezin izango zigun berri zehatzagorik eman, bere informazio ahalmena zela edo izan zezakeen irrikia zela «eliz kontu horietan ez gara sartzen eta»).

Markesa eliz patronoa

Berak, Frantzisko Tapia apaizak, baieztatu zigun Valde-Espina markesaren, Murgiako jauna eta Astigarragako Santa María de la Asunción de Murguía elizaren patronoa alegia, ahalmena. Lehenik eta behin bere jatorriaz mintzo zitzaigun: «Ahalmena ez da, pribilegio bat baizik. Zergatik eman zien edo zergatik eskatu zuen? hori da nik ez dakidana. Litekeena da XVI. gizaldian hasia izan zen eliza lehen gaztelu bat izatea, 1100. urtez geroztik gurtzie-

nez bazena. Orduan elizetako eman zuten geroztik pribilegioa eskatzea erraza da, ezta? eskatu eta Erromatik eman zieten. Horrela harrez gero segitzen du». Hortaz, prioridade hori hauxe litzateke (gero azalduko ditugun beste batzuren artean): Markesak beti izan du, dauka eta izango du —bera elizaren patronoa baita— eliz horretako apaiz, bikario, koadjutore edota beste edozein ministrargaiak izendatzeko pribilegioa. Alegia, markesaren esku dago eta ez beste inorenean gotzaitegiaren aurrean Astigarragako apaiza izango dena aurkeztea.

Tapia jaunaren iturrien arabera, 1772. urtez geroztik 22 'benefiziari' eta 9 bikario edo parroko izan dira aurkeztuak markesa eskutatik, hots, den denak bat izan ezik. Tartean hala ere izan da urradurarik,

Izan da erredurarik

Arestian aipatzen genuen bezala, izendapen prozesu luze honek izan ditu bere urradurarik. Oraingo honetan isladatuko duguna pribilegio honek Erroman bertan daukan errotze trinkoaren berri ematen digu. 1896. urteko apirilaren 4ean Gumersindo Ondarra y Agirre izan zen aurkeztua Gasteizko Apezpikutegian Valde-Espinako 5. markesaren eskutik eta denak bezala onartuta bikario propioa maila erdietsiz. Halarik ere, Valde-Espinako artxiboko datuen arabera, 1937. urtean bere postua utziarazi zioten «por haber demostrado simpatía a los Nacionalistas Vascos durante el movimiento». Dirudienaz ordea, Ondarra jaunak Erromara jo zuen ekintza hori salatuz, nondik pribilegio honen sendotasuna nabarmenduz, bere kargutik bertan beheratzeko azalduko motiboa ez zela nahikoa erantzun bait zuten. Halaz guziz, bere sorterrirako bideari ekin zion. Hil bai-

no hilabete batzu baino lehenago Astigarragara itzuli zen, non jadanik (markesak ez izendaturiko apaiz bakarrak —Zufiria, zeinak lehenengoarentzat nahikoa buruauste sortu bait zituen, alegia armariak kendu nahi izatea edota eliz barruko hainbat ezaugarri aldatzea— 10 urte eman eta gero) Frantzisko Tapiarekin topo egiten dugun.

Bestaldetik, baina Ondarra apaizaren lekukotasuna alde batera utzi gabe, eta aipatu artxiboaren informazioa konstatatuz, honako hau transkriba dezakegu: «Urterren, meza zein erresponsoak etenik gabe ospatuak izan dira —markesaren sendikoen omenez— 1931. urterarte, urtea zeinanean Gumersindo Ondarra parrokoak jakinarazi bait zion markesari ez zituela handik aurrera ospatuko, jasotako dirulaguntza oso txikia zelako. 2,75 pza». Komentariorik gabe.

hejemonia honek zutik iraun badu ere (Ikus koadroa). Azken aurkeztua gure solaskidea dugu «Biasterin, arabar Errioxan, nengoela —'primeran eta ardurarikan ez' zehaztu eta gero: 'je,je'— Markesak deitu ninduen hutsik zegoen posturako. Obispadura joan eta han papeleoa eta azterketak nere gaitasuna frogatzeko. Bere bizikoa asko ikasi behar eta gainera besteei 6 hilabete eman bazizkien prestatzeko, neri 3 soilik. Baina segi aurrera eta atera egin nuen postua. Horrela propiedadean daukat postua eta norbaitek botarazi nahi banindu Erromara jo dezaket laguntza eske». Hala da, izan ere berak dioen bezala oso ondo lotu zuten gauzak Erroman ere, ederki asko lotuta. Setien Gotzaiak berak ezin go luke trasladatu bere oneritziarik gabe. Izendapen molde erakargarria beraz, hauxe testigantzatxoa «gertatu zen ni aurkeztu nintzala, honek ez du konstatzen baina markesak esan zidan, delako bat azaldu zitzaiola markesari aukera horren eske, 'simonia' deritzana eginez».

Bat izan ezik (10 urtez) apaiz guztiak markesaren eskutik izan dira izendatuak

Eskubide perpetuoak

Aurkezte-aurreaukeratze ahalmena ez ezik, (maizter errejimenak eman ditzake 'eskubidea'k alde batera utziko ditugu), makina bat pribilegio eklesiastiko darizkio Santa María elizaren patrono bakarra izateari. Hitzez hitz eta cervantino ederrean: «Aparte del derecho de PRESENTACION, al Obispado de la Diócesis, del Sr. Cura Párroco y demás Beneficiados, tiene entre otros, los siguientes derechos y privilegios, que el Cabildo, el Ayuntamiento y la feligresía, tienen la obligación de reconocer y respetar a perpetuidad, desde tiempo inmemorial».

Besteak beste honakook genituzke Murgiako etxearen jaun eta jabeek dituzten eskubideak: Murgia etxearen armaria eliz atarian eta aldare nagusian agirian agertzea, alboko atariaren giltzen jabe eta erabile izatea, nabarmenduta dauden eserleku eta tribunen erabile bakarrak izatea (mar-

Aintzinako eskubideok
udaletxeak eta eliztarrek
onetsi eta errespetatu
beharra daukate perpetuoki

kesak, sendia eta suerta daitezkeen konbi-
datuak, jauregia eta eliza batzen duen pa-
saleku zuzenaren erabiltze askea, edota
panteoia izatea eliz barruan (bere kapela
eta guzti). Bitxikeria gisa aipatu nola pan-
teoi hau elizaren erdi-erdian zuen kokale-
kutik alboko batera trasladatzeak (1777.
urtez geroztik) Kabildorentzat suposatzen
duen «en remuneración de la gracia dis-
pensada» meza, erresponso eta kantaturi-
ko meza emate anitza inolako diru kon-
pentsaziorik gabe.

Azkenik eta, nolabaiteko eliz eskubi-
deon maila gairidituta, baditugu zenbait
pribilegio herri beraren izate sozialean era-
gina dutenak, hala nola, «desde tiempo in-
memorial», Patronoak Alkatearen segida-
ko postua betetzen du; elizako kokape-
nean zein kanpo eta barruko elizkizune-
tan, edota markesaren emazteak duen le-
hentasunezko lekua herriko emakume
guztien artean.

JOXAN OIZ

Frantziako Tapia Segurola, datorren urtean 40 urte markesak aurkeztu zuela ministrarritza honetarako.

Señorialismoa puri-purian

Ertaroa Euskalerrian (Ipar zonaldean kasu), gizarte jentilizioarenak egiten duen heinean gizarte señorialak urratzen ditu bere lehen pausoak. Horrela, sistema eko-
nomikoaren aldaketa datorkigu: Nekazarit-
zak irensten du nolabait XI. mende ar-
te-edo nagusi izan den artzaintzan bermat-
uriko ekonomia. Zer sortzen du horrek?
haranaldeen primatzea goikaldeen kalte-
tan. Aitzitik, ibar 'handiek' eskatzen duten
populazioa ez da ageri. Gipuzkoan adibi-
dez, XI.a arte, biztanlego urria dugu es-
kaintza hori asetzeko. Hutsune hori nola
ahala bete beharordea. Nola? Errioxa,
Gaztela, Arabako edo Nafarroako hegoal-
deko jauntxo eta fraideei emango zaie lur
horien jabetza (Itrakurri Gebara, Mendoza,

Aiala edota gure kasuan Murgiarak. Eko-
nomia molde ezberdin, gizarte molde ez-
berdin. Gizarte mailaketa sortuko zaigu
alegia: 'Caballero' eta eliz gizon handiak
batetik eta herri xehea bestetik. Eta nola ez
ba, behekoek goikoei eskubide batzu
'eman behar'. Hala sortuko zaizkigu, bes-
teak beste, —hauexek gure arretagune—
'Patronato laico' direlakoak (laiko bat eliz-
nagusi, alegia). Beren eskubideak: Eliz zer-
gake-eta euren esku, apaizak soldatapeko
izan eta ezaguna dugun aurkeztearena.

Hau litzateke lehenengo etapa. Bigarren-
goan, XV-XVI. gizalditik aurrera, jaun-
txoen indartze hau gaitzetsia izango da,
hiribilduetan halako kontzientzi antisño-
rial sortuaz —Adibide garbia Berastegin

emandakoa. Jauntxoa bertanbeheratzeko
erabilitako argudioak interesgarri oso—.
Jauntxofobia hori indartuz dihoan neu-
rrian haien eskubideak mehartu egiten di-
ra. Kontutan hartuta Gaztela edota Anda-
luziara jauntxoen defenestrazioa berandu
ailegatu zela —egun ere zutik dirau leku
askotan— eta horren ondorioz hemen
osoa ematea ere zaila suertatuko zela pen-
tsatzen badugu ere, hauxe litzateke galde-
ra (ziur nago hau ez dela progresismo ler-
dori egitea): posible ote da XV. mendetik
XX(I).a bitartean Murgiatarren aurkezpen
pribilegioak aldaketarik ez izatea, tente
irautea. Astigarra gan duzue denboraren
makina puri-purian.

J.O.

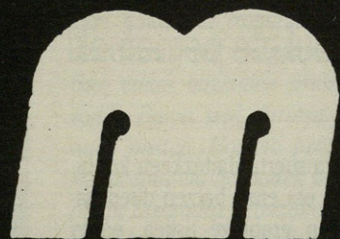

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

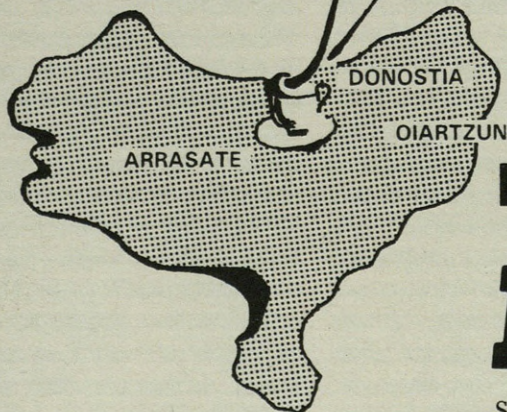

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

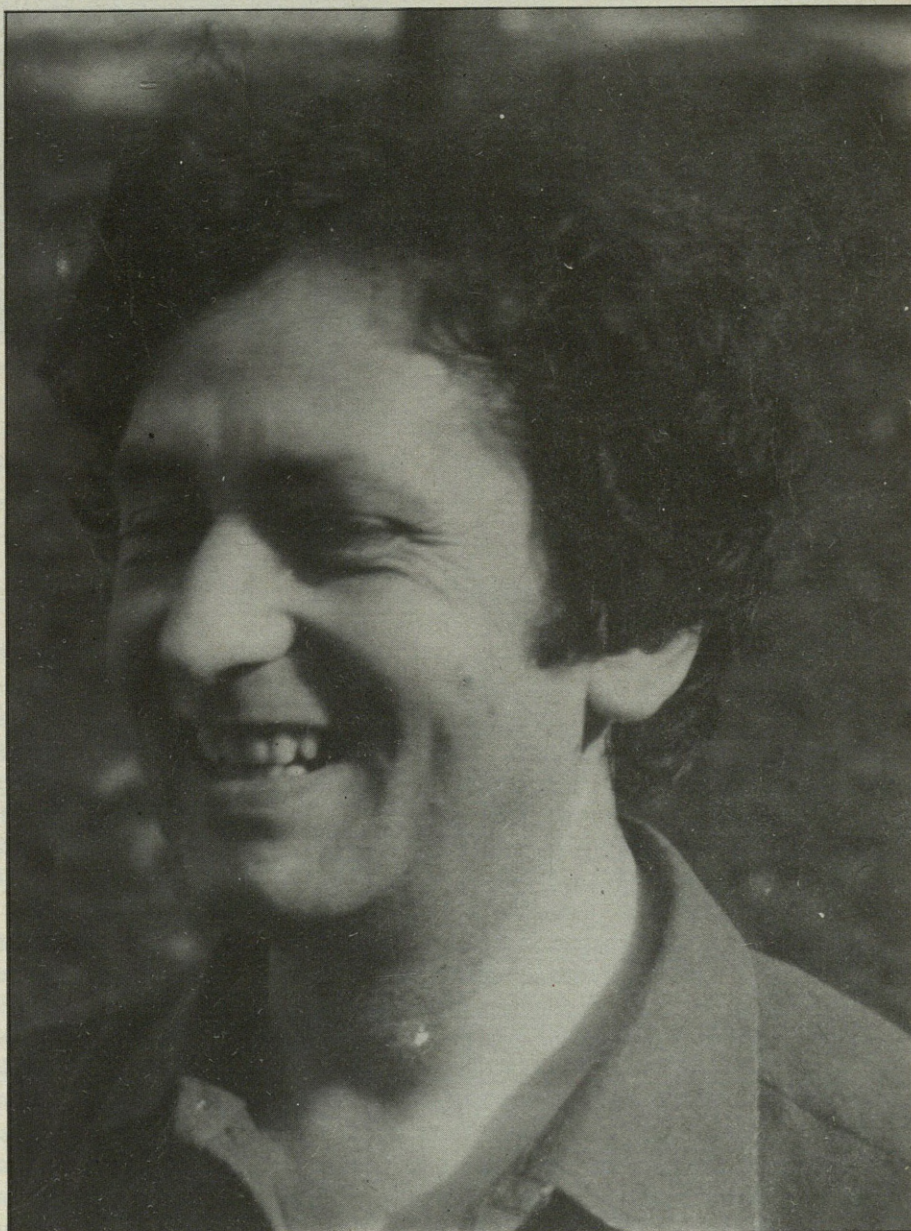
LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

LUCIEN ETXEZAHARRETA

«Belaunaldien arteko arazoa nabari da Iparraldean»

Euskal kulturaren inguruan Iparraldean egiten den ekitaldi gehienetan present egon ohi den irratigizona dugu Lucien Etkezaharreta, 'Gure Irratia'aren mikrofonoak harat eta honat eramaten dituela. Iparraldean gertatzen denaren lekuko aparta izanik —errealitatearen behatzaile eta so egile bezala definitzen du bere burua—, Hegoaldeako errealitatea ere hurbiletik ezagutzen du. Donostiako 'Gladys-enea' parkean aritu gara 42 urteko kazetari eta poetarekin hizketan.

Badira zortzi urte Lucien Etxezaharreta komuni-
kabideen munduan murgildu zela Baionako 'Gure
Irratia'n. Halarik ere, afizio moduan, komunikabi-
deekiko atxikimendua haurtzarotik datorkiola aitortu
zigun, batik bat irratiarekikoa: «munduko oihart-
zun horiek gustokoak zitzaizkidan, eta txikitandik
hartzen nituen albisteak irratitik». *Prensa idatziare-
kin ere harreman luze bat izan du, lehenik 'Herria'
agerkariarekin —«nire alfabetizatzea horrela egin
nuen»—, Lafitteren garaian.*

Euskarazko prentsa oso irakurria izan da Iparraldean.

Bai, eta prentsak ematen zuen halako batasun bat, hasieran euskararen aldetik, eta gero, 60. hamarkada-
dako urte erditsu horietan, politikako gauzak alda-
tzen hasi zirela eta, mundu abertzaleko politika
gaiak prentsan agertzen. 'Enbata'ko bultzada gertatu
zen orduan. Gogoratzen naiz eztabaida guztiz fama-
tu batez, 65eko udan, Daniel Landart eta Jean Pierre
Curutchet heletarraren artean, Kristian Etxaluz pre-
so zela eta. Abertzaletasunaren gaia piska bat ingu-
ratu zen publikoan, euskarazko prentsan.

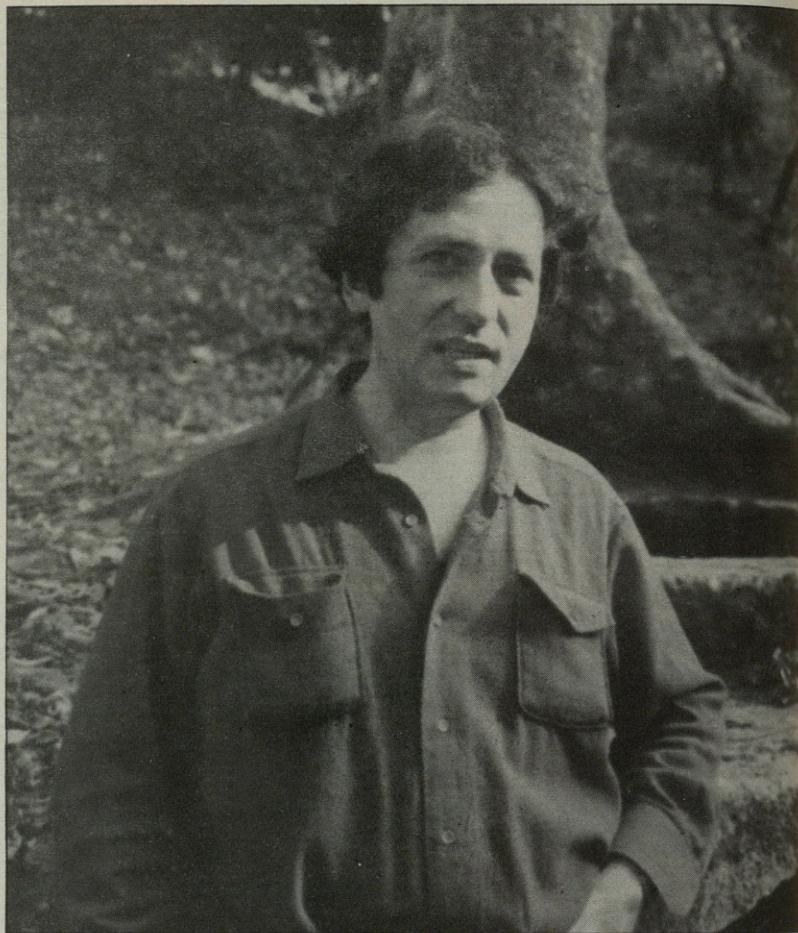
'Enbata' inguruan ere aritu zinen...

'Enbata'ko hasierako urteetan, nahiz eta nere le-
hen kontaktua 65ean izan nuen. 'Enbata' alderdi poli-
tikiko inportante bat zela iruditzen zuen orduan gazte
batentzat. Nik 18 urte nituen, eta euskal errealita-
tearekin topo egin nuen: euskara izaten ahal zela
proiektu nazional baten funtsa. Hori enetako gauza
oso harrigarria izan zen. Nere lehen politizatze ga-
raia heldu zen; Aljeriako gerla bukatuta zen —desko-
lonizatze fenomeno horiek hor ziren—; eta horiek
guzien arteko lotura bat bezala ikusten ahal zen piska
bat analizatuz. Kubako garaia ere bai...

Eraginik izan al zuen Aljeriako gerrak han izandako euskaldunen nazio kontzientzia pizte horretan?

Ez pentsa gerla kolonialek efektu onik baizik du-
ten. Gorrotoa, gerla, FLNko militanteen kontrako ja-
rrera... Baina, bazen sektore girstino bat oso hunki-
tua izan zena; Jean Louis Davant bezalako batek, eta
beste ainitz ezezagunek ere gogoetatu zuten euskal
nortasuna Aljeriako gerraren bidez. Horko trajediek
marka guztiz gogorra izan dute.

Baina, nik, alderantziz ere, agian marka bat ikusi
dut: Iparraldean poliziarekin topatzea. Horrek harri-
tuta utzi ninduen. Ez nuen uste abertzaletasuna zela
halako burruka bat. Abertzaletasunaren lehen pausu
bat izan zen euskaltasuna zure espazio naturala be-
zala onartzea, baina bapatean aurrez jotzen duzu po-
liziaren zurekiko gorrotoarekin. Asko gogoratzen
dut hori, nola polizia horiek askotan Aljeriatik etor-
tzen ziren, eta banuen inpresionea horiek ulertu zu-
tela euskal gauza beren aurkako gerla baten hasiera
bezala. Frantzia garai hartan esaten zen, abertzale-

«Badago halako
kontsentsu bat
Iparraldeko abertzale
askoren artean,
guhaurek beharko
dugula gure Euskal
Herria konpondu.
Duela hogeitaz urte
gehiago begiratzen
zen Hegoaldera
orain baino»»

tasun hori nonbait agertzen zelarik kolonia bat gal-
tze kotan zela. Hori uste dut botere publikoek, politi-
koek, polizeiek ondo ulertuta zutela: norbaitek erabil-
tzen baldin bazuen herriaren mintzaira, galtzen zela
herri horrek zuen menpekotasuna, eta boterea zal-
lantan jartzen zela.

Lucienek kontatzen zigun, nola abertzaletasuna-
ren kontrako lehen erreakzio gogorrenak Iparralde-
ko herri txikietan bertan gertatu ziren. Hauteskunde
batzu zirelarik, eta 'Enbata' alderdiaren aldeko boz-
galdegiten ari, gurasoek beren semeek adierazten zie-
ten propaganda hartu, zimurtu eta pilotak egin, eta
abertzale haien kontra jaurtikitzeko, irri eta trufa ze-
giten bitartean.

Herria zenbat eta euskaldunago orduan eta gorroto handiago?

Hala zen, nahiz eta ezin ulertuzkoa izan. Baina ho-
ri uste dut kolonialismoaren irudia zela. Nola euskal-
dunak beti menperatuak izan ziren, frantses sistiman
onartuak izateko behar zuten bestek baino gehiago
frantses agertu. Hori da beharbada Iparraldeko tradi-
zioea, gendarme euskalduna, aduanako langile eus-
kaldunak... eta besteak baino langiletsuago, kontro-
latzaile hobeago.

20 urteren buruan aldaketak antzematen al dira?

Orain alderantziz ere ikusten da: leku euskaldunetan dela, heriotzaren mehatxu eta kanpoko agerio zerbaitengatik, leku horietan dela abertzaletasuna azkarrena. Baxenafarroan ikusten da laborari klase gazte bat euskal nortasuna balore nagusi bezala duena, eta horren defentsan dena. Oso serioak dira —nahiz eta terroristak bezala ekarri nahi dituzten botere publikoek—, eta abertzaletasunaren indar handi bat hor oinarrituta dago.

Gero eta ageriagoan dagoen abertzale fronte indartsua ez duzu uste mementu honetan atomizatu samar dagoela? beharbada Hegoaldeko egoera politikoaren pareko mimetismoz edo?

Nere ofizioagaik behatzaile edo so egile bat naizen neurrian, ez dut ikusten aipatzen duzuen atomizatzeko hori egiazkoa litzatekeenik. Belaunaldien arazoa nabari da gehiago. Euskal nortasunaren konzepzio estilo ezberdinak dira, perspektiba politiko argi baten faltaz edo.

Adibidez, 'Maiatz' taldearen inguruan oraintsu esaten genuen agiri probokatzailerik baten bitartez, euskal presoena egoera ez bada konpontzen ez dela kultur egoera konponduko. Bestek uste dute aldiz, aurreratzeko bide batzuetan, euskara onartua omen delako, nahiz eta euskal instituziorik onartua izan ez.

Dena dela, esan behar da abertzaletasuna oso bizkortu dela; aski da hauteskundeetako emaitzak behatzea: %20a izan da. Iparraldeko historian oso gertakari handia da, batez ere delako giza eskubideen aitortpen orokor horren 200 urtemugaren aurrean. Eta kontsideratzen dute euskal nortasunaren defentsa hau zerbaiten aurka dela.

Eta nola ikusten duzu Hegoaldeko indar abertzaleen politika Iparraldearekiko? Uste duzu Iparraldea ahanzi eta Hegoaldeaz bakarrik arduratzen direla?

Beldur piskat hor senditzen dut segurik. Euskal hegoaldean ez dutelako halako kasurik ematen Iparraldeari —beren arteko arazoak konplikatuak dira—, badago halako kontsentsu bat Iparraldeko abertzale askoren artean, guhaurek beharko dugula gure Euskal Herria konpondu. Duela hogeitaz urte gehiago begiratzen zen Hegoaldera orain baino.

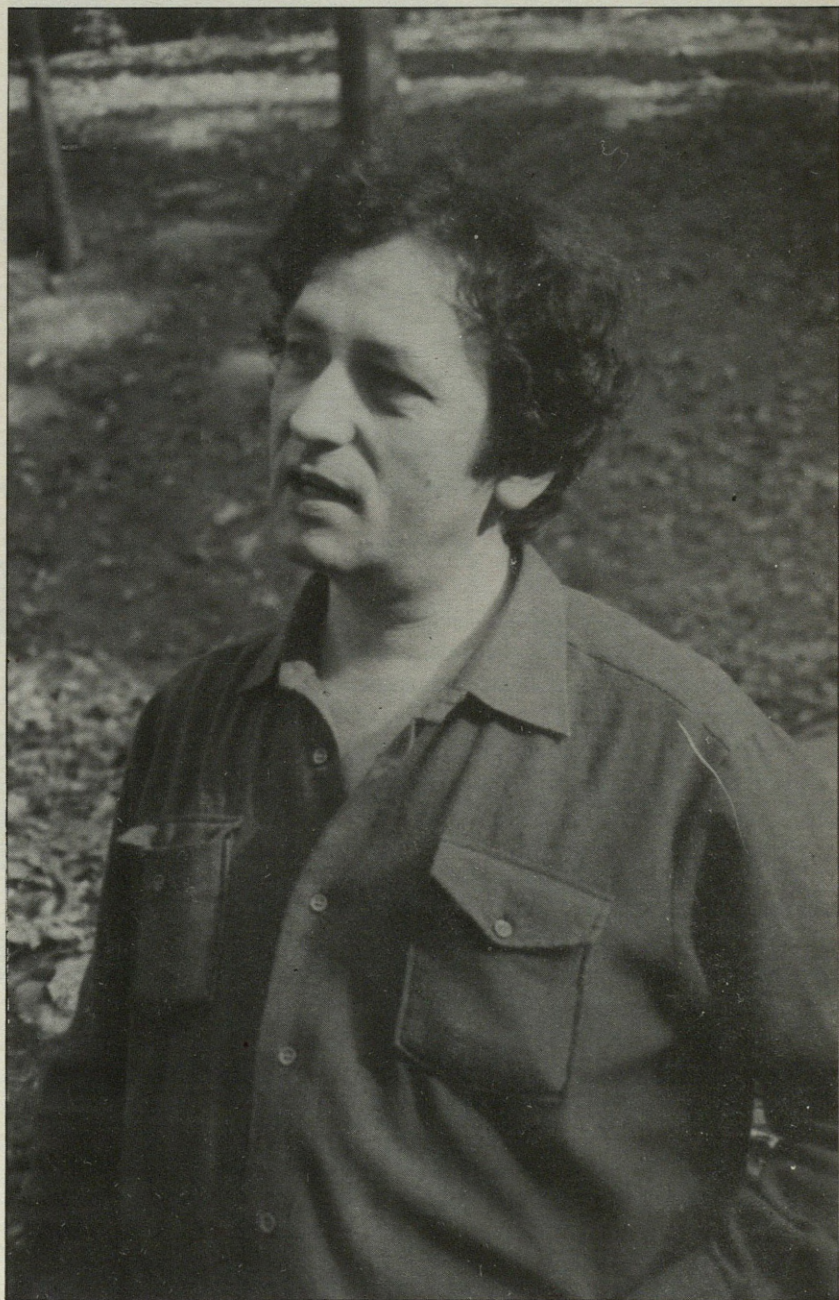
Hegoaldean ikusten dut gizartea asko aldatzen ari dela; eta demokraziaren arma ezagutzen ez zena, orain, euskal nortasunaren aurka dagoela ere jabetu dela jendea. Demokraziaren izenean, demokraziaren diskurtso faltsuarekin, gehiago horren arrazoiarekin higadura efektu bat egiten ari da. Eta demokraziak ito egiten du piskat. Politikak beharko ditu aukera berri batzuetan egin, instituzioak ere aldatu beharko lirateke, Konstituzioak ez dio erantzuten jendearen bizi berriari...

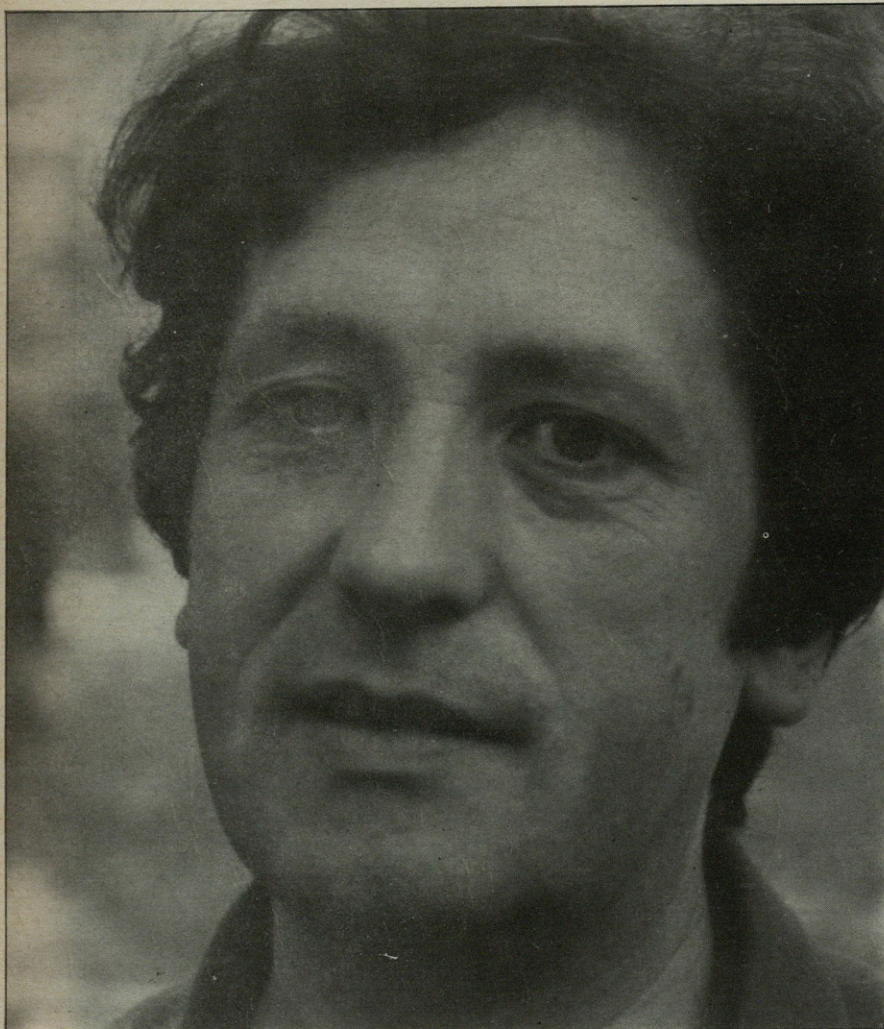
«**Irratiek garrantzia bat eskaintzen dute, hau da, elkarte edo batasun batzuren inguruan sortuak dira eta, subentzioak ukan arren, ez dira Estatuak kontrolaturik.**

Komunikabideek abertzaletasunaren eta euskal kulturaren indartzen jotatutako lanaren inguruan solastatzeko tenorea profitatu genuen ondorenean, 'Gure Irratia'n hainbeste urtetan diharduenaren lekukoak aurrez aurre gurela; neurri handi batean, irratia izan bait da euskal gizarteko jendearen erreferentzia puntu nagusienetarikoa.

Estima handiko komunikazio maila erdietsi dute Iparraldeko euskal irratiek gizartean, ezta?

Irratiaren medioz milaka jende mintzatu da euskaraz urte hauetan zehar. Ingurumenak euskararen soinua galtzen duela, irratiek ordaintzen dio konpentsazio inportante bezala. Euskalkien arteko eza-gutza handitu egin da gainera, eta beraz euskara baten baten bidea azkartzen ari da horrela.

Gero, informatiboetan eta, Hegoaldea Iparraldeko euskaltasunean integratzea ere ekarri du, naturalki aipatzen ditugula Hegoaldeko aferak, gure etxeokoak balira bezala.

Eta ekarpen kulturala daukagu bereziki: antzerki, liburugintza, musika... euskal produkzio orokorretaz hitz egiteko gune bihurtu dira irratia.

Irratiek, azken finean, garantia bat eskaintzen dute, hau da, elkarte edo batasun batzuren inguruan sortuak direla eta, subentzioak ukan arren, ez direla Estatuak kontrolaturik. Oraindik ere irratik herriaren sostenguekin bizi dira. Honek esan nahi du herriaren instrumentu direla. Pena dugu Hegoaldean ez dela antzekorik; gauza instituzionalizatuago batzu dira, eta ez dugu harreman berezirik; irratik libreen fenomeno hori, adibidez, ez da gure fenomenoaren parekoa.

Ze nolako proiektzio somatzen diozu irratigintzari?

Euskal kulturak perspektiba eskas bat badauka, euskal nortasunak bezala. Zergatik euskaldun gara

«Irratiaren
medioz milaka jende
mintzatu da euskaraz
urte hauetan zehar.

Ingurumenak
euskararen soinua
galtzen duelarik,
irratia ordaintzen
dio konpentsazio
inportante bezala

eta zertarako? Zertarako horrek oztopo bat ekartzen dio beharbada euskal kulturari gaur egun. Zer proiektu dugu munduarekin komunikatzeko?, zer da gure produkzioa?, bada berezitasunik gure mintzairaz aparte? Gure mintzairaren defentsa egiten dugu, baina mintzairarekin zer? Badugu ia euskal literatura berezi bat, baina zer ekartzen diogu munduari? Erantzun horien bidean, irratiek beren funtsa duta euskal prentsak orokorki. Oso leku inportantea da irratia debata egiteko, gai minberakor ugari bait daukagu.

Irulegi Irratia, Xiberoko Botza eta Gure Irratiaren artean ez da elkar batzeko proiekturik entseiatu?

Elkarren auzo gara hiruak, eta emankizun asko ere elkarrekin egin ohi dugu, sistema arin bat baliatzen bait du irratigintzak.

Hasiera batetan 'Gure Irratia' ren proiektua zen Iparralde guztirako izatea, baina teknika eta diru batzuren arazoengatik hiru urtez Lapurdiko txoko batean baizik ez ginen egon, eta bestek irratik gose zutelarik, egin zuten bat Irulegin eta beste bat Maulen. Bakoitzak bere pertsonalitatea gordetzen du, eta hori da aberasgarria. Bakoitzaren pertsonalitatea galtzea gauza uniformizatu batentzat ez litzateke ona gure eremu txikian ere.

Hala ere Federazio proiektu hori posible da beti eta egiten ahal genuke; geroari begira agian egingen da. Baina horrek mikroinformazio lan handia eskatu du gero, eta kazetari asko beharko lirateke.

Egia da orduan Iparraldeko irratia direla euskal kulturaren sostengurako komunikabide nagusienak?

Bai, hala esan liteke. Baina kontuz, irratia gaur egungo komunikazio prisatu hortan sartzen bait dira; informazio kontsumo laister bat da, belarri batek sartu eta bestetik ateratzen. Eta guk ere jotzen dugu munduko beste prentsaren fenomenoarekin gauzak aipatu gaur eta bihar ahantzi.

Zerbaiten ausnartzeko behar da irratik beste zerbait: liburuak, aldizkariak... Ez dira buruan abiadura berdinean sartzen, eta gehiago egoten dira horrela buruan.

«Maiatz» literatur talde eta argitaldariko bultzagileen artean buru agertu ohi dena ere badugu Lucien, Iparraldean euskal literaturaren kaleratzeko plazarik sendoena bilaka dadin erdietsi duenetarikoa. 'Maiatz' en aldizkari eta liburuen bitartez dira ezagun hainbat idazle gazte, literatur molde berriak lantzen dihardutenak. Gaiak beste okasione baterako aitzakia emango bide dugu, zalantzarik ez.

GORKA ARRESE
IMANOL MURUA

TXT

Komikia

ARGIA

167

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

GABIRAI HAZALDIK, ONDORRE- MAILAK	↓	LASAI LERRAKOR	↓	ZINTZOA HERRIA	↓	ELKARKIDETZA ADIERAZTEKO PISUA	↓	NIRI, DU DAROA	↓	IPARRETARRAK AUSTRALIA	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
NAHASI ERRETOKIA	→										PIL-PIL EZARRIA
→					JATORRI ATZIKIA BOKALA	→			MUSIK NOTA PORTUA	→	↓
ETA AHAL EZA	→		LAUAK NAUKATE	→	↓				↓	ROENTGEN OIHU	
→			↓		NITROGENOA PERTSONALA MITOLOGIKOA	→	(HAUR HIZ.) ERREP. URA BUSTI	→		↓	
OSAGAI BAKARREKOA	NAFARROAKO AUTOETAN BIHI			PLURALEAN, ALTZARI MOTA BIZK. NAIZ	→	↓					
→	↓			↓		BOKALA AMERIZIOA	→	IHARDUN INDIOA	→		
LOAK HAR ERAZI MEREZI DEN ZERBAIT	→					↓		↓		RADONA 500	→
→								↓			

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin diezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

BERA

ONGI

DAGO

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		O	A		G				B

EZETZ ASMA

1.- NOR DEN «KE ARTEKO EGUNAK» FILMEAREN ZUZENDARIA

- a) Steven Spielberg
- b) Antxon Ezeiza
- c) Jose Mari Tuduri
- d) Anjel Lertxundi

2.- NON DAGOEN PLITVIC-EKO PARKE NATURALA

- a) Hungarian
- b) Baztanen
- c) Jugoslavian
- d) Errusian

3.- NOLA ESATEN DEN CATALANERAZ «URTARRI-LA»

- a) Janvier
- b) Gener
- c) Januari
- d) Genero

4.- ZENBAT METRO LUZE DITUEN BAIONAKO KATEDRALEKO DORREAK

- a) 80 m.
- b) 100 m.
- c) 110 m.
- d) 150 m.

A ZE FLASHA!

HEGOAK EBAKI BANIZKION. — Nori ez dio aire egiten diruak? Erregeek estatu monarkikoetan pisu galanta izaten duten arren, Thatcher andereak ere papertxo britainiar hauek eskuetatik alde egitekotan omen dauzka laboristen faborerako. Ostera, Margaret, hain kontserbadorea izaki, harri koskorrez betetzen ari da Downing Street 10.eko etxea, «hegoak ebaki banizkion nerea izango zen» kantatzen duen bitartean. «Bainan horrela ez zen gehiago dirua izango, eta nik dirua bait dut maite». Udazkenean sartuta gaudela, hegazti migrarien antzera dabilta sosa; eta mehatzariak larri: «Sansimon eta Sanjuda, joan zen uda eta negua heldu da».

IRRI FARREZ

BIOLOGIA AZTERKETAN

Normalean biologia azterketak idatziz egiten ziren, baina egun hartan irakasleak zoologiari buruzko proba pratiko bat burutzea deliberatu zuen:

— Gaur proba praktikoa bat jarriko dugu.
Ea, zu, zatorz hona!

Laugarren iladatik mutil moztarro horietako bat altxa eta irakaslearengana hurbiltzen da:

— Jarriko dizudan proba oso erraza da: aldamenean dudan zaku honetatik hegazti-hanka batzu aterako ditut eta zuk asmatu egin behar duzu hanka hori zein hegaztiren den. Ulertu al duzu?

- Mmmmmm.
- Ea, zein hegaztiren da hanka hau?
- Mmmmmm.
- Baina ez al dakizu? Hau oilo baten hanka da eta! Tira, ea beste bat: zein hegaztiren da hanka hau?

- Baina hau ere ez? Baina hau uso ba-

ten hanka da eta! Nazkatu nauzu! Ea esaidazu zure izena suspentsoa jarri behar dizut eta!

— Mmmmm.

— Izena esateko mesedez!

Ikasleak galtza belaunetaraino igo, hanka irakaslearen mahai gainean jarri eta:

— Asma ezazu!

SOLUZIONI

EZETZ ASMA: 1-B; 2-C; 3-B; 4-A.

LETRA KENKETA:

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
R	I	O	A	N	G		D	E	B

* B B	* B	* O	* E	* D	* I
B B E	L A U N A	L D I	A K		
* L A	R D A	* K A	T U S	* I	
L A	B E A	* T A R	* S I		
* T A	* L A U R A	K	* R R		
E Z	I N A	* N	* M A M A		
* Z I	N A	* H A	I A K		
B B A	K U N A	* E	* A R I		
* L O	T A R I	A Z I	* R U N		
E R	E Z	I M E	N D U A		

...EUSKARARI BURUZ?

Larramendi
(XVIII.m)

EUSKALDUNEN
MUTUR SARTZEA
NAFARROAN

2.

GURTU
ETA ESTIMATZEA
MEREZI DUEN
HIZKUNTZA
PAREGABEA

1.

Perotxegi
(XVIII.m)

HIZKUNTZA
ZAHAR, EDER,
KULTU ETA
DOTOENETARIKOA

3.

Del Burgo (XX.m)

EZETZ ASMATU ATSOTITZA

SK

SOLUZIOAK

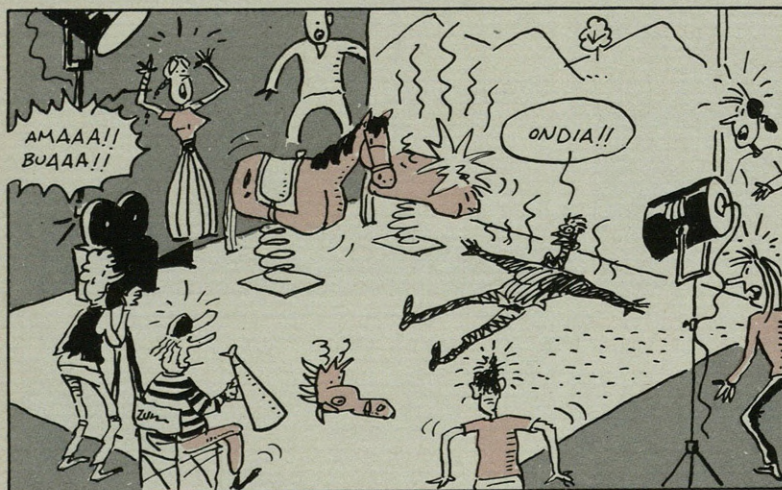
Larramendik - 3.
Perotxegik - 1.
Del Burgo - 2.
Atsotitza = «kanpoan uso, etxean otso.»

Ametz galduen aintzira

BOKAZA ZELULOIDE ODOLTSUA

ELISABETER EZ DU INOREKIN
HITZEGIN NAHI! JERRODAIA ETENDA
ETA FILMA PIKOTARA DOA! ZER DIOZU?

EKIPOA GALDEKATUKO DUT,
EA ZERBAIT GARBIA ATERA-
TZEN DUDAN!!

BAINO AZKAR! DENBORA
AURRERA DOA ETA!!

LEHENENGOA...

NIK EZ DAKIT
EZER.

HAMASEI GARRENA...

ZEIN LEHER-
KETA?

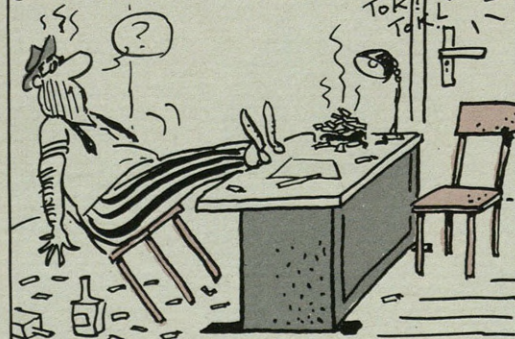

EHUN ETA HOGEITAHASEIGARRENA

BA NIK FILMA HONETAN OSO
PAPER GARRANTZITSUA DUT,
ENE BIZIKOA. GOGORATZEN DU
ZU "ETXE ZURI" BA AN
TZEKOA...
BLA, BLA...
...BLA...

"EKIPO GUZTIA PASA ZEN BULEGOTIK, BAINA EZ
NUEN EZER GARBIRIK ATERA. GUZTIAK ZIREN,
EZ DAKIT, EBASIBAK ETA ROILOAK IA HASIERA
BEZALA NEGOEN, WORK EZ ZUEN EZER IKUSI.
BAINA BAPATEAN, ATEA JO ZUTEN..."

AIBA! KARTA
AZAL BAT!

GUZTI HONEN BERRI
JAKIN NAHI BADOZU,
ETORRI ZORTZIRETAN
ALMAZENERA

Hiru urteko lanaren ostean, itsasoratzeko prest dago iadanik belontzia

ITAKA: POESIA BATEN ITSASORATZEA

Gizarte honetako sistematik, bizimoduekin hautsi nahia da Itaka, gizarte honetako monotonía eta egunerokotasunetik atera nahia da Itaka. Itaka ez da ihes bat, Itaka alternatiba bat da, haizearen indarrez baliatuz itsasoaren handitasunean abiatuko den alternatiba bat.

Hiru urteko lana

Txutxo, Emilio eta Jabik osatzen dute hirukotea, gizarte honi mezu bat eskaini nahian, belontzi batetan itsasoan barrena abiatzeko osatu duten hirukotea. Duela hiru urte, Iruñeako La Milagrosa auzoko behelalde zahar batetan forma hartzen hasi zen proiektuak iadanik bizia du Hendaia-ko kaian. Duela hiru urte, Juantxo eta Txutxo eskuz belontzi bat egiteari ekin zioten. Diru ezak eta horrelako lanetan esperientzi ezak luzatu zuen hainbeste Itakaren sortzea. Nolabait aurrera eraman ahal izateko, Txutxok bi belontzi egin ditu aldi berean, bata egiteagatik kobratzen zuenarekin Itaka egiteko materiala erosten zuen. Apurka apurka, belontziaren eraikuntza aurrera zihoan. Bidean, laguna galdu zuen, Juantxok beste bide bat aukeratu zuen. Baina Txutxok ez zion etsi eta aurrera jarraitu zuen. Aurrerago, beste bi lagun topatu zituen, Emilio tolosarra eta Jabi asturriarra. Orain hiru dira.

«Guztia kasualitate bat dela esan daiteke, baina nik destinua, patua deituko nioke. Nik aurtengo udan Euskal Telebistan, Dr. Livingstone, supongo sailean ikusi nuen Txutxo lehen aldiz. Hasieran ez nion jaramon handirik egin bertan esan zuenari, baina egun batzuk geroago telefonoz

Itaka du izena eta poesia bat da; Itaka du izena eta irla bat da; Itaka du izena, eta belontzi bat da. Greziar poeta batek bizitzari, libertateari, itsasoari eginiko poesia da. Baina Itaka berria, guzti hori baino berriago da; duela hiru urte munduratzeko hasi zuen bidea, itsasoratzean piztuko den errealitate bat da Itaka.

Itsasoan da iadanik belontzia

deitu eta nire etxera agertu zen. Badakit kanpotik ikusita erokeria bat dirudiela, baina ezin hobeto konplementatzen gara. Egia esan, lehen ere banituen pertsona ia ezezagunekin mobidaren bat egin eta gaizki ateratzearen esperientziak, eta honek itxuraz behintzat, antzeko zerbait dirudi, baina ez da horrela, destinua da. Lagun batek esan zidan bezala: "biotako bat neska baltiz, ezkondu ere egingo zinateke". Badakit arrisku bat badagoela, baina gure gain hartzen dugu.

Gainera, Jabi arrantzale eta marinela da, Txutxo mekanikaria eta noski belontziaren egilea, eta ni buzeoko instruktorea. Ez dut uste soilik kasualitateak elkartutako hirukote bat garenik».

Azken txanpan daude, azkena eta aldi berean lehena izango den txanpan. Eta azken txanpa honetan hanka bat Itaka banean eta bestea lurrean duen arren, haika korapilo bada lotzeko.

Oinarrizko aparailuak

Negua Mediterraneo aldean igarotzeko asmoa dute, udazkena ez bait da garai egokia Atlantikoa zeharkatzeko, eta bie batez gainera, Mediterraneoan, daramaten ekologista hildoa lan egingo dute. Gero, negu ostean, Atlantikoa gurutzatuz Cariberuntz, Bermudetako triangela, aurrerago...«Ez, hori ez da garrantzitsuena, gure helburua ez da fisikoa, ez da "Cabo de Hornos" edo Indonesian egon garela esatea. Hori egitea ez da hain zaila. Ez gara lehendabizikoak izango, ez azkenekoak ere. Horregatik gure helburua desafio bat da, esperientzia pertsonal bat, elkarbizitzearen esperientzia, sentsazioen esperientzia, ezagutuko dugun jendearekin izango dugun esperientzia».

Ez dira poltsiko beterekin irtengo, ez, ez dute dirurik. Gainera, oraindik oinarrizkoak diren hainbat aparailu ere falta zaizkie. Dena den, oinarrizkoa badute, oinarria Itaka da, eta Itaka iadanik badabil. Euskal Herriko kostan zehar paseatuz. Nola edo hala dirurik lortzen badute, falta zaien irratia erosiko dute, edo piloto automatikoa, edo satelitezko nabigaziorako aparailua...Ez dute sponsor komertzialik nahi, hori ez da beraien hildoa kabitzen. Zihurrerena, tabako edo edari markaren batek patrozinatuko lituzke, baina ez dute nahi. Greenpeace eta Survival ekologista erakundeekin harremanetan jarri dira eta litekeena da, erakundeen atal bat bezala, hondar ale bat gehiago bezala abiatzea, beren

enblemak eramanez. «Honela gure helburu pertsonalaz, kontzientziaz gain, gure apurra jar badezakegu, bada, hori gehiago!».

«Hasera batetan, komunikabideetara ere ez joatea pentsatu genuen baina azkenean, hori ere, alegia, komunikabideetan agertzea ere, jendeak gure berri izatea ere protesta modu bat, gure mezua, gure filosofia ezagutarazteko modu bat izan zitekeela pentsatu genuen, izan ere, horretan bait datza gure helburua. Bestalde, erakunde ofizialeetara joateko garaian ere, dudarik ez dago komunikabideetan agertu izanak baduela indarrik».

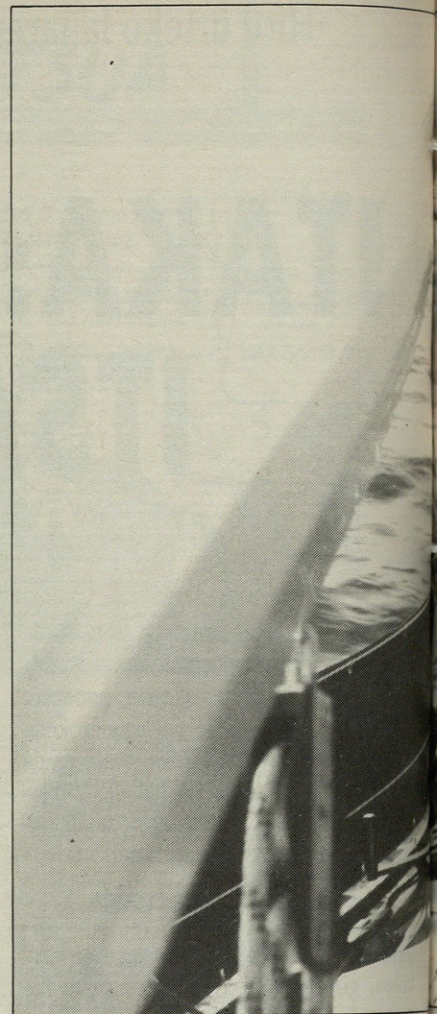
Azken prestaketak

Mila gauza bada egiteko azken txanpa honetan. Dossiera prestatu, erakundeetara joan, komunikabideetara joan, asteburutan Itaka ezagutzen joan, hemen, lurrean uzten dituzten guztiak nola edo hala lotuta utzi...ajenda bete bete dute hiru marinela berri hauek. «Nire beldurrik handiena horixe da, azken hilabete hauetan jasaten ari naizen tentsio eta harat-honakoen ondoren, itsasoan erdian egoten jakitea; haize izpirik ere ez denean, egun bat, eta beste, eta beste, egonean egoten jakitea. Itsasoan, eguraldia da gure gidaria, ez duzu inoren-ganako menpetasunik, ez dago inor zure zai, ez duzu presaka ibili behar berandu zabiltzalako. Itsasoan, haizea da gure motorra eta itsasoa bera gure ordularia».

Denbora eta espazioaren zentzua, gizaki modernoaren asmakizun bat besterik ez da, metroz eta kalkuladoraz egindako gizarte baten asmakizuna; baina itsasoan ez da behar metrorik, ez kalkuladorarik. Alferrik da zeruko izarrak kontatu nahi izatea, alferrik atzean uzten diren olatuak kontatu nahi izatea. Itsasoak ez du neurrik, ez denborarik.

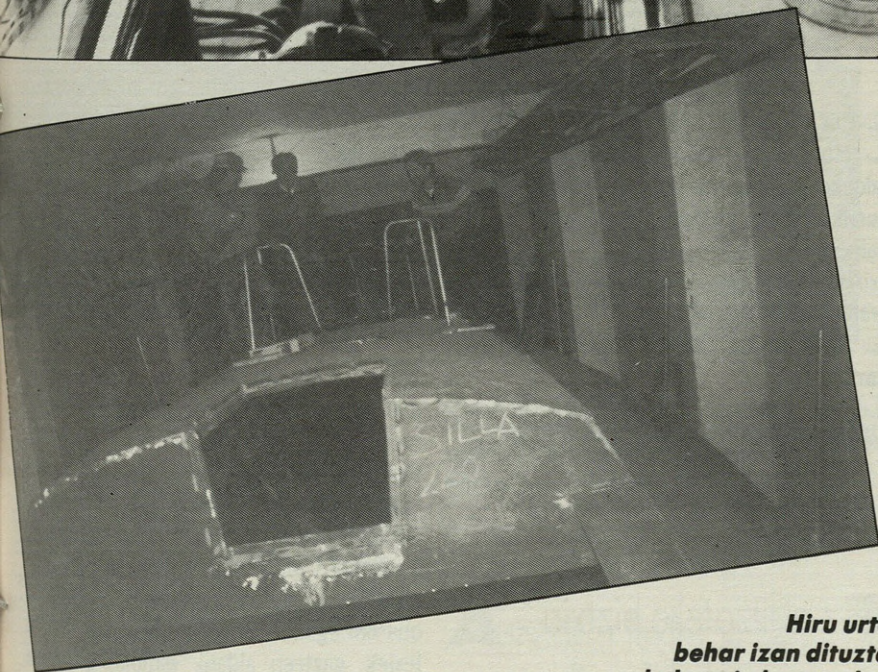
Belontzirako energia iturri bezala, heize energia edo eguzki energia erabili ahal izateko aparailuren bat eramango dute. Dena den, oraindik ez dute ez bata ez besterik, eta falta zaizkien aparailu guztiek ere zero asko daramatzate prezioen zenbakiean.

Guztia kasualitate bat dela esan daiteke, baina nik destinua, patua deituko nioke.

«Kilo erdiko erregalotxo bat primeran etorriko litzaiguke, noski, gero trukean erreportai idatzi nahiz grafikoak eskaintzeko, baina ez gaude horren zai. Ez dugu horren baitan kalkulatu gure proiektua. Noski, zerbait emango baligute, ongi eskertuko genuke, baina printzipioz daukagunarekin konpormatzen gara».

Bidaian zehar, Euskal Herriarekin harremanetan jarraitzea da beren asmoa, horretarako irratiren batekin akordio batetara helduz. Izan ere, denbora luze horretan beren filosofia berreiatzen eta zabaltzen jarraitu nahi bait dute. Ez dute nolana ere, irrati edo saio komertzial baten gai izan nahi, piska bat beren hildoa daraman irratiren baten ahots baizik. Ez dute abenturero edo heroi titulorik nahi. «Ez gara abentureroak, zentzu komertzialean bederen, ez gara heroiak. Eta noski, honelako helburu bat betetzeko ez da itsasora joan beharrik, ez urrutira joan beharrik ere; helburu hau bizitzeko moduak bete dezake, eguneroko ekintzak bideratzeko moduak; guk, itsasoa aukeratu dugu».

**Hiru urte
behar izan dituzte
belontzia burutzeko.**

Filosofia berria

«Galduta dauzkagun hainbat gauzei, ekin-
tzei, sentimenduei, duten balioa eman nahi
diegu, laguntasunari, konbidentziari, or-

dainaren zai egon gabe mesedeak egiten
jakiteari... Bizitza honetan, gustoko lan bat,
gustoko ekintza batzuk egitea, arlo mate-
rialia, fisikoa kontutan hartu gabe, azken
batetan, jauziak egitera ausartzera, puen-

Gure helburua desafio
bat da, esperientzia
pertsonal bat,
elkarbizitzearen
esperientzia.

*tingaren modura seguritatearen mamuari
aurre eginez. Lehendabiziko pausua eman
ondoren ez dago atzera egiterik, baina le-
hendabiziko pauso hori ematean, zailena
egina dago».*

Norberarengan eta aldamenekoarengan
konfiantza izanez gero, bide erdia egina
dago. Ez dute hemendik dirurik eramango,
han hemenka lan eginez jarraituko dute
aurrera. Batak mekaniko gisa, besteak ha-
rrantzale gisa, hirugarrenak ur azpian un-
tziak konponduz edo garbituz... Bermude-
tako triangelua, Cabo de Hornos, Indone-
sia, Amazonas, Australia... «Ez goaz aberas-
teko asmoz, baina jakinduriaz aberastuko
gara, eta nre ustez, bizitza aurrera ateraz-
teko gai gara. Beraz, bagoaz!».

Elikadurari dagokionez, Nafarroako
'Consebro' kontserbero entresak, Kai-
kuk eta Eroskik laguntza eman die janari-
tan. Dietetikako dendaren batek ere pro-
dutu batzuk emango dizkie. Eta noizbe-
hinka Jabik bere arrantzarako trebetasuna
erakutsi beharko du, nahiz orain arte ba-
razkijaleak izan diren. Ur edangarriaren
arazoa konpontzeko, berriz, euriaren ura
jaso ahal izateko moduak ateratzen ari di-
ra, eta ur gatzatua gezatzeko aparailu bat
ere eramango dute. Jantziari buruz beste-
tik, ezer gutxi eramateko asmoa ute, nahiz
uretarako jantzi berezi batzuk eramango
dituzten, Uralco etxeak emanak. Bestalde,
Eusko Jaurlaritzak, Tolosako Udalak eta
Gipuzkoako Foru Aldundiak ere badirudi
laguntza bat emango dietela.

Argazki makinak, bideoa... bigarren mai-
la batetan gelditzen dira oraingoz, nahi-
taezko beste zenbait aparailu falta bait
zaizkie. Halere, beren esperientzia ezagu-
tzera emateko, erreportai grafiko bat egin-
go dute.

Kasualitatea, destina edo edozer dela
ere, helburu garbi bat dute hirurek aurre-
tik, Itaka lagun. Eta, badoaz...

AMAIA ELOSEGI

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (5)

HORDAGO TALDEA: AMERIKAR GAUTXORIEN ALAIGARRI

Idahotik Euskal Herrira etortzen diren euskaldun gazteek berahala bereganatzen dituzte hemengo ohiturarik hoberenak: poteoa, goizaldeko patata-tortila partyak, berbenak... Aipatutako estatu honetan eta aldamenekoetan euskal musika promozionatu ez ezik gaupasa zaleen kopurua handitu ere egiten ari den HORDAGO taldeak, euskal festei orain arte ez zeukaten astindu gautiarra eman die, gure inguruko herririk festazaleenak izan dezakeen giro berbera lortuz.

GALDERA.- Zer dela eta osatu duzue Hordago taldea?

ERANTZUNA.- Gutariko batzuk Euskal Herrian egonak gara eta hango giroa ezagutu genuenez, hemen ere euskal ospakizunetan halako zer edo zer egin behar zelako bildu ginen gero Hordago musika taldea osatu genuenok.

G.- Erraz lortu al zenuten taldea osatzea?

E.- Boisen Oinkari dantza taldea daukagu, Estatu Batuetan dauden euskal dantza taldeetan ezagunena, eta talde honetako zenbait partaidek urtebete eman genuen musika taldea sortzearen ideari bueltaka. Azkenean 87an ausartu ginen eta estraineko aktuzioan sei kanta besterik ez genuen jo.

G.- Ba al zenuen lehendik esperientzia musikalik?

E.- Bakoitzak bere aldetik eginak zeuzkan bere lanak, baina serio samar ibilitako bakarra Edu tekladu eta saxoa jotzen dituen da; izan ere eskolako jazz taldean jotzen bait zuen. Gainontzekoek, norberak bere etxean jotzen zuen.

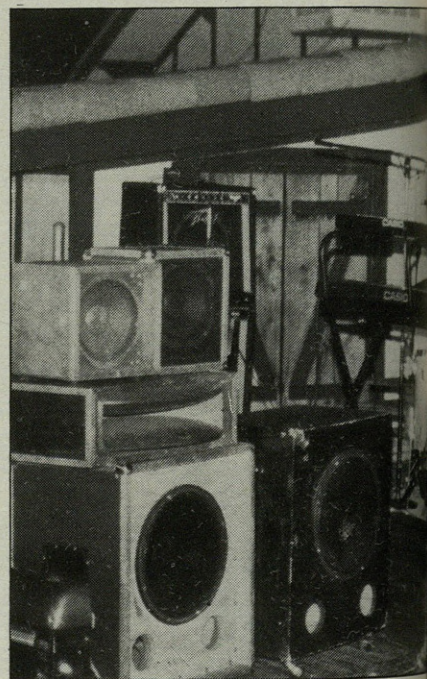
G.- Eta zergatik Hordago izena?

E.- Hordagoko partaideak Oinkari dantza taldekoak ere bagara; beraz, aspaldiko eza-gunak. Halako batean musean ari ginela, bakarren bat hordagoka hasi eta bromak bromak, izena gustatu eta horixe bera jartzea erabaki genuen.

G.- Zein ospakizunetan hartzen duzue parte?

E.- Gehienbat estatu batean eta bestean eratzten diren euskal festetan. Antolatzaile ge-

Ez al litzateke biztxia izango, euskal amerikarrez osatutako banda txiki bat Euskal Herrian aritzea.

hienek oso ondo erizten diote larunbat gaueko festari bukaera berbera batez ematea. Izan ere, hiritar amerikarrak diren gazteak festa hauetara erakartzeko era probetxugarria bait da. Hartara gazte hauentzat, euskal festek beren guraso euskaldunen ohiturak berritzeko ez ezik (harrijasotzaileak, aizkolariak, dantza txapelketak...) parranda ona bat egiteko aitzakia ere badira. Euskal festek, gazteen aldetik batipat, gorakada handia izan dute berbenak egiten direnez geroztik. Zenbait ezkontzatan ere izanek gara joten, batez ere, ezkontideak edota bietako bat familia euskaldun baten partaide direnean. Partyren bat edo beste ere egin izan dugu, baina gehien bat berbenak eta ezkontzak.

G.- Zein estatutan ibiltzen zarete?

E.- Gu, berez idahotarrak gara eta estatu honetan ibiltzen gara nagusiki. Baina piska bat beheraxeago dauden Nevada eta Californian bertan ere ibiliak gara. Boise, Elko, Reno eta inguruko euskal festetan ere bai. Behin, kotxez hamabi ordutara ospatzen zen ezkontza batentan jo genuen. Hartu kontutan hemen distantziak ez direla Euskal Herrikoak bezalakoak. Hemen Boisetik Elkora lau ordu behar dira eta Euskal Herrian lau ordutan Bilbotik ia Madrileraino joan zaitezke. Zer esanik ez hamabi ordutan.

G.- Zer musika klase jotzen duzue?

E.- Euskal festetan euskal musika batez ere; amerikar festetan, ordea, amerikar musika eta ahal delarik euskalduna ere

zinta ekarri behar dutela, gure errepertorioa aldatuko badugu.

G.- Boisen ikusi dudanez, pub guztiek bere aktuazioa dute, pentsatu al duzue zuek merkatu horretan sartzea?

E.- Hemen pub bakoitzak, zuk esan bezala, bere aktuazioa du; eta aste batetik bestera aldatu egiten dute taldea; hortaz lan handia dagoela esan genezake. Baina konpetentzia ere, lana adina dago. Ikusiko zenuenez talde onak dira eta esperientzia handikoa. Oraingoz, euskal berbenetan jotzen ondo gaude, baina pubetako aktuazioen munduan sartzeko maila altuagoa eduki behar da. Orain entsaiatzen duguna baino dexente gehiago egin beharko genuke, eta hitz batetan esateko, dedikazio handiagoa eskaini.

bai. Euskal musikari dagokionez, Benito Lertxundi, Mikel Laboa, Oskorri, Itoiz, Egan, kalejirak, arin-arinak, fandangak...Euskal Herrian edozein taldek jotzen dituen berberak. Amerikarrari dagokionez, hemengo kantari ezagunenen kantak. Amerikar festetan oso gogoko izaten dituzte kalejira eta saltoka ibiltzeko kantak eta beti sartzen ditugu.

G.- Nola izaten duzue Euskal Herrian egiten den musikaren berri?

E.- Batzuk han izanak garelako eta besteak hemendik hara joandakoek ekartzen dizkiguten zintetatik hartzen ditugu gustukoak zaizkigun kantak. Euskal Herrian beren euskara hobetzen ari diren boisetarrek badakite iparamerikaratzean maleta bete

Hordago taldea Elkon (Nevadako estatua) uztaillaren 1ean egindako euskal festaren berbena alaitzen.

Amerikar festetan oso gogoko izaten dituzte kalejirak eta saltoka ibiltzeko kantak.

G.- Zergatik ez ordutan, hobeto prestatu zuen buruak?

E.- Eskolako oporralditik kanpo biltzerik ere ez dugulako. Taldeko bik, konparazio batera, Boisetik sei ordutara igarotzen duta ia urte osoa. Horrela ez dago zereginik. Ikasketak serio hartuz gero musika alde batera utzi beharra dago. Ekipoa bera ere aldatu egin beharko genuke. Honek ez du esan nahi, egoera normalizatutakoan serioago ihardun nahi ez dugunik. Arestian adierazi bezala, bertako taldeen maila oso polita da eta ondo prestatu beharra dago.

G.- Ekipoa aipatu duzularik, nondik ateratu duzue dirua?

E.- Gehienbat aktuazioetan egindako diruarekin. Maiatzetik abuztu bitartean saio dexente ditugu eta horri eta norberak jarritakoari esker osatu dugu ia zaharkiturik geratu den ekipoa.

G.- Zeintzuk osatzen duzue taldea?

E.- Dan baterian, Chrisek kitarra jo eta kantatu egiten du, Edu tekladoa, saxoarekin ibiltzen da, Richek baxua eta Ronek kitarra. Bost gara, eta oraingoz oso ondo konpontzen gara gure artean. Musika nahiz ahotsa hobetu beharra dago.

G.- Zer asmo dituzue etorkizunerako?

E.- Oinarrizkoena taldearen maila altxa eta horretarako bide bakarra dago, gehiago entsaiatzea. Oraingoz jotzen ditugun kantak ez dira gureak, baina noizbait gureak sortzen hasi beharra daukagu. Lehen esan bezala, ekipoa hobea eskuratu eta modu honetan bertako banden merkatuaren konpetentzian sartu. Eta denon gogoan dagoen ideai bat: Euskal Herrian zehar jiraxo bat egin; ez jakina, musikaren izar gisa, baina bai herriko berbenetan jotzeko. Ez al litzateke bitxia izango, euskal amerikarrez osatutako banda txiki batek Euskal Herriko hainbat herritako berbenetan euskaraz jotzen ibiltzea? Azken hau da gure benetako ametsa.

Hau baino amets zailagorik bete herri honetan. Hordagokoek ideiak oso argi eta garbi dauzkate; zer diren eta izan nahi dutenera iristeko zer egin behar duten. Iparamerikako euskal festei eman dietan giro berbera, Euskal Herrikoei ere emateko aukera izan dezaten.

Hurrengo kapituluan, hots, seigarrenean, 'San Franciskoko Euskal Etxea' gaia jorratuko dugu, bertako giroa orriota ekartzeko asmotan.

FRANKIE TAI

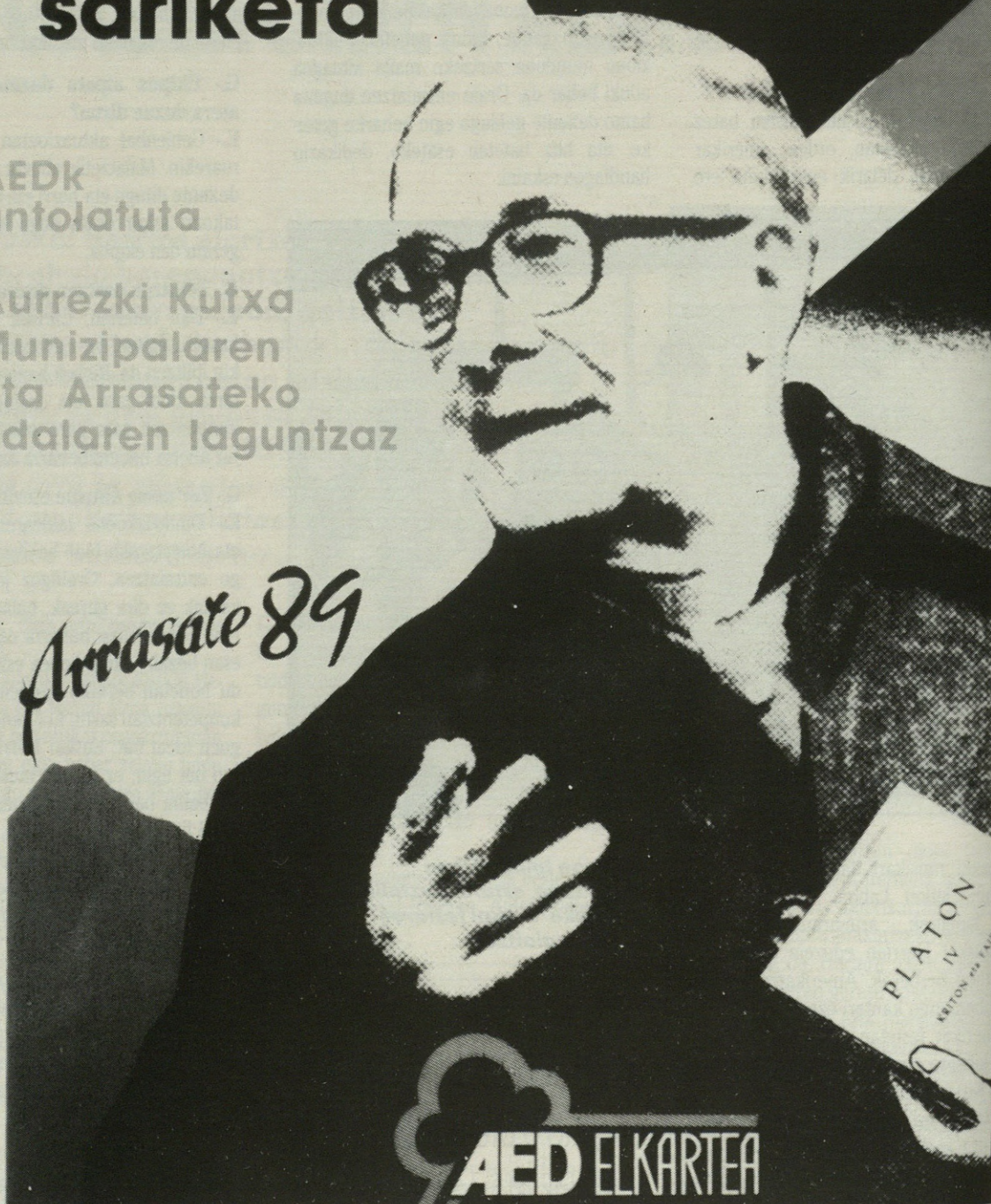
IOKIN ZAITEGI

III. Itzulpen laburren sariketa

AEDk
antolatuta

Aurrezki Kutxa
Munizipalaren
eta Arrasateko
Udalaren laguntzaz

Arrasate 89

AED ELKARTEA

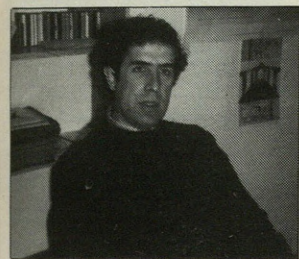
Pablo Uranga, 4 behea. Tel. 795446
20500 ARRASATE - GIPUZKOA

Erranak erran

VASCUENCE LEGEAK
HISTORIA UKATU

“Nafarroako Foru Amejoramen-
duaren nogeziatzaileek ez dute
intelektualki zintzo jokatu euska-
raren gaiarekin, eta herri honen
memoria historikoa ukatu dute,
euskara ia zerotik hasita erregu-
latu nahi izan dutela.

Goio Monreal.
(«Deia», 89-10-5).

NAFARROAKO IKASTOLAK
DEUSEZTATU NAHI

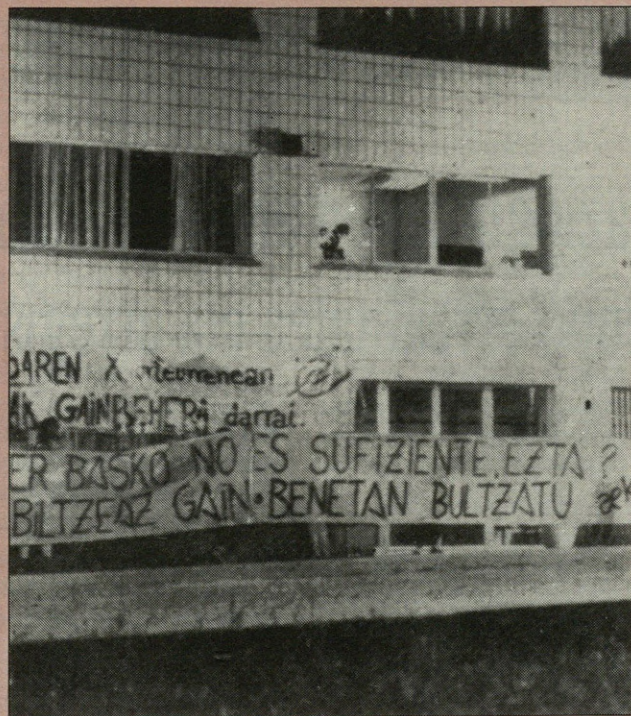
“Nafarroako Gobernuaren politika,
Vascuence-aren Legean oinarrituta,
ikastolaren izatea deuseztatzea da.
Lege horren arauera, euskalduntzat jotzen dituen eskualdeetako ikastolak ez luke jarraitzeko aukera edo zergatirik edukiko. (...) Eskolak eskaintzen dituen linea elebidunak presentatzen ditu ikastolaren alternatiba gisa.

Juan Luis Larraza.
(«Egin», 89-10-7).

CIES-EN AZTERKETA
IZKUTATURIK

“[CIESi eskatutako inkesta], mila aldiz aipatua, hamaika aldiz eskatua, kajoi batean gordeta zegoela esan zigun Jaurlaritzak. (...) Zilegia zitzaion herri osoari bere ezagutza, elukubrazio asko egiten ari bait ziren euskal prentsa eta ditxosozko euskal egunkariak. (...) Aditzera ez emateak gustokoak ez ziren susmoa zabaldu dute.

Pello Urzelai.
(«Hemen», 89-10-6).

EUSKARAREN LEGE BATZARREA AMAITU

HERRI ELKARTE ETA EUSKALTZALEAK
HIZKUNTZ POLITIKAREKIN KEXU

Iragan den asteko hiru egunetan zehar, Euskararen Lege Araudiaz Lege Batzarrea burutu zen Donostiako Zuzenbide Fakultatean, Jaurlaritzako Hizkuntz Politikarako Idazkaritzak, Euskal Herriko Unibertsitateko zenbait ordezkari eta jurista hainbatek kapitalizatu zutela. Euskal Herrian Euskaraz erakundearen ustetan, instituzio publikoek Gernikako Estatutoaren 10 urteurrenarekin batera ekarri nahi izan dute gaia mahaiera, inondik ere jabetu nahi izan gabe euskararen garapenerako ahalmen politikorik ez duela aipatu Estatutoak, Konstituzio espainolaren pera makurtzen den neurrian, eta batez ere lurraldetasunari muzin egiten diolarik.

Gisa honetan, euskararen aldeko herritar erakunde ezberdinetako ehun bat lagunak bere kexuak azaldu zituen Batzarraren aurrean, enkartelada batez eta salaketa agiri baten irakurketaz, zeinak «Estatu espainoleko antolamendu administratibo eta politikoak gure nazio hizkuntzarengan, euskararengan, zein ondorio izan duen» agertarazi bait zuen.

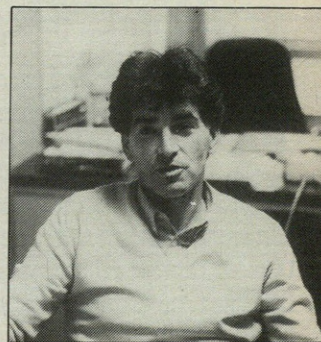
□ «**AMA**, begira zazu...» euskarazko antzerki obra berri bat estreinatu zen joan zen igandean Zestoako Balnearioko taulan. Komedia bat, Kontxu Odiozola eta Elena Iruretak izkiriaturia eta Eneko Olasagastik zuzendua. Datorren astean zabalduko dugu obrari buruzko berri zehatzagorik.

□ **ARTELEKU** Donostiakoan bost argazkilari gazteren erakusketak ikusgarria zabaldu da. Iñaki Erkizia, Migel iriarte, Iñigo Royo, Imanol Sistiaga eta Gorka Salmeronen foto preziatuak paratu dira, fotografiaren sorreraren 150 urteurrena gogoratzuz.

Txutxumutxuka

IDAZLEENTZAKO BEKAK
DELIBERATU DIRA

□ Idazleentzat 14 milioi pezeta banatuko dira aurten beka moduan. Jon Kortazar, Xabier Mendiguren Elizegi, Pilar Etxeberria, Joseba Butron, Iñaki Ugarteburu eta Juan Mari Lekuonak osatutako epaimahaiak idazle konsakratuen 4 itzulpen, 3 narrazio liburu, 2 poesiaezko eta 4 saio saritu ditu —teatroa hutsik—, bakoitza 650.000 pezetaz. 21 idazle hasi berrik 250.000ko kopurua eskuratuko du.

«JAKIN» ALDIZKARIAK
DIRULAGUNTZA BEREZIA

□ Orain arte Ediciones Franciscanas argitaldarien eskutik kaleratu den «Jakín» aldizkari partaideek Jakín deiturako soziedade sortu berri dute, eta Jaurlaritzatik dirulaguntza berezi bat jaso, zeinaren arauera, urteko 4 zenbaki ordez, 6 plazaratuko dituzten. Datorren urteari begira, 10 ale argitaratzeko akordiora heldu nahi dute Lakuakoek.

«LIBERTANGO» IZENEN
IKUSGARRIA HERNANIN

□ Astor Piazzola-ren tango heterodoxo moldeak jarraikiz, «Libertango» izeneko ikusgarria estreinatuko da azaroan Hernanin. Joxean Goikoetxea akordeoilaria, Itoiz-eko batera ohia (Arrabit), Errobi-ko bajo ohia (Phocas) eta Akelarre-ko pianista (Amezaga) izanen dira musikariak, eta dantzari gisan Ttamtaka antzerki taldeko zenbait.

GORKA ARRESE

PEILLEN, LERTXUNDI ETA LASAGABASTER MINTZATU ZIREN
EUSKAL IDAZLEEN ELKARTEAK APAILATU IHARDUNALDIETAN

Narraziogintzaren arazo premiatsuenak kanpo erreallitatea eta erregistroak

Aurreko aste osoan zehar, narraziogintza eta kritika oinarri zituen, 2. Nazioarteko Literatur Topaketen barnean, azken egunean, herrialde ezberdinetako literaturen hitzaldien ondoren, euskal literaturari heldu zitzaion unea.

Pasatu den ostegunez, Miramar jauregian, Euskal Literaturaren inguruan entzulego dexente bildu zelarik, Euskal Idazleen Elkarteke lehendakaria den Patri Urkizuk Txomin Peillen, Andu Lertxundi eta Txuma Lasagabaster euskal hiru ordezkariak aurkezpenak eginez eman zitzaion hasera ihardunaldien azken saioari.

Peillen: gaztelaniazko maileguen afera

«Hizkuntza arazoak euskal elaberrigintzan» titulupean Txomin Peillenek ekin zion hitzaldiari. Besteak beste, naturalismo eta errealismoaren ize-nean euskal literaturaren ematen den gaztelaren erabilera salatu zuen. Honekin batean mordailo zaletasuna aipatu zuen; bere ustez maileguen erabilera izugarria gaitzeko euskarak badiu bere gaitasunak, erregistro eta ñabardurak. Adibidez, beste herrietako literaturak jarri zituen, ingelesa, frantsesa nahiz bestek ez dutela maileguen beharrik izaten adieraziz.

Arazo hauen inguruan, zehaztasun gehiago eskatzean «ez nago maileguen kontra osoki» —eman zigun aditzera

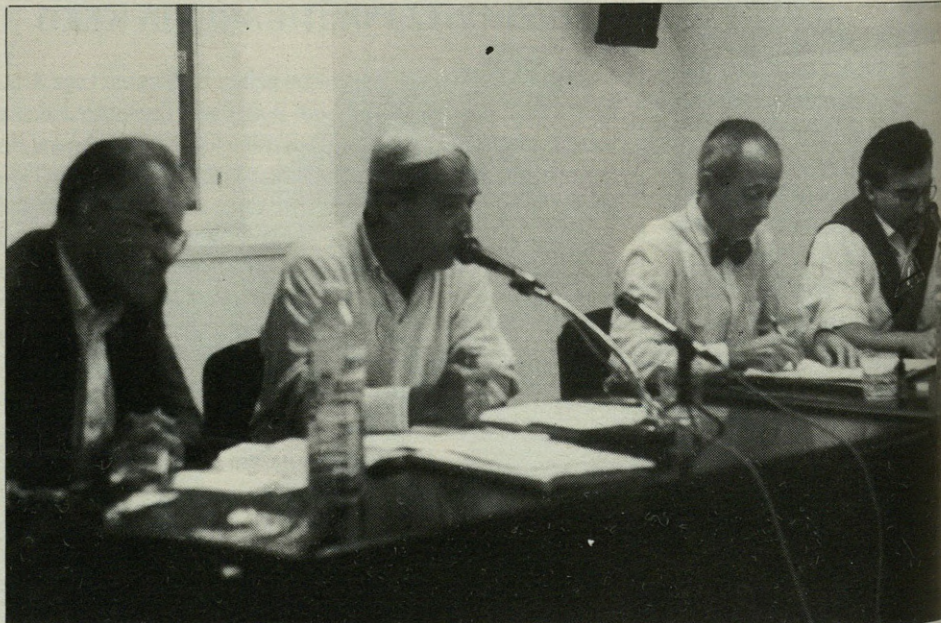
solas ostean—. «*Aspaldiko kontua da eta arriskutsua gainera. Ze gero eta gehiago sartzeko joera sor daiteke*». Gaztelarazko maileguen erabileraren joera, kontutan hartuz euskal

ditu bere kategoria, matizak, ñabardurak eta horiek gorde egin behar dira. Zergatik behar dugu gaztelarazko edo frantsezarazko moldean sartu? Itzulpenekin gabilta; ez dugu euskaraz pentsatzen», kexatzen da xuberotarra.

Atzerriko literaturaren euskaratzearekin izugarriko saltza sortu eta kalterik ere ekarriko omen dio euskarari, «gehie-

Lertxundi: tonuaren garrantzia

Anjel Lertxundiren mintzaldia bere narraziogintza lanaren inguruan oinarritu zen, «Narrazioa» izenpean. Berak esan bezala 'strep-tease' bat egiten duen, bere obra narratiboa buruzko erreflexioa aurkeztuz. Erreferentzi literario hainbatekin baldintzatu izan omen du bere

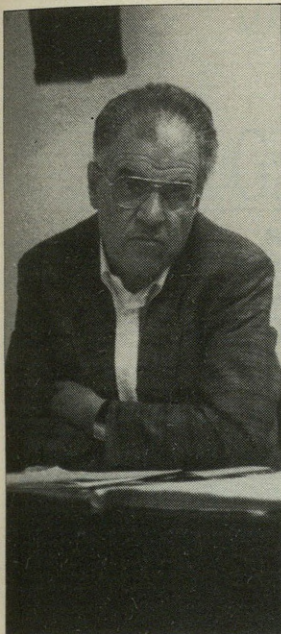
Lasagabaster, Lertxundi, Peillen eta Patri Urkizu.

errelitatean sarritan ez dela aurkitzen erregistro euskaldunetik, idazleak pertsonaiei erregistro egokia topatuko ote dien beldurrean egon daitekelakoan, «erregistro tradizionalak hor dira eta bertan denetarik dago», nobelan edonor mintzaraz daitekelarik. Euskarak ba-

netan ez bait da itzultzen jatorrizko hizkuntzatik gaztelanetik baizik; ondorioz, itzulpenak birpentsatuak dira. Disglosian bizi garelarik, gogoan espainola dago. Gaztelarazko hiztegi bat hartu beharra euskarazko nobela bat irakurtzeko ez da posible».

sormen lana, Garcia Marquez, Cesare Pavese, Ertaeuropako literatura, zinema beltzak... eta Bernardo Atxagak ere.

Laburpen gisa hiru puntutara daitezke bere hitzalditik bata, narratzaileak distantzia mendu bat hartu behar duela kontatzen duena; bestea, na-

hizkera literarioa ez omen da abstraktoan dagoen gauza bat. Bakoitzak eraiki behar du bere hizkera literario propioa, «nolabait identifikatzaile bihurtzen dena. Noski gero hor badago tradizio literario bat. Konbentzio, ohitura, usadio baten arabera eraikitzen da hizkuntza literario hori eta hor zigilu antzeko bat sortzen».

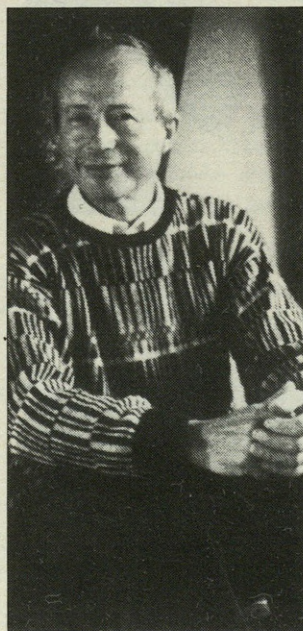
Berak aipaturiko beste puntu bat, idazlearen distantziamendua dugu. Borrokatik idatz daiteke, sufrimendutik idatz daiteke, baina «baldin eta sufritzen ari denetik urrutiratzen baldin bada, bestela ez bait du literatura egingo, beste zerbait egingo du».

«*Bakoitzak eraiki behar du bere hizkera literario propioa, nolabait identifikatzaile bihurtzen dena* (Anjel Lertxundi)»

razioaren tonuak garrantzi berezia aitortzea merezi duela, eta hirugarrenik, euskal literaturak pairatzen duen kritika eza.

Tonuaren garrantzia zehazki zertan datzan galdetzean, nobela epiko bat hizkera oso apalez ezin daitekeela idatzi, diosku. «Eliza baten isiltasunean orkestra bat jotzera doa; zuzendaria batuta altxatzera doanean, sakristaia irtetzen da diru zorroarekin. Distorsio bat sortzen da». Euskal nobelagintzan distorsioak sarritan ematen omen dira. «Hizkera maila egokiari ez eusteagatik, matiz faltagatik... guzti hori da tonua; hausdura, krispazio hori sortzen ez dueneko zera hori. Testuak korritu egin behar du; irakurleak ez du galdetu behar, ea zertarako sartu den hitz hori hemen».

Lehen ere aipaturiko, hizkuntza literarioaren erregistro hutsunearen gaiari jarraituz,

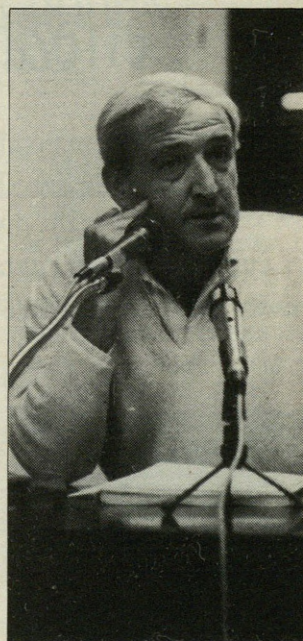
«*Euskarak baditu bere kategoria, matizak, ñabardurak... eta horiek gorde egin behar dira. Zergatik behar dugu gazteleraizko ereduari sartu?* (Txomin Peillen)»

«*Nahiz eta Obaba eszenario errural bat izan, sortzen den hizkera baliogarria da edozein lantegi literarioarako* (Txuma Lasagabaster)»

Lasagabaster: tradizio lirikoa eta kanpo errealtatea

Azken partaideak, Txuma Lasagabasterrek, gaztelaniaz mintzatu zen, «Desde Arranondo hasta Obaba pasando por Madrid» izendatu zuen bere ponentzia. Transizio garaitik hasi eta hamabi urteko epea hartu zuen aztergaitzat. 60-70. hamarkadetan forma eta teknikari emaniko garrantziaren inflazio bat izan bazen, azken urtetan, diskurtso narratiboari, diskurtso teknikoari baino garrantzi gehiago eman zaio, honen ondorio nagusia heldutasun literarioa delarik bere usteetan. Euskal literaturaren tradizioa lirikoa izanik, oraindik ere forma liriko hori erabat gainditu gabe omen dago. Bestalde, euskal nobelaren gai pendientea, gaur egungo errealtatearen tratamendua izango duen nobela da, nobela handia. Orohar mintzaldiaren zentrua Atxaga eta Obabakoak izan ziren.

Atxagaren «Etiopia» eta gero euskara literario modernoagora joko zuelakoan, «Obabakoak» rekin berriro Asteasura bueltatuz, erregistro berri eta hizkuntza literario modernoa sortze hortan aurrera egin den dudaren aurrean, baietz erantzuten digu. «Nahiz eta Obaba eszenario errural bat izan, sor-

tzen den hizkera baliogarria da edozein lantegi literarioarako. Erabiltzen duen hizkera ezin daiteke murriztu temetika kostunbrista batetara». Balio linguistikoa hori egonik, beste edozein sistemetan funtzionatzeko ahalmena omen du.

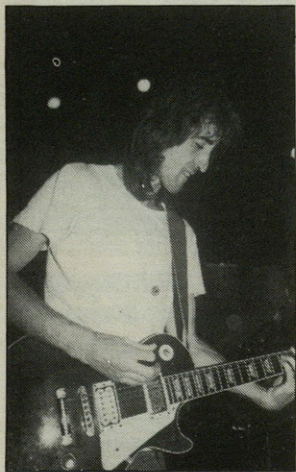
Euskal narratzailearen errealtatea gehienetan barnekoa da eta hortxe datza XX. mendeko narratiba, euskal literaturaren gai pendientea. «Idazlea oso gutxi kokatzen da kanpoko errealtatean literarioki tratatzeko; eta tratatze hori, ez dut esan nahi zentzu bulgarreko literatura errealistan, baizik hortik abiatuz fikziozko mundu berri bat sorteari». Erregistro berrien sortu beharreko apostuari beldur dela agian euskal idazlea, euskaldunok ez omen dugu ikuspegi epiko hori errealtatearen aurrean jartzeko.

GORKA ARRESE
LOREA AGIRRE

«PLATAFORMAN» DISKOA AUTOPRODUZITU DUTE

Danba: «Euskaraz kantatzekotan, errezago Moskun jotzea Madriden baino»

Maketa garaietan talde promesa izan baziren ere, ez zuten gero bete. Taldea eraldaturik, «Plataforman» diskoa autoproduzitu dute, euskara hutsean kantatuz. Laudiotar hauek ez dute konformismo kutsurik, eta beti gehiagoren bila jo behar dela diote.

Rock Erradikalarekin sortu ziren, musika azeleratua eginez eta arrakasta dexteata lortuz; «Sei kanta genituen eta maketa grabatu genuen laurekin. Hura izan zen egin dugun gauzarik atsegin eta errebeldeena. Egin-eko aukeraketa maketa onena izendatu zuten, eta Danba talde promesa. Nahiko ikasi genuen eta aurrera egin nahi genuen, isiluneak zarata adina baloratuz; baina taldeko batzu ez ziren hainbeste saiatu eta azkenean bik alde egin zuten. Discos Suicidas-en bilduma batean ere parte hartu genuen, inoiz egin behar ez genuena, guztiarekin disgustora irten ginen. Une beltza izan zen taldearen historian.»

Taldea berriz osatu

Taldean Jabi bateria eta Giller baxua baino ez ziren gelditu, baina ideiarik bazutela eta aurrera egitea erabaki zuten. Orduan hasi ziren Kukubiltxorentzat musika egiten; «horrek indar handia eman zigun. Geu oso gustora ibili ginen, beraiek ez dakit zer esango duten». Une kritikoa iragan eta taldea berriz osatzeko aukera izan zuten. «Kitarra eta kantante potenteak topatu genituen eta euskara hutsean kantatu nahi genuen, aurrera egitea erabakiz. Hutsetik hasi ginen berriz eta zerbait grabatu nahi genuen, maketa edo. Baina berotu egin ginen eta diskoa autoproduzitzeko erabakia hartu zen, eskaintza konkretu baten faltan».

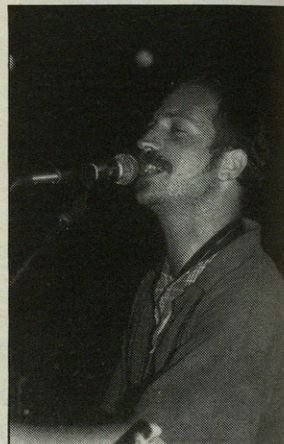
Gauzak txukun egin nahi eta Zabaltzen-en bidez distribuitu dute, dagoeneko mila diskotako tirada agortuz. Gustora daude kontu honekin eta bigarren tirada ateratzekotan dira. Hala ere beren burua Euskadiko musika entepresa, rock & rollaren zirko erdian dakusate, zigilu artean.

«Zigilu baten erreferentziarik gabe zailago da ezagutzera ematea, komunikabideek ere atzera egiten dute. Bestalde geuk ez dugu diskoa ezeren kontra joateko autoproduzitu, ez dugu mobida alternatibo bezala planteiatu, rock & rollaren zirkoaren kontra. Gauza batzu onartu egin behar dira eta kitto».

Mobida alternatiboak beherantz

Ez dute ezer mobida alternatiboen aurka, oraingo egoerarekin nahiko kritikoa agertzen badira ere: «gauza alternatiboak ere egin behar dira, baina ez narrats. Danba-ren hasierako garaietan bestelako mobida zegoen, beste taldeak, konpaktoago zen. Orain

badirudi beherantz egin duela alternatiboak. Irrati Librerik ez zegoenean, edo gaztetxerik, pentsatu gabe jotzen genuen aldeko jaialdietan. Orain badaude, nola edo hala funtzionatuz, baina lotsagarria da gaztetxe asko ze kondiziotan dagoen ikustea. Gu ukatu egin izan dugu horrelako kontzertu batzutura joaten. Jotzera joan behar da, baina zertarako, zisko egindako lokalak bultzatzeko? Gehiagoren bila joan behar da, ez hor gelditu».

Diskoan garbi ikusten da Danba-k influentzia ezberdinak jaso dituela; taldearen musika rock & rolla, ska eta reggae-an oinarritzen dela diote, «eta beti izan dugu kanta melodikoak egiteko joera, sentimentalak, neguko kantak. Baina asko landu behar dira heman ondo sartzeko».

Hamaika kantaz osatutako «Plataforman» Tsunamiko estudioetan grabatu dute, eta ezin hobeki konpondu direla diote. Danba-k autoproduzitu duen diskorako beraien zigilua ere utzi diotelarik.

XABIN MAKAZAGA

MAKETA-DUN TALDEAK EZ DITU INORK GELDI ERAZIKO (3)

Su ta Gar: «Heavy-ari geuk asmatutako barrera ezarri zaio, eta apurtzen baldin bada hobe»

Matxitxa-rekin maketa grabatu berri dute, aurrerapausu galanta emateko daudela, presarik ez badute ere. Aitor, Xabi, Asier eta Borxa eibartarrek hutsune nabarmena bete dute heavya euskaraz egiten.

Bi urte inguru daramate elkarrekin. Hasieran ondo pasatzeko baino ez ziren hasi, entseiatzen baina zuzenean jo gabe, kitarristak beste talde batean jotzen bait zuen. Hura desagertzean, 89ko otsailan, serioago hasi zen «Su ta Gar». Aurretik kontzertu bakarra eman zuten, Ondarruko gazte-txean, eta otsailetik hona 14-15 saio egin dituzte zuzenean.

Ekainean beren kontura grabatu zuten lehen maketa, «nahiko txapuzila, baina ez zen txarto atera. Matxitxak entzun eta berria grabatzeko esan zigun, soinu hobearekin, ganoraz zabaldu ahal izateko; eta horixe egin dugu». Maketa honetan lau kanta daude: «Mari», «Gudari», «Basamortuetako Zalduna» eta «Jo ta Ke». Musika aldetik guztiz heavya baldin bada ere, hitzetan kanpoko taldeen bidetik irten dira oso, erradikal agertuz: «ez gara hasiko 'mendan lore polita dago...' kantatzen. Ez dakit, apur bat bizi garen tokiko mobida kontatzen dugu; hemengo beste taldeak bezala, kaleko eta Euskadiko arazoetaz aritzen gara». Kanta bat badute, «Anbotoko Mari», lerro honetatik ate geratzen dena, baina normalean mezu zuzen eta konkretua luzatzen dute: «Su ta gar borrokan gelditu bari, jo ta ke gogor etsaiari».

Aipagarria da talde berria iza-

teko Eibarren jaso duen erantzuna. «Jendea gurekin deputamadre enroilatu da. Zorte izan dugu, ze Iparraldean jo genuenean autobusa antolatu genuen lagunekin eta ondo atera zen, jendeak oso ondo pasa zuen. Herrian asko zabaldu zen ahotik ahora eta jendea esperoan zegoen. Ondoren Hilbera tabernan jo genuen, eta jendea txoratu ez, baina oso gustora ibili zen». Ondarroan ere dexenteko arrakasta lortu dute: «beti izan da herri euskaldun eta nahiko heavya, eta ondarrutarak nahiko erraz jan ditugu. Ikusteko dago beste herrietan zer gertatuko den, baina dena primeran joango delakoan gaude».

Euskal Herrian talde heavy gehiago baldin badago ere, oraingoz euskaraz kantatzen duten bakarrak dira —Azpeitian ba omen dago *Burdin* deritzona—, eta hurritasun honen arrazoia nahiko garbi antzematen dituzte: «kontradizio bezala jo dute, ez dute ulertu heavya ere euskalduna izan daitekeenik. Baina rocka eta popa euskaraz egiten baldin bada, heavya ere berdin egin daiteke. Nik uste heavya beti muntaia multinazional bezala ikusi dela, ez dela hain herrikoi eta hemengoa. Hori geuk asmatutako barrera izan da, eta apurtzen baldin bada hobe».

«Judas» eta «Metalika»-ren eraginak

Ordu beteko erreperatorioan hiru bertsio dituzte, «Judas» eta «Metalika»-renak, eta jasotako influentziak ere nahiko ezagunak dira, aipatutakoez gainera «Iron Maiden» eta «The Following» gogora daitezkeelarik.

Aurrera begira, etapa berri batetan sartu direla diote, orain artekoa baino garrantzitsuagoa: «etorkizuna ondo ikusten dugu, baina baita nahiko beltz ere aldi berean. Ez dugu ekiporik eta kilo batetako zuloan sartu gara; abalista lortu behar dugu, matriala erosi, kontzertuak lortu, lokal berria moldatu... Kanta berriak sortu behar ditugu baita ere, ze jendeak ezagutu ez arren, gurezat dagoeneko nahiko nekosoak bait dira».

Orain arte izandako erantzunarekin flipatuta, ez dirudi aurrerantzean atsedenerako betarik izango dutenik.

XABIN MAKAZAGA

NATXO DE FELIPE, JOXEMARI OSTOLAZA ETA JOSU ZABALAK
IPES-EK ANTOLATUTAKO MAHAI-INGURUAN EZTABAIDATU

Musikagintza: instituzio, negozio eta herri interesen zurrumbiloan murgilduta

«Sormen musikala eta dinamizazioa» gaitzat hartuta, Iñaki Zarata musika kritikoak eta J.A. Etxenike programatzaileak hitzaldi bana eskaini zuten Bilbon, segidako mahai inguruan bilduko zirela Oskorri, Eltzegor eta Hertzainak taldeetako musikariak solasean

Zabala, de Felipe, Etxenike, Zarata eta Ostolaza.

Etxenikek Euskal Herrian dagoen musika klasikoari buruz solastatu zen, datu ekonomiko batzu emana eta hezkuntza, hedapen eta sormen musikala izan zirela bere hitzaldiaren ardatzak. Bere ustez, «aipagarria da musika klasikoak Euskal Herrian daukan presentzia, hiriburuetako kontserbatorioen garrantzia, akademiaren ugaritasuna eta bertan matrikulatutako ikasleen kopuru altuan nabarmentzen dena. Guzti honek diru kontuan duen isladapena nabaria da, 4.000 milioi pezeta inguru mugitzen bait ditu musika klasikoak gure herrian, diru kopuru honen %90a Komuni-

tate Atonomoko instituzio publikoek finantziatzen dutelarik».

Hezkuntza musikarari dagokionean, kontserbatorio, akademia eta irakaskuntzarako zenbait metodo aipatu ondoren, eskola, ikastola eta lizeoetan musika klasikoak duen presentzia sinbolikoa azpimarratu zuen, hori «musika mota honek gure herrian jasaten duen kalte haundienetarikoa» baten gisa kontsideratuz.

Hedapenari buruz, berriz, kontserbatorio, udal eta aldundien lana azaldu zuen, eta azken hauek egiten dituzten kanpainak sortzen duten musikarientzako arazoa, probintzia batetik

besterako traslazioa, alegia. «Diru laguntzaz analisi berri bat egitea beharrezkoa» izango litzatekeela esan zuen, «zenbait proiektu eta iniziatiba berri blokeatuta gelditzen bait da gaur egun aurrera eramaten den politikarekin».

Oso gai garrantzitsua suposatzen dute Etxenikerentzat Euskal Herrian sortu diren bi orkestra sinfonikoak, Euskadi eta Bilbokoak, hain zuzen ere; horiez gain, gure herrian hain hedaturik dauden abesbatza, txistulari, soinu jole eta abarren elkarteak ezin ahanzi bertako

musika kultoaz hitz egiterako orduan. Bere ustetan, agian hemen faltan dagoen gauza garrantzitsu bat XX. mendeko musika festibala izango litzateke. «Sormen musikalak bizi duen egoera penagarria» izan zuten Etxenikek, amaitzeko.

30 urtetako eboluzioaz

Iñaki Zarata kazetaria izan genuen bigarren hizlaria. Honek, Euskal Herrian egin izan den musikaren eboluzio eta garapena aztertu zituen historia piska bat eginez. 50-60 hamarkadan talde folkloristak ziren

Eltzegor taldeko Joxemari Ostolaza «Xalbardin».

Musikaren lekua euskal gizartean

Oskorri taldeko Natxo de Felipe, Josu Zabala Hertzainak-eko partaidea eta Joxemari Ostolaza Eltzegor taldekoak osatu zuten mahaia zenbait gai eztabaidatzerako orduan. Mahaieratu ziren puntuak honakoak: noren eskutik dago gaur egun Euskal Herrian egiten den musika?; zein da euskal gizartean musikak betetzen duen papera?

Natxo de Felipek multinazionalen paper erabakikorra azpimarratu zuen, mahaikideak ideia honekin ados zeudelarik. Zabalak gainera telebista eta irrati estatuen influentzia azpimarratu zuen, hala ere Euskadik bere gutxienezko azpiegitura bat bazeukala ahaztu gabe. Zaratak, berriz, disketxe eta editoreen eskusartzearen garrantzia aipatu zuen, hauen aurrean etxe independienteen eragina azpimarratuz. Ostolaza gogorragoa izan zen bere eritzia botatzeko or-

duan, «kolonialismo kulturalaren indarra» salatuz eta kontsumitzaileen kritika eginez.

Mahaikideek, gaur egun musika eta politikaren artean dagoen lotura azaldu zuten. Honi buruz, Zabalak Eusko Jaurlaritzak subentzio kontuan agintzen zuela esan zuen, eta «rock-a ezker abertzaleak lagundutako musika mota» bezala ikusten zela. Era berean, garbi utzi zuen politikak musikarengan duen eragina, azken kanpainen ikusi den moduan.

Musikak betetzen duen paperari buruz, Natxo de Felipe eta Zabala bat etorri ziren musika aisi tarteak betetzeko tresna dela esatean. Zaratak, berriz, negozio berria bezala ikusi zuen musika, honek atzetik dakartzan publizitate, compactdisk eta makro kontzertuak kontutan hartuz gero.

nagusi euskal panorama musikalean. Gaztelan abesten zuten laupabost partaideko talde hauek. 60. hamarkadaren hasieran britainiar pop mugimenduaren eraginez edo, gure herrian ere sortu ziren imitazio popero batzu, baina ez zuten halako garrantzi handirik lortu. 60. hamarkadaren bukaera aldera, berriz, euskal abeslarien boom-a eman zen.

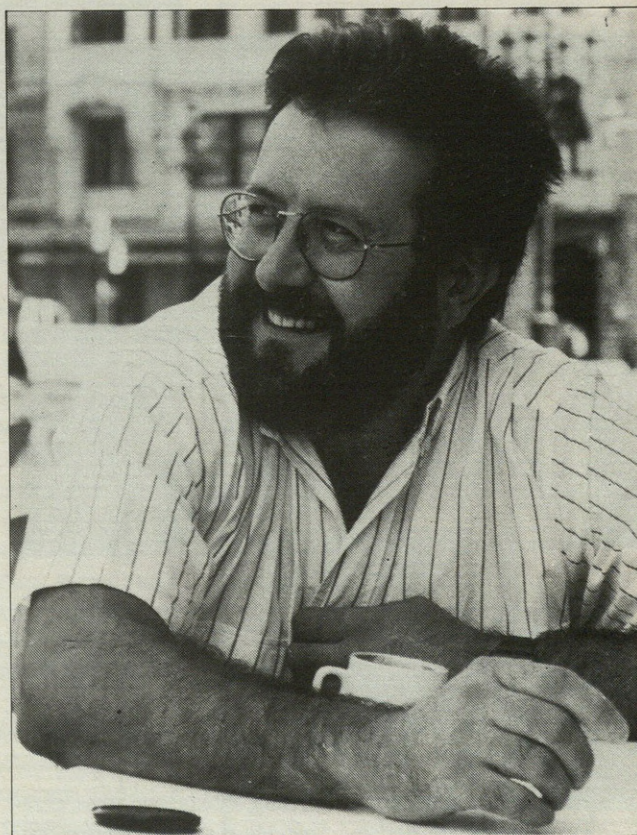
Urte hauetan sortu zen «Ez dok amairu» kolektiboa ere, bere eragina sendoa izan zelarik euskal musika eta gizartearen, orduko egoera sozio-politikoaren kontutan harturik. «Musika urbanorako iraganbidea suposatzen zuten talde hauek musika

tresna elektrikoekin baliatuz egin zituzten esperimenduek». Franco hil ondorengo garaian salaketa sozio-politikoak beteriko abestiek bete zuten gure herriko giro musikala.

80. hamarkadan koka deza-kegu, Zarataren ustetan, «gazte jendeak eginiko musika urbanoaren hasiera», Euskal Herriko panoraman agertu bezain pronto desagertzen ziren talde ugari sortuz. Gaur egun oraindik korrante honek omen dirau, bere zabalkunderako euskal gizartean eraginkorrak diren bide alternatiboak erabiliz (irrati libre, gaztetxe...), ate ofizialak itxirik bait daude musika mota honentzat. «Talde hauek

Hertzainak taldeko Josu Zabala.

Oskorri taldeko Natxo de Felipe.

bere inguruan hainbat aktibitate sortarazi dute, hala nola bide alternatiboak jorratzen dituzten disketxe, aldizkari, fanzine eta irrati mugimendu honen osotasuna suposatzen dutelarik».

Euskararen erabilera muga bezala ikusten zuen Zaratak, ezaugarri honek oso zaila ipin-

tzen bait die taldeei Euskal Herrikan kanpora irten ahal izatera heuren kontzertuak eskaintzerara. «Hori dela eta erretzen da talde asko eta asko, desagertzearen arrazoi bat izatera iritsiz».

I. EGIBAR
M. ARREGI

«SOKRATIKOEK ERE BADUTE AMA» IPUIN LIBURUA EREIN-EN

A. Egaña: «Gauzak kontatu behar dira; ez naiz introspektzioaren aldekoa»

Nahiz bertsolari aurpegia ezagunago izan, bai kazetaritzan eta bai literaturgintzan aritzen da zaraiztarra. Literaturan jarraitzeko asmorik badu «baina horretarako eseri eta lasaitu egin beharko nintzateke».

«Presaka bizi eta presaka irakurtzeko egokiena istorio polit bat kontatzea da»

Orain gainean dituen lanak amaitu eta Bertsolari Txapelketa prestatzen hasi beharko omne du «tragu fuertea izaten da tablaturan bapatean aritzea. Alde horretatik gustoko dut ipuinak idaztea; folio bat idatzi eta lasai, aldatzeko aukerarekin. Gu ohituta gaude gure lana amaitu orduko balorazioa jasotzea». Literaturan bere lehen liburua duen hau, lau ipuinez osatua dago: «Sokratesen men-

dekua», «Sokorroko ama», «Itzalak» eta «Lautadako bortxatzailea». Bertsolari izateak bere narratziogintzan nolabaiteko eragina izan duen galdetzean, istorioen bukaera fuerte eta sorpresiboan ikus daitekela eragina diosku, «bertso bat ondo eraman eta bukaera pattala duenak...».

Ipuinen aukeraketa eta liburuaren argitaratzearen historia-
ren inguruan, «aukeraketa hala

beharrezkoa izan da; nituen ipuin gehienak hortxe sartu bait ditut. Orain urte terdi edo hasi nintzen eta azkena orain sei hilabete edo. Ipuin solteak dira eta gainera jolasean hasitako zerbait da; lan bulegoan lankideen artean oso ambiente majua geneukan eta batek atera zuen kontua, zergaitik ez gara denok presentatzen Aldekoa sarira eta norbaitek irabazten badu besteei afaria ordaindu beharko die eta honela aurkeztu eta irabazi egin nuen. Pare bat idatziak nituen eta Erein-tik esan zidaten beste pare bat egiteko, liburu bat osatu ahal izateko».

Titulua, lehen eta bigarren ipuinen arteko joku bat da, «Sokratesen mendekua» eta «Sokorroko ama» izanik, bien arteko joku hortan «Sokratikoez ere badute ama» sortzen da. Ipuin batetik besterako loturarik nabari da, gehienbat azaltzen diren pertsonai motagatik, bai eta idazkera estiloagatik. «Gaixo batzuen istorioak dira. Lehenengoak fikzio pertsonalak dauzka profesioarekiko; bigarrenak boterearekiko, nahiz nahiko inozoki izan, hirugarrenean ere fikzioa profesionala da eta laugarreneko pertsonaia gaixo sexual bat da. Pertsonaiak ez dira ez oso ekilibratuak».

Pertsonaiak osatze momentuko lanketa eta dokumentazio lana nolabait aurretik egina omen zuen, «nere afizioen barnean bait daude azaltzen ditudan ofizio hoiek, bai fisio-

mistarena eta bai itzalekin egiten den antzerkiarena. Orduan nolabait nire afizioak trasplantatu dizkiet nere pertsonaiei».

Mamia eta akzioa oinarri

Idazle ona izanik idazkerak sortzen omen du jakinmina, baina «orohar nere obsesiotariko bat beti izan da narratziobatean gauzak kontatu egin behar direla, istorio bat asmatu egin behar dela eta gauzak pasa egin behar direla; ez nahiz introspektzioaren aldekoa eta jakinmina sortu behar dela eta behar bada horregatik dago ipuin bakoitzean krimen bat behintzat. Ez heriotzarekiko inolako fijaziorik dudalako, baizik iruditzen zaidalako ipuina motza izan edo ez interesa zerbaitek piztu behar duela».

Bere narratziogintzan garrantzitsu izan omen zen Tom Sharpe deskubritzea eta honekin batean, «alegia literatura ez dela serioa eta sakontasunez egin behar den zerbait. Edoze gauza dela literaturabizibla eta umoreak ere baduela kabinak. Jendeak ulertuko ez dituen hitzak jartzearekin ez dela literatura hobe egiten». Istorio polit bat kontatzea funtsezkoa dela diosku. «Gaur egun, ni behintzat oso presaka bizi naiz eta presaka bizi danak nekez gozatzen du ezer. Presaka irakurtzen dugu eta presaka irakurtzeko egokiena istorio polit bat izatea da. Estiloetan eta gero fijasen gara».

LOREA AGIRRE

FRANTZIAKO ZINEGILE MARJINALEN INGURUAN

Zinea dolarren aginpetik ateratzen denean

«Hainbestekoa da irudiek egun duten presentzia, azkenean irudiari toki guztia emateaz dena hilerri haundi bat izango dela, denok hilik eta oraindik ere proiektoreak egongo dira hilobiak filmatzen».

Amankomunean badituzte hainbat gauza, gazteak dira, frantsesak, filme bana kaleratu berri dute. Zinegintzaz ere ados daude hainbat gauzatan, hirurak izan dira orain arte 'zinegile marjinatuak' eta. Baina ez dago errezeta borbilik eta nork bere bideak urratzen ditu. Emakumezko bi eta gizon bat, Chirstine Pascal, Chantal Akerman eta Philippe Garrel, azken lanak: «Zanzibar» C. Pascalek, «Histoires d'Amérique» Akermanek eta «Les baisers de secours» Garrelek.

Zeharo desbordinak dira, argumentuz eta tratamentuz, hiru lanok, batean New York-eko juduak dira protagonistak, eta jatorriaren gabeziak aritzen da, «Zanzibar»en filmearen barruan beste filme bat dago edo, hobe esanda, filmearen barruan dagoen filmari buruzko filmea da, eta hirukotea bukatzeko Garrelen maitasun zoroa; baina zinea egiteko bide berbera aukeratu dute. Beraien diotenez bi zine mota dago: bata 'ez' dioena (gehiegizko diruari, gehiegizko starreri, gehiegizko guztuari), eta bestea 'bai' dioena (denari bai). Lehendabizikoaren aldeko apustua egina dute. Honi buruz Christine Pascalek aipatzen zuen bi filme errodatu behar izan dituela konturatzekeko produkzio baldintzek filmearen estetika mugatzen dutela, «Nork bere baldintza praktikoak hautatu behar ditu filme askea egiteko».

Zinegile hauek eskeintzen dituzten pro-

duktuak ez dira askotan oso arrakastatsu gertatzen merkatuan, eta horretaz jabetuak badira ere, beren lanak balioa baduela uste dute eta egun beraiek korrontean kontra ibili behar badute, ondorengoek hobe egin ahal dezaten baliagarria izango da. Gainera egungo gizartean irudiek espazio haundiegia hartzen dutela uste dute eta horren barruan mugitzen dira, Akerman-ek esan ere egiten du egungo gizartean gauzen %99a irudien idolatriatik pasatzen dela eta horrexegatik gertatzen zaizkigula horren jasangaitz kontenplazioa, minimala eta antzerakoak.

Eta lerro orokor horien barruan errodatzen hasterako aurre-planteamentu zehatze-tan kokatzen da haien eztabaida. Gidoiaren garrantzia. Gidoi irekia, gidoirik eza... Chantal Akermanek testuaren balio eta garrantzia defendatzen du eta Garrelek oster, inprobisaziorantz jotzen: «Hori da zine-zuzendaritza berria: interbenitzea. Gidoia interbenzio horren etsaia da, 'rodatzen' hasten duzun unera ailegatzeko plangintza estrategikoa baino ez. Horixe da inprobisaturiko filmeen bertutea: heldu eta kamerarekin munda txiki ba tsortu behar duzula pentsatzea. Ondoren ikusiko da zinea den edo ez. Nik ez dut esaten metodo hau infaliblea denik...». Eztabaida irekita dago.

J.M. HERITZ

Zipristinak

PETE TOWNSHEND
OPERA SORTZAILE GORRA

□ Bere anplifikadoreetatik ateratako trumoiak gortu dute Who taldeko liderra den Pete Townshend, baina ez dio horregatik musika egiteari utzi. «The Iron Man» da burutu berri duen operaren izena eta paper nagusietarako Nina Simone eta John Lee Hooker aukeratu ditu. Koktel honek zer eskeintzen digun entzun beharko!

JEAN COCTEAU IDAZLEAREN
MENDEURRENA OSPATUZ

□ Duela 100 urte munduratu zen Jean Cocteau idazle frantziarra eta gertakizun horretako ospakizunen artean bere antzerki lan bat plazaratuko dute berriro Frantzia. Soflokesen «Edipo errege»ren interpretazio librea den «La Machine infernale» 1934.ean estreinatuta zen Parisen eta oraingoan ere Parisen estreinatuko da bertso berri hau Jean Marais-en eskutik.

«PEACE AND LOVE»
THE POGUES-EN AZKENA

□ Badirudi itxura 'zibilizatuagoa' eman nahi dutela The Pogues irlandarrek, kaleratu berri duten «Bakea eta maitasuna» konpaktoan. Aurreko «Dirty Old Town»eko garaian baino inkurtsio gehiago egiten dute pop musikan eta testuetan ere gaien ugalketa nabaritzen da. Nolanhi ere herriko kutsua mantentzen dute banjoa bezalako instrumentuen ikutuaz. Eta dena borobiltzeko Steve Lillywhite-k produkzio lan ederra eskeini die baina, hala ere beti bezain zirikatzaile, zikin eta eta gaizto segitzen dute.

Zur eta lur

● "Dirty rotten scoundrel" edo "Un par de seductores" gaztele-razko bertsioan. David Niven eta Marlon Brando behinola antzeztu zuteneko komedian orain Michael Caine eta Steve Martinek zukua ateratzen jakin bada-kite. Suspentse eta umorea. Ego-ki.

● "Sangre y arena" produkzio espainolak ez du kolperik jotzen. Behin egindako filme baten bes-te bertsio bat, baina irudimena falta zaiolarik. Ez du ezer berri-rik proposatzen.

Zine Klubak

● Gernikako Zine klubean, hi-laren 20an: "Radio days", Woody Allen.

● Tolosako Iparragirren, 20an: "Au revoir les enfants", Louis Malle.

● Elorrioko Arriolan, 19an: "No habrá ni pena ni olvido" (1983), Héctor Oliveira.

Zinema

Gidoiolariak: L. Irazabal, F. Colomo, J. Chavarri. **Argazkilari:** Hans Burmann. **Zuzendaria:** J. Chavarri. **Aktoreak:** Angela Molina, Angel de Andrés López, Manuel Bandera.

"LAS COSAS DEL QUERER",
JENERO MUSIKALA

Filme honetan entsaio bat burutu da, zarzuela-sevillana bat egiteko desafioa hartu zuten gidoiariek. Berrogeigarren hamarkadan kokaturik, hirukote baten gorabeherak. Emakume, gizon eta homosexual bat. Hirurak artistak, 'zarzuela' filme osatzeko aitzakia emanaz. Filmearen astirik luzeena tauletan, show gisa, gertatzen baita. Musika hain garrantzitsua izaki, ulergaitzak egiten zaizkigu akats teknikoak, alde batetik, ahoen mugimenduak (plano hurbiletan, noski) ez datoz bat musikarekin, sinkronia falta dago. Bestetik, play-backez osaturik dagoela nabarmenegi geratzen da: Mario eta Pepak abesten bukatu bezain laster publikoaren txaloak —irudian azaltzen dela— ez dira entzuten.

Hirukotearen istorioa interesgarri bilakatzen da film bukaeran soilik, Mario homosexuala bertako falangista saldoek jipoitzen eta mehatxatzen dutenean, orduan bilakatzen da soilik interesgarri. Bestalde, 'Mario'k primeran jokatzeko du, Angela Molina orpora ere iristen ez zaiolarik, erdi sensual, odol-bero, erdi-puta eta artistaren nabarduretan barna.

Horrexegatik, filme musikal "made in Andaluzia-Spain" ahalegin-tzat hartuz gero lehen pausua dateke "Las cosas del querer". Baina, orohar, dimentsioren bat falta zaio eta jenero berezi hau oraindik jorratu zorian geratzen da.

ERMIÑE

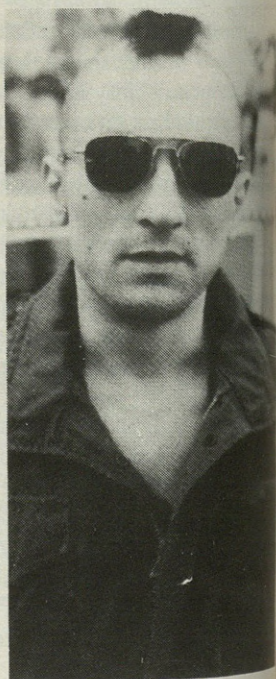

● Altzako kultur etxean, 21ean: "El dragón del lago de fuego", haurrentzat eta dohainik.

● Donostiako Okendo Kultur Etxean, 20ean: "Tobja", haurrentzat eta dohainik. Intxaurrodon, 19an: "Límite, 48 horas", akziozko zine zikloan. 20an: "Canción del sur", haurrentzat eta dohainik.

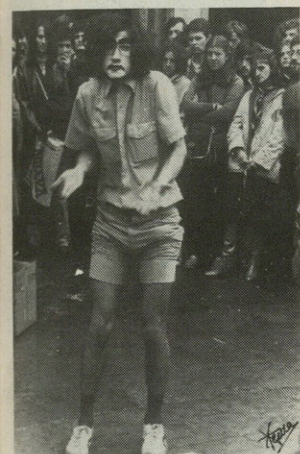
● Azpeitiko Zineklubean, 20an: "September", Woody Allen.

● FASen: "Stranger in paradise", Jim Jarmusch. Astelehen.

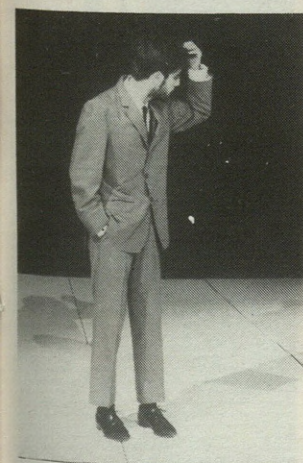

Antzerkia**Antzezkiak**

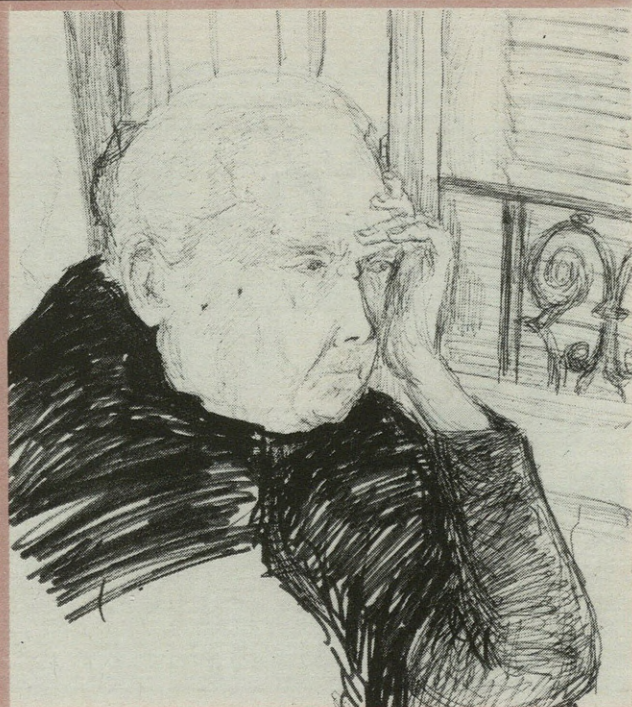
● **Taupada** taldearen "Eta etxeok zer moduz" antzezlanaren 14ean, larunbatez, Mendaroko Trinitate Elizan gaueko 9etatik aurrera taularatuko da.

● Urriaren 13an estreinatu ondoren, hilaren 14tik 20ra bitarte, Bilboko Arriaga antzokian, **Dagoll Dagom** antzerki talde kataluniarraren azken antzezlan, "Mar y Cielo" izeneko alegia, ikusgai izango dugu.

● **Maskarada** taldea Legazpian arituko zaigu datorren ostegunean, hilak 19, Brinkolako eskolatan arratsaldeko 8etatik aurrera.

Artea**Iruñealdean**

● **Ziudadelan:** Hil honetako 24a arte, Francisco Etxauz Mardilgo Unibertsitate Complutenseko Arte Ederren Fakultateko katedratikoaren margo lanez osatutako erakusketa izango dugu ikusgai Ziudadelako Mixtos galerian. Margolari hau espainiar estatuko hiriburuan jaio zen 1927an, San Fernandoko Eskola Nagusian eta Zine Ikerketa eta Esperientzia Institutuan ikasketak burutu zituelarik. Zenbait sari jaso ondoren, erakusketa ugari egin ditu han hemenka, Panamá, New York eta Lisboan bistaraturikoak ezagunenak izanik.

● **Pintzel:** Juliantxo Irujo artista iruindarrak urriaren 27rarte eskainiko digu Pintzel erakusgelan plazaratu duen margo erakusketa. Argibide gisa esan behar, Irujo Bilboko Arte Ederretako Fakultatean Margo Teknikai buruzko ikastaroak ematen dituela urtean zehar.

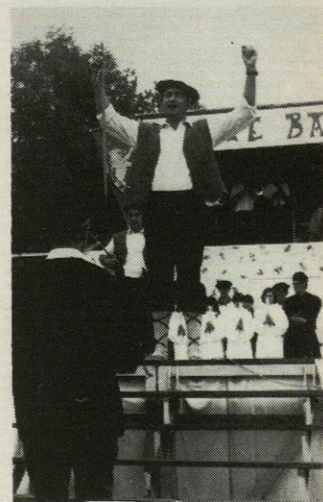
Gipuzkoar akuarelistak

● **Zarautz:** Kale Nagusiko Torre Luzea erakustokian, eta Zarauzko udaletxeak antolatuturik, Gipuzkoar Akuarelisten Erakusketaren izenburututako margo bilduma hil honek 29 bete arte ikusgai izango dugu. Zarauzko Sanz-enea udal aretoan "Udal Ondarea" izeneko agerkizuna iragartzen zaigu aste honetarako.

Dantza**Folklore
ihardunaldiak**

● Iruñeko **Ortzadar** euskal folklore taldeak "Folklore eta herrien nortasuna" gaiari eskeinitako V. Folklore eta Kulturari buruzko ihardunaldiak, azaroaren 8tik 11ra bitartean izango dira bertako Aurrezki Kutxaren aretoan, Ejercito etorbidea, 2.

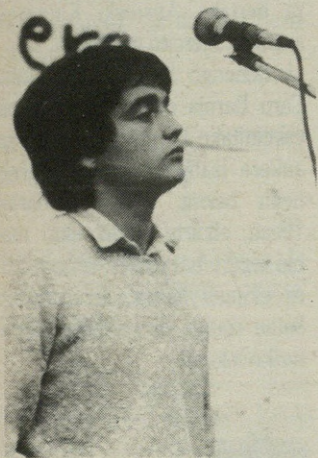
Lehenengo bi egunetan, Julio Caro Baroja eta Jesus Azkonak eskeinitako bi hitzaldi entzuteko aukera izango dugu, hirugarrenean berriz, hots, azaroaren 10ean, elkarte politikoekin mahai inguru bat izanen delarik. Hiru ekitaldi hauek, arratsaldeko 8etan izango dira arestian aipaturiko lekuan.

Larunbatez, hilak 11a, lan mintegia izango da, bertan zenbait herrialdetako ikerlariak arituko direlarik. Ihardunaldi hauei buruzko informazio gehiago jaso nahi baduzue edotazuen ikerlanak aurkezteko interesaturik bazinate jar zaitezte lehen bait lehen antolatzaileekin harremanetan honako helbide honetan: Descalzos kalea 65, behe. Tf. 223107.

Plaza saioak

● Larunbat honetan, urriak 14, **Zestean** etaugarrek kalte-tutako **Zubeltzutorre** baserri itziartarren alde, honako bertsolariok ariko dira ihardunean gaueko 10,30etatik aurrera pilotalekuan: "Mañukorta", Jon Lopategi, Sebastian Lizaso, Imanol Lazkano, Jose Luis Gorrotxategi eta Andoni Egaña. Gaijartzaile berriz, Laxaro Azkune ariko da.

● Donostiako Euskara Patronatoak antolatutako eta Bertsolari Elkartearen languntzapean "Auzoz auzo bertsoan" kanpainak aurrera jarraitzen du oraingoan **Egian** plazaratuko delarik. Hain zuzen ere, datorren ostiralean, urriak 20, Anjel Peñagarikano eta Joxe Lizaso arituko dira gai librean gaueko 10,30etatik aurrera Plaza Handin.

● Datorren larunbatean, urriak 21, **Mendaroko** Trinitate plazan gaueko 10etan hasita, honako bertsolariok ihardungo dute, Kepa Uriain gaiak jarrita: Jon Enbeita, Jon Lopategi, Andoni Egaña eta Sebastian Lizaso.

Bertsoak

BERTSO ESKOLEK FRUITUA EMATEN OTE?

Sasoi honetan ikasturte garaia hasten dela eta, bertso eskolek beren ateak irekitzen dituzte ikasle eta biztanlego arruntarentzat.

Lehengo aiton bertsozale eta bertsoentzule askok ez dute begi onez ikusten, beraientzat bertatik bertso artifizialak ateratzen bait dira. Honelako esakerak aditzen dira bere inguruetan: «Bai, gazte horrek ez du odolik bertsoarako!» edota «Hori ez dek benetazko bertsoa, erderazko hitz asko sartu dizkik». Baina aurkako eritziak kontutan edo bazterrean utzirik, oraingo bertso-eskolek badute bere meritoa, gaur egun kalegiroa nagusitu denez, garai bateko bertso eskola zen sagardotegia ikastoletan bilakatu bait dute.

Hamar urte hauetan hainbat eskolarteko txapelketa ospaturik, gazte askok bere ospea lortu dute: Jon Sarasua, "Euskitze", Jokin Sorozabal, Jon Maia,.... Beraz, bertso eskolen fruitua hor dago eta hor biltzen den txapelketarako badaude hainbat gazte sailkaturik; eskolatan hezi direnak.

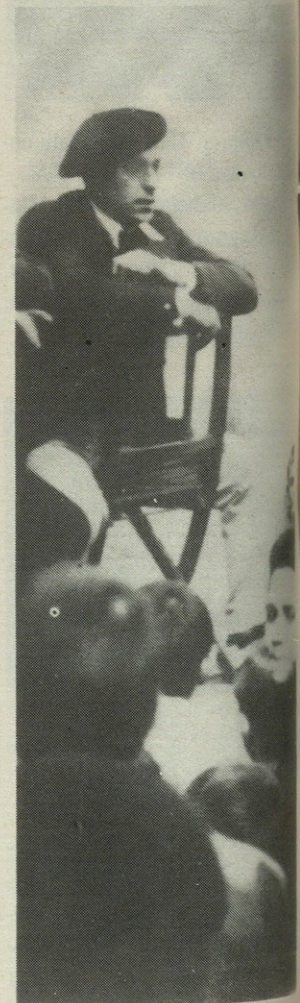
Amaitzeko, sagardotegiari asko zor zaiola gogoratu, bertso batez goraiatuko dut garai bateko bertso-biltokia:

Sagardotegiari
asko zor zaiola,
euskara ta bertsoak
sagardoz dariola.
Bertsolarentzat zen
benetan kaiola,
aitonen bertsoekin
sortu ikastola.

BOTA PUNTTUBA

Bertso-paper lehiaketa

● "ARRASATE 89" bertso paper lehiaketa. AED elkarteak antolatutako lehiaketa honetan gai librean izango da. Bertso sorta bakoitzak gutxienez 10 bertso eta gehienez 14 izan beharko ditu. Lehiaketa honetan Deba garairrrek har dezakete parte soilik eta lanak 1989ko Azaroaren 1a baino lehen AED elkarteak, bertso paper lehiaketa, Pablo Unzaga Arrasate helbidera igorri behar dira. Lehiaketa bi mailatan dago sailkatua, helduak eta gazteak. Helduen sari nagusia 50.000 pezetatakoa da eta akzetisa 15 milakoa. Gazteentzat ere izango dira sariak. Informazio gehiago nahiz izanez gero, 795446 telefonora hotsegin.

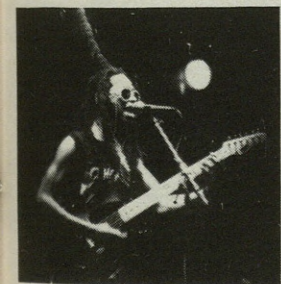

Kontzertuak

● Urriaren 14ean, larunbatez, Miarritzeko Plaza Berrian eta 15ean, igandez, Gasteizko Mendizorrotza polikiroldegian, **Os-korri** eta **Milladoirok** kontzertu bateratua eskeiniko dute.

● **Txanbela** folk musika taldeak, Mañariako frontoian eskeiniko du bere ekitaldia, irailak 20an, ostiralez, gaueko 10etatik aurrera.

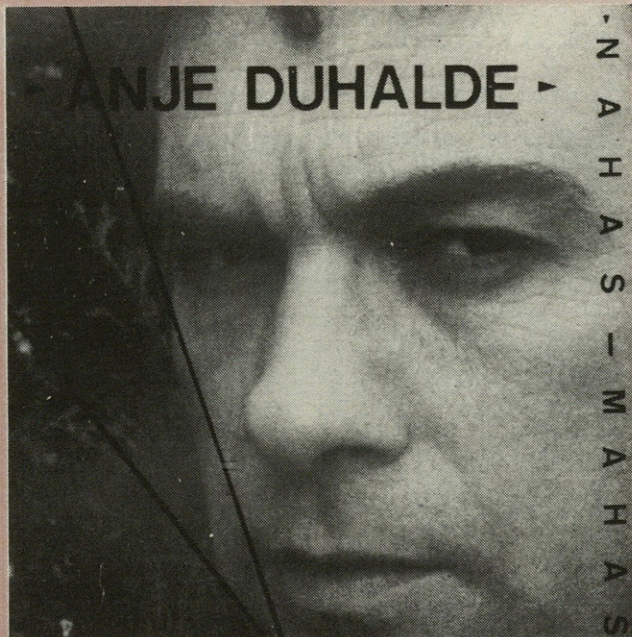

● Larunbat honetan, hilak 14, **Yassa** talde iparraldetarrak, Basauri aldera hurbilduko da; Arizgoiti plazan izango dira, gaueko 9etan hasita.

● Altzoko Casares Kultur Etxeak antolatutako duen talde lokalaren zikloan, urriaren 20an, ostiralez, **Los Walton** talde donostiarra arituko da, gaueko 9,30ak inguru.

Musika

ANJE NAHASIEGI BAT

Punttarik puntta segitzen du Anje Duhaldek Errobi taldea eta batez ere Michel Ducaurekiko elkarteak bukatu zuenetik. Bikote horrek atera zuen azken disko berezi baina koerente hartako, Agur terdiko, gai baten izen bera eman dio Anjek oraingoari: Nahas-mahas. Gaiaren aldetik sikulusaltsa bat: Brassensen bi —«Gorila» gustatuko zaio Petri adiskideari, ez hainbeste bere epaileari—, mahai zaharra, sortetxea, mendia, rantxera ironiko bat, maitasuna, Lapurdiko historia... Oxobirekin Brassens eta Manex Pagolarekin Guillaume Irigoien eta Ahamendaburu. Doinuetan, Paul Simonen disko hegoafrikazalearen eta betiko jazbana izanik esnobistek modan jarri zuten «Los Lobos» taldearen oihartzunak, Errobi zenaren oroimen debaluatu bat «Ihes» kantan, Brassensen moldaketa halanolakoa, Ezpondaren bertso eder batzuen moldaketa... Errobi-rekin markatu zituen listoiaren oso azpitik segitzen du Anje Duhaldek, eta «Uhaltetik errekar» izenburua idazteko nintzen, espero baino talde efikazago bat aurkitu ez banio. Aspaldiko laguna duen Gilles, Itoizeko Arrabit eta soinu-sinteekekin Joxean Goikoe-txea darabilzki, diskan laguntzen duten besteak aparte. Ofizioko jendea eta diskan behin eta berririo saltsa nahi dutela erakusten dutenak, rocka bezala bertsoen moldakuntza edo andes-kutsuko produktua lortzeko gai direla agertuz. Taldetik rejenerazioa? Badi-rudi lehenago Anjek berak argitu behar duela bere nahas-mahas.

ARTASO

Kontzertuak

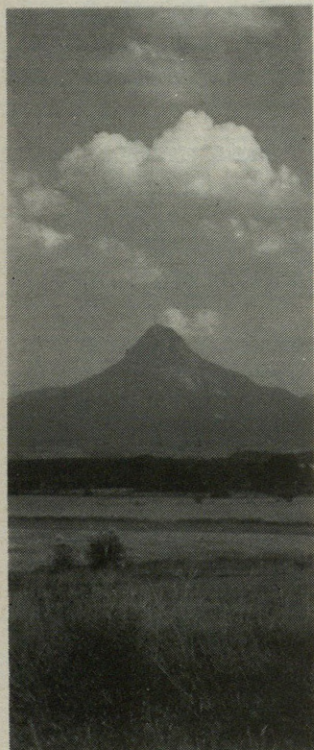
● **Anje Duhaldek** datorren igandean, hilak 15, Basauriko Arizgoiti plazan, kantaldia eskainiko du arratsaldeko 7etatik aurrera.

● **Yassa** eta **Potato** taldeek kontzertu bat eskainiko dute elkarrekin, Durangon; urriaren 21ean Andra Mari pilotalekuan izango dira, gaueko 9,30etan.

● Datorren igandean, urriak 20, Loiolako Kultur Etxean **Ion Bergaretxek** bi ekitaldi eskainiko ditu; batetik hitzaldia "Euskal Musika" gaiaren inguruan, arratsaldeko 7,30etan eta bestetik kontzertua arratsede 8etan.

Mendi ibilaldiak

Urriaren 15an:

Mendikari (Hazparne): Ursuia
Aitzgorri (Beasain): Putxerri-Beasain

Anaitasuna (Azkoitia) eta *Tabira* (Durango): Beteranoen Ibilaldia Legazpin.

Irurtzungoak: Bertiz-Aizkolegi.

Urriaren 22an:

Murruxiko (Aretxabaleta): Angita (1106 m.)

Arrola (Antzuola): Araia-Aratz-Otzaurre.

Uzturre (Tolosa): Belagoa-Artas-Anie-Lescun.

Artibai (Markina): Errozate.

Aizkorri (Beasain): Deskar-ga-Aroia-Legazpia.

Alaitz (Tafalla): Moncayo (2313) Tarazonatik.

Euskalduna (Andoain): Izazpi.

Idiazabalekoak: Harrikutz koba-Araoz.

Edurtza (Gasteiz): Alleku (1018 m.).

Urbietamendi (Zalla): Orisol (1127 m.).

Astia

ARANAZKO ZIRKOA

Aranazko zirkoaren ibilaldia Aranaz herriaren inguruko mendietan zehar eginiko buelta litzateke. Lehen helburua Mendi-Eder (1.074 m.) mendia dugu. Hasiera bezala aldapa luze eta gogor bat daukagu. Ahalegin handi xamar eta izerdi frango bota ondoren Mendi-Ederren gandorrera iristen da. Handik ditugun bistak zorgarriak oso: alde batetik Bidasoa eta Aranazko bailarak, eta bestetik, atze atzean, Pirineoak agertzen dira.

Hurrengo puntua Ekaitz-era (1.037 m.) igotzea da. Ez da esfuerztu titanikorik egin ez eta denbora gehiegi eman behar Ekaitzeraino igotzeko, altuera pixka bat galtzen baitugu, gero berriro malda txiki bati ekinez. Ekaitz jeitsi eta bagadi batetan sartzen gara. Ibilaldiaren erdia baino zerbait gehiago egina, ibintza-ra (1.037 m.) igotzea eta ondoren Aranazera jeistea besterik ez zaigu falta. Ibin-tzarako igoeraren azken aldapa gogorra bada ere, herria itzultzeko jeitsiera lasaia eta ederra izango dugu orbelaren artean.

Festak

Amnistia Eguna

Udarekin batera 'Jaiak bai, borroka ere bai' lemapeko Amnistiaren Aldeko Batzordeek buruturiko kanpaina amaituta, 'Amnistia Eguna' izenekoak gainean dugu oraingoan. Egia esan, Amnistia egunak datozkigu; izan ere, Urriaren 13tik 15 bitartean, luzatuko bait dira prestatutako ekitaldiak. Beraz, asteburu honetan amnistiaren alde egitea gain, gozatzeko aukera ere izango dugu Hondarribian.

Ostiralez goizeko 12etan, 13an, egun hauei hasiera emango zaie. Euskal Herriko herri eta auzo guztietan etxafuegoen bidez. Egun bereko arratsaldean amnistiaren aldeko borrokan hildakuen omenaldia izan ondoren, ekitaldien hasiera ofiziala izango da hondartzako zelaietan. Horik aurrera denetarikoa izango dugu: folk zein rock jaialdiak, antzez-kizunak, sokamuturrak, lehiaketak, kalejirak, herri bazkariak eta abar luze bat. Azken egunean, hots, igandeko eguerdian preso, errefuxiatu eta deportatuen senidei omenaldia egingo zaie. Arratsaldean herri bazkariak gozatu ondoren, ekitaldi politiko nagusia burutuko da segidan Kukubiltxo taldearen eskutik Amnistia Eguna hona amaiera emateko.

Elikadura

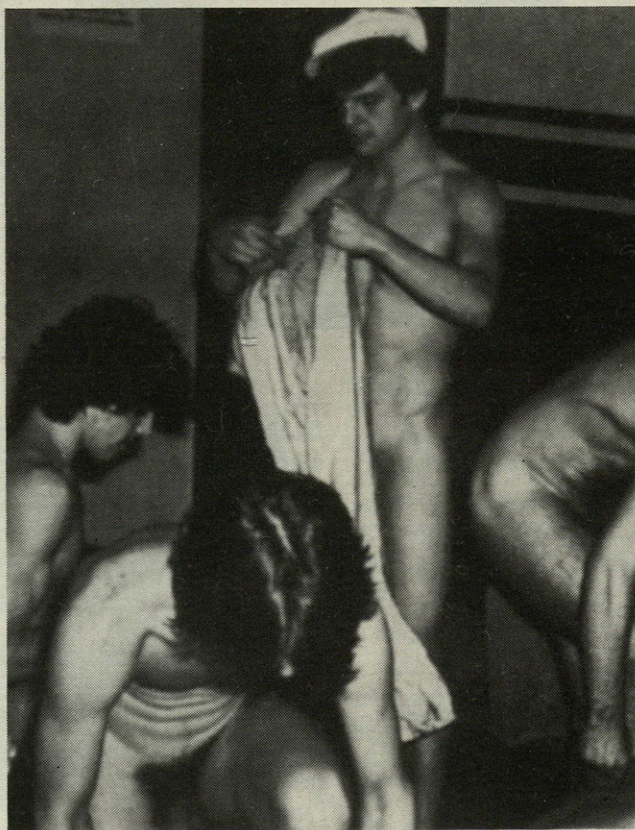
PERRETXIKUAK
GATZETAN

Pasa den astean hasita perretxikuei eskainitako sailarekin jarraituko dugu honetan. Errezeta honen arabera perretxiku gazteen txapelak bakarrik jarriko ditugu. Perretxikuak kapaka jarri joango gara poteetan, gatz geruzak tartekatuz (100 gr. gatz perretxiku kiloko).

Perretxiku hauek erabili baino lehen ondo garbitu uretan gezatu arte. Era honetan ondoen kontserbatzen diren espezieak batez ere, *Lactarius deliciosus* (esnegorria) eta bere inguruko *Lactarius volemus*. Kontutan eduki behar da gatzetan jarri aurretik oso oso ondo xukatzea komeni dela, sartzean gatzak ura zurgatu ez diezaion.

Osasuna

SAUNA, GORPUTZA GARBITZEKO
INFERNU ATSEGINA

Azken aldian sauna saioak hartzea nazioarteko ohitura bihurtu da. Aspaldian finlandiar edo sueziar formula zena, egun gure artean ere hedatu da. Izan ere, sauna odolaren zirkulazioa hobetzeko medio aproposa dugu, horrekin gorputzarentzat kaltegarriak diren toxinak ezabatzen laguntzen duelarik. Bestalde, azala garbitzeko asmotan ere erabilia da, poroak irekitze bide, barruko zaborra botatzen bait da.

Hona hemen, sauna saio bikain bat burutzeko pausoak:

- Saioa izan aurretiko bi ordutan ezer ez jatea gomendatzen da.
- Ur bero eta jaboiz dutxa hartu, azala garbitu eta poroak irekitzera prestatzeko.
- Saunagelara sartu baino lehen gorputza txukunki sikatu.
- Goiko aulkian eserita edo etzanda iraun izerditan izan arte.
- Erdiko aulkira jeitsi eta hor hamar minututan egon, gero behean denbora berdinean izateko.
- Jaboi gabeko dutxa berri bat hartu ur bero edo epelaz. Saunagelara itzuli aurreko prozesua jarraituz.
- Saunatik irten eta berehala ur hotzean sartu.
- Gorputza estalita, atsedena hartu edo egin lo lasai.

Osasunaren
arduraKERIK GABEKO
ZIGARROAK

Amerikako Elkargo Medikoak erabaki duenez, Arizonan eta Missourin komertzializaturiko kerik gabeko zigarroak arrisku-tsua omen dira eta proba eta ikerketak berriak egiten ez diren bitartean salgaiak erretiratuak izan daitezela agindu du.

Zigarro berriak, R.J.Reynolds enpresak tabakoaren kontrako kanpaina gogorren aurrean alternatiba gisa fabrikatua, ohizko itxura du eta bere ezaugarriak nagusia erretzerakoan ez kerik ez eta errautsik ere ez sortzea da. AMAk ofizialki eskatu die aipatu Estatuetako agintariei erretira ditzatela merkatutik "Premier" zigarroak, beren hitzak erabiliz "droga berri arrisku-tsua" direlako eta, hortaz, botiken eta kontsumo-gaien analisi eta arautegiaz arduratzen den Food and Drug Administration (FDA) erakundearen baimena behar dutela esanez.

Reynolds konpainiako bozera-maile batek esan duenez ez da beraien asmoa izan arriskurik ez dutela sinesteraztea, zigarro horiek duten nikotina eta mundrun-edukina ohizko "light" zigarroek dituztenen antzekoa dela gehituz. Osasun agintariek, ordea, zera erantzun dute, zigarro berrian ezaugarriak bere arriskugarritasunaz nahas dezaketela kontsumitzailea, edozein zigarro motak berekin daraman kaltea ahantzeraziz.

JABIER AGIRRE

Botoia sakatu aurretik

'Hiltzaileak'

● Asteazkenean, 21.00etan, 'Hiltzaileak'. Bi hiltzaile, hil behar duten gizona, itsu eskola bateko irakaslea, heriotzaren bila dabilela ohartzen dira. Hil egin nahi du. Biak, beraien biktimak zergatik hil ote nahi duen jakin nahi dute.

Zuzendaria: Donald Siegel. Antzezleak: Lee Marvin, Angie Dickinson eta John Cassavetes.

● Ostiralean 21.00etan, 'Grupo de Familia in un Interno'. Kultura eta estetikan isolaturik bizi den irakasle zahar batek bere maitalea den kontesa, alaba eta bere mutilaren bisita jasotzen du. Utzik dagoen goiko gela alokatu nahi dute.

Zuzendaria: Luchino Visconti. Antzezleak: Burt Lancaster, Helmut Berger eta Silvana Mangano.

● Igandean 15.40etan, 'Nork ikusi du haizea'. Canadako gazte batek, krisialdi garaian, herriko mozkorren semea ezagutzen du. Biak elkartu eta zuzentasuna omen denaren alde ekiten aritzen dira, honela bizitzaren benetako zentzua zein den jakingo dutelarik.

Zuzendaria: Alan Winton King. Antzezleak: Brian Panchaud, Douglas Junor eta Jose Ferrer.

Ikusi baietz

● Aste gutxian zehar eguerdi, iluntze eta gauetan hauteskundetako saioak izango dira eta tarteka hautesgaietara ere elkarriketak egingo dira.

● Larunbatean 11.50etan, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa. Euskadiko Orkestraren kontzertua zuzenean.

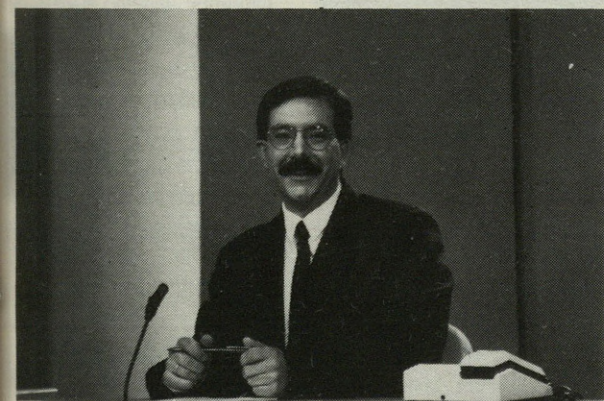
● Igandean 12etan, Legioa. Euskadiko Orkestra Sinfonikoa. Euskadiko Orkestraren kontzertua zuzenean.

● Igandean 18.20etan, Bilbao-Taugres. Bilbotik zuzenean Saski Baloia.

Airean
erantzun**T**elebista-**I**rratia**Jose Mari Gabiria: «Oraindik euskararen militante izan behar dugu»**

Jose Mari Gabiria berez irakaslea da, baina gaur egun, ETBko informatiboetako kazetaria. Hernanin, Legazpian eta Zumarragan irakasle zegoelarik, medio ezberdinetan ibili izan zen han-hemenka. Zeruko Argia, Arantzazu, Goiz Argi eta beste aldizkariren batetan lagundu zuen, herriko irrati-txo batetan bezala. Honi esker, Euskal Telebistan sartzea lortu zuen eta orain arte informatiboetan aritu da lanean.

ARGIA.— Zuk euskal informatiboetan egiten duzu lan, ETB-lean...

Jose Mari Gabiria.— Beno, ni noski euskal informatiboan hasi nintzen lanean, baina izu ederra jaso nuen handik bi hilabetetara erdal katerako ere egin behar zela esan zidaten lehen aldian. Ni gaztetatik euskararen alde ekiten ibilia naiz, euskararen militante bat izan naiz eta bapatean horrelakorik egitea gogorra zen niretzat. ETBn, lehen kanalean, erdaraz tutik ere ez sartzeko erabakia hartua dugu, baina orain geu ere pentsatzen jarriak gara ea honela izan beharko lukeen ala ez.

A.— Baina gaur egun

oraindik euskararen militantea izan beharra al da go?

J.M.G.— Agian bai oraindik, ni behintzat oraindik euskararen militantea sentitzen naiz. Milioiak erabiltzen dira euskararen alde instituzioetan, baina badirudi ez dela nahiko, beste zerbait falta dela, petralak izan behar gara. Adibidez oraindik ez gara egunkari bat ateratzeko gai izan, eta nik ez dakit nork atera beharko luke egunakri hau.

A.— ETB-1 eta ETB-2 hor ditugu. Zer iruditzen zaizu?

J.M.G.— Niretzat telebistaren funtzioa, informatzea eta entretenitzea da. Baina biga-

rrren katea sortu denetik, ETB-1en kalterako izan da eta gainera garbia da erabat eriz-pide politikoengatik sortu zela.

A.— Beraz medio baten izaeran, funtzioa ideologikoa berezkoa al da?

J.M.G.— Funtzioa ideologikoa jakina da, hortan dudarik ez. Hori medio orotan gertatzen da, nahigabe ere gertatzen da. ETBn adibidez nabaria da alderdi bati beste bati baino indar gehiago eskeintzen zaiola eta alde honetatik kontutan izan behar da ETB-2 sortu zenean aipatu zen asmo nagusia Madrildik eskeintzen zen erdarazko informazioa beste modu batetara eman ahal izatea izan zela. ETBk eta TVE, ematen duten informazioa eta informazioa emateko moduan ezberdinak ez balira, tristea litzateke.

A.— Baina ETBren kontrol politikoan alderdi bat ezik, beste denak egon arren, PSOE ere bertan da eta nola uler daiteke hori?

J.M.G.— Baina erredaktore buruak euskaldunak dira, eta abertzaleak denak esango nuke nik. Adibidez Goñi Tirapu abuztuan Gobernuaren Donostiako errezeptziora joan zenean, guk 'atzeko atetik' egin zuela esan genuelako, bihar-munean kristoren dei piloa jaso genituen protestaka. Eta badakigu nork deituko zuten.

B. ARTOLA

**Ikusitakoak
ikusita...****Ea udara behingoz
bukutzen den**

Uda ez da sasoirik onena telebistarentzat eta ETBn ere hau egia dela frogatzeko, telesail eta filmekin bete dute Abuztua. Detektibeak eta bestelakoak ibili zaizkigu bueltaka pantailan eta ikuslegoak ziurrenik pelikula berriagoak eskertuko litzuke. Nagusia izan den mota honetako grabazioez gain, kirol emanaldiak ere eskeini eta zorionez, ETBkoek garbi azaldu dute, estropak ondo asko ematen badakitela. Zaletuek estropak lasai ikusteko aukera ederra izan dute eta izango ere. Baina futbol mailan gauzak ez dira berdin joan. Futbolzaleak gustora egongo dira, ETB eta beste telebista auronmikoez futbol ligarekin lortu duten akordioa dela eta, baloia behintzat ziurtatua dago. Baina Euskal Telebistakoak oraindik eta urrunago joan dira eta udan ligarik ez badago ere, futbolak ikuslego handia biltzen duela eta, orain dela 20 urteko partiduka botatzen ibili zaizkigu, audientzia manetentzekotan edo.

Baina ez dira kirol saioak bakarrik ikuslegoa erakartzeko gai direnak eta Euskal baino Telebista lehenago den medio honek, ezin du lehen kanala informatiboetara mugatu soilik. Udazkena eta ondoren negua, bertan ditugu eta ea eguzki aldetik datorren menepeketasuna apurtzeko gaitasunik dagoen.

XABIER BENITO

Liburuak

IZENBURUA: EUSKAL
HERRIKO ESKOLARTEKO
BERTSOLARIEN IX.
TXAPELKETA.

EGILEA: ASKOREN ARTEAN.
ARGITARATZAILEA:
EUSKAL HERRIKO
IKASTOLEN ELKARTEA.

Eskolarteko Bertsolari Txapelketari ere txanda iritsi zaio. Ez dakigu orain arte Txapelketa horretako bertsorik beste inoiz argitaratu ote den, baina guk ez dugu ezagutzen behintzat. Bestetan ohitura bilakaturako hau —bertsoak argitaratzea alegia— espero dezagun hurrengoetan ere errepikatzea.

Liburuskarekin batera kasetak ere salgai dago, eta bitarteko urriz ekoiztutakoak izan arren (kasetak guztiz produkzio domestikokoak da), itxurosoa egitea lortu dute. Halere, garbi dago emaitza hauen interesa berez datorrela, bertan modu batera ala bestera parte hartutako ehunka pertsonarengandik, eta itxurak ez duela honetan garrantzi haundiegirik. Gutxieneko behar baino dotoreago egin dute. Horra hor lehenengo txaloa.

Esan beharra dago ere, nahiz eta izenburuan laugarren txapelketa dela adierazi, aurtengoa izan dela Euskal Herri

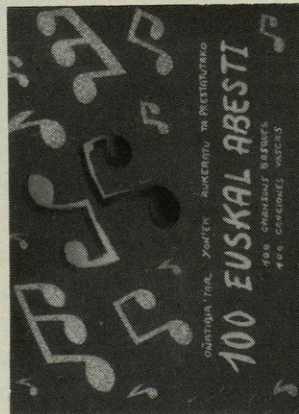
mailako finala izan den lehenbiziko urtea, orain arte herrialdeko jokatu bait da txapelketa hau. Alderdi honetatik begiraturik ere, liburu eta kasetak argitaratzeak bultzadaxo aipagarria izan daiteke.

Liburuan bapateko saio luzea oso-osorik jaso dute, bi mailetan (14 urtetik behera eta gora banatuta), baina horretaz aparte bertso-paperetan herrialdeko irabazle gertatutakoak ere bertan bilduta daude. Guzti-guztiak dagokien doinua zein den adieraziz. Gaztetxoen urduritasunak eta lasaitzeko denbora eskasa kontutan hartuta, maila oneko bertsoak irakur edo entzun daitezke bertan, S. Lizasok saria ematera koan esan bezala «bertsolaritza zuen zai dago / segi aurrera gazteak». Lazkanok ere halaxe bota zuen: «zuhaitz za(ha)rraren kimu berriak / indartsu datozkigula». Eskoletan etengabe lanean ari den jende guztiarentzako ez da ohoregarri makala aurtengo ekainaren 3an Carmelo Baldan entzun ahal izan zena.

IZENBURUA: 100 EUSKAL
ABESTI.

PRESTAKUNTZA: YON ETA
MANU OÑATIBIA.

ARGITARATZAILEA: EDILI.

Liburuaz aparte entzuteko den beste zerbait dakarren lan duzue oraingo hau ere. Izan ere, 100 euskal kantu hauek kasetean ere salgai bait daude.

Yon Oñatibia zenak eman zion hasiera hautaketa eta bilte lan honi. Bere ustez euskal

herri kantu esanguratsuenak hartu, musika transkribatu, eta musika-tresnaren batez (kitarra, pianoa, e.a.) jotzeko modu duan armonizatu. Agerkari batean banan-ban argitaratzen diren ekin zion, baina 65.aren zenean hil zen oiartzuarra. Beritu gabe utzitako lanari bezala Yon Oñatibia saria eman zion. Gainontzeko kantuak tuotan armonizazio lanetan Pontxio Iruñia eta Juan Lasa bar izan ditu lankideak. Beraz, lanaren egitea bezala Yon Oñatibia saria eman zion agertzea bere urkoek hila egin zion doan eskainitako omenaldi gisa ulertu behar da.

Horrezaz gain, kantuok erabiltzeko matika aldetik hamar saileratuak banatuta daude: hegaztiak, animalak, seaskakoak, haurrak, enbata, maitasuna, eguberria, etab. dia... bakoitzetik hamar kantu sartzeko asmoa zegoen hasieran, baina nonbait maitasunaren koen ugaritasunak halaber errez eraman ditu hamarkada proportzio hori ezin betetzeko.

ALDIZKARIAREN IZENA:
EUTSI.

EZAUGARRIAK: 1989-KO
IRAILA. LAUGARREN
MONOGRAFIKO. 150 PZT.

Puntako argitalpenak

(Bilboko «Verdes» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Carla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 3.— «Susa: Itzalpeko ahotsak», 23-24. zenbakia. Susa.
- 4.— «Zugarramurdiko kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.
- 5.— «Gosaria Tiffany's-en», Capote / Koro Navarro. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Sarasolaren Hiztegia», 4. atala. GK.
- 2.— «Euskal Gramatika Praktiko», Butron / de Pedro. Erein.
- 3.— «Laberintoaren oroimena», Jon Kortazar. Baroja.
- 4.— «Jakín: irakaskuntza, erreforma eta didaktika», 50 zenb. Jakín.
- 5.— «Euskal Hizkuntza eta Literatura» (BBB3). Erein.

«Eutsi» aldizkaria «Resiste» kolektibo alternatiboaren aldizkaria da. Orain arte bederatzik aldizkari eta hiru monografiko eman dituzte argitara. Oraingo monografikoa denez, laugarrena dela pentsa liteke. Monografiko hau definitzeko, bi ohar. Bata, gaia «Kalean zer gertatzen den» dela; eta biga-

rrena, komikiaz soilik egindakoa dela.

Komikien estiloa gaiari eta kolektiboari berari dagokion kutsu alternatibokoak dira gehien bat. Zaila da irudia hitzez azaltzen (haiek dioten bezala, aldizkari hau «mila hitzen ondorengotzat datorren irudia» da), baina esan daiteke kotizazio haundiko komikilarien alboan (Aza-

gra, Simonides, Mauro, Hdz. Landazabal...), kalitate handiko ez hain ezagunak ere badirela (Larry, Kini, Peñatarrak, Plagaro, Egaña, Valverde, Mili-cua, Agustin...).

Landazabalen salbuespena ezik, beste guztiak errebelodia gotor eta baregabeko baten is-pilu dira. Insumisioa, kaleko borroka, suizidioa, rockanrola,

erlijioa... monografikoa zabaldu aurretik espero litekeenari bete-betean erantzuten dio edukiak, ezin hobeto bete ere. Arnasik hartu gabe begiztatu, irakurri eta gozatzeko moduko berrogei orrialde trinkoak, «Resiste»koek eskueran ipini digu-ten oraingo hau.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Irakurlea ustez kanpo uzteko asmoz

IZENBURUA: TXAKUR
ZAUNKAK ATEAN.
EGILEA: JUAN MARTIN
ELEXPURU.
ARGITARATZAILEA:
ELKAR. EUSKAL
LITERATURA SAILA.

Haurrentzako literatura eta itzulpengintzaren bidez plaza-ratu zen Juan Martin Elxepuru lehenbizikoz literaturara. Hel-duentzako alorrean ere, pare bat aldiz irakurria genuen bere izena egunkarietan ipuin-sari-ren bat irabazi zuela eta. Bana-kako agerraldi horietatik pausu nabarmena jo du aurrera, ipuin-liburua berriki argitatu-tuz.

Plazaratu ere, umorea errei-

bindikatuz egin digu bergara-rrak. Haatik ez dugu txis-te-kontalari hutsa baina. Horre-taz aparte, imajinazio haundiko idazle antzeman diogu, erre-kurtso narratibo ugarikoa. Li-burua oso desiguala da; era as-kotako ipuinak dakartzkigu. Ekin diezaiozun banan-banako errepasoari.

Txakur zaunkak atean ipui-nak ematen dio bildumari ha-siera eta izena. Irakurleak Elxepururen narrazio-moduari egiten dion lehenengo hurbil-keta benetan atsegin da. Ber-tan antzeman daitezke egilearen dohai haundiak gauzak kontatzeko orduan: ezusteko egoerak asmatzeko irudipena, pertsonaiak aurkezteko era ze-hatz baina sujerentea, eta errazkeriarik gabeko hizkuntza sinplea. Konstante horiek on-doko ipuinetan ere errepikatu-ko dira, baina hasierako ipuin hau gerokoaren nahikoa adie-razgarri suertatzen da. Liburu-ko ipuin onena izan zitekeen, bukaera topiko eta arrosegia tartean ez balego.

Lasai, Juanantonio, lasai ipui-na, sariduna izanda ere, kaska-rrenetakoa dela esango genu-ke. Ondo eraikia dago, eta pro-tagonistaren gogoetei ezarrita-ko gutunen kontrapuntuak on-gi kokatuta daude, baina gaiak ez digu ezer berririk gogora ekartzen, eta alde z aurretik

erraz igar daitekeen bukaerak duen interes apurra deusezten du ipuina amaitu aurretik ere.

Bidasoako azken laminan, laminei buruzko ipuinetan ohizkoa den laino arteko to-nuari lotzen zaio, eta kontake-taren indarra bukaerarako gor-detzen du, gaur egunean koka-tutako bukaerak irakurlearen harridura sor dezan. Dena den, bukaerako giro-aldaketak tra-kets samarra dirudi, bortxaz sartuta antza.

Liburuko ipuinik ederrena da *Bi begi eder haiek*, geure us-tetan dudarik gabe. Kontagaia sinplea izanik, eta kontamodua ere konplikazio haundirik ga-bekoa, ipuin osoari halako erdi-tzalezko misterio airea kutsa-tzen dio egileak, bukaeraldean modu zoragarri batez borobil-duz. Ipuin honetan bete-betean ageri ditu Elxepuruk gorago aipatutako dohaiak.

Gartzela giroan kokatzen da *Antzarren zain* deritzona. Ideia polita da, Juan Martinek hain-beste maite duen sorpresa-ele-mendua dakarren horietakoa. Daukan desoreka bakarra ia anekdota besterik aintzakotzat ez hartzetik etor daiteke. Gar-tzelako giroaz burutapenak eta ondorioak azaltzen dizkigu, be-roriek erakartzen dituzten ele-menduak deskribitu gabe. On-dorioz, anekdota apur bat tri-bializatuta gertatzen da.

Karrerista baten hasierak eta *Tomas Marki*, liburuko tonu narratiborik onenari eusten diote, *Bi begi eder haiek*aren il-dotik. Beste haren borobiltasu-na falta zaie, baina tonu eta gi-ro aldetik haiek bezain atsegi-nak suertatzen dira.

Orain arte aipatutakoekin tartekatuta, beste hiru ipuin daude, ipuinak baino txiste no-belatuak diruditenak. *Hauta-gaiaren paperak*, *Jose Nazaret-hekoak munduko eritzi publi-koari*, eta *Aberia*, bakoitzak gai nagusi banari heltzen dio: poli-tika, erlijioa eta sexua. Hauei darien umorea oso ironia gutxi-koa da, eta susmoa dugu taber-na zuloetako umoreak askoz gehiago izan ohi duela ironia-tik txistetik baino. Alde horre-tatik, hain txiste ez diren beste ipuinetan tartekatzen duen umoreari deritzogu lortuena eta borobilena Elxepururen li-buru honetan.

Azken hitz modura, liburu honek irakurlea estonatzeari lortzen du. Gorabehera haundie-tako liburua da, eta nora jo ez dakiela gelditu daiteke bat. Bai-na zaila izango zaio irakurleari liburua bazter batera utzita ez bukatzea, elemendu interesgar-ri asko eta asko isladatzen bait ditu Juan Martinen estiloak es-treinaldi gisako liburu honetan. Sorpresa eskergarri bat.

JOSU LANDA

Poltsikoan daukadan zulotik

Hik ongi dakik

Hik ongi dakik, urruntasunaren arrazoiz hire susmoak eritzia bilakatu nahi ez badituk ere. Hik ongi jakitea duk nire azken esperantza, neuk dudak besterik ez bait ditut. Aurreko ARGIA laburtutako mahai-inguruan euskal antzerkiaz esaten zena irakurtzeak ahazturaren pareta bota dit lurrera, baina paretaren atzean lainoen iluna baino ez dut ikusten. Diskurtso eskasa, baina eskastasun hori ere irreal, hitzek zeri heldu ez dute eta. Euskal antzerkia betiko bizpahiru taldetara mugatuta ageri da; Antzerki Taldeen Biltzarra hutsean; Galarrotsak, Azpeitiko Topaketak eta gisakoak urtetik urtera krisiagotan; antzerki amateurra katakunbetan; antzerki elebiduna sekula baino antzuago... protesta egin dutenak badira, eta jipoia jaso dute. Protestok ere gero eta ahulago: profesionalen indar falta, ala agintarien zinismoa? Zoritxarrez, duela lau urte baino askoz aspaldikoagoak diruditen hire artikulak hitzez hitz trasladatu genitzakek orain, data baino aldatu behar izan gabe. Pentsa hezake ere oraingo ARGIAko erredaktoreak orduko bako bako kaskarragoak direla, baina ezagutu beharko hituzke... Aurtengo Urtekarian antzerkiaren urteko balantzea egiteko ea nola demontres moldatzen diren itxoitea izan litekeek beste irtenbidea. Ez zekiat.

Hik ongi dakik, bai, nahiz eta lau urte luze badiren alde egin huenetik. Baldin ez badakik ere, ez nieke isiltasun hori eritzi ezarekin lotu nahi. Bazekiat ez dela horrela. Musu jelskor bat.

JOSU LANDA

Jokoz kanpokor

N

AFARROA OINEZen Etxarriko edizioan, eguraldi txarri aurpegi on ipini eta eguneko egitaraua berrantolatuta, 45.000 lagun elkar-

tu ziren, herriko ikastola berriaren eraikuntzaren faborerako 22 milioi pezetetako kopurua bildu eta, festa giroan, nafar ikastolekiko politika instituzionala salatzeke. Bertaraturiko euskaltzaleek bilakatu baldin bazuten ere arrakastatsu eguna, herriar eta biztanleen harrera zabalari esker izan zen posible neurri handian, euriak zapuztu nahi izan zuen antolamendua aurrera ateratzeko adore eta arintasuna erakutsi bait zen.

Euskal Herriko Ikastolen Federazioko herrialde ezberdinetako ordezkariak gainera, Baskongadetako instituzioetakoak agertu ziren —txanpon txikiez (500.000 pezeta) heuren eskuak garbituz, portzierto—, EA, PNV eta HBko zenbait politikariren presentzia ere nabarmendu zela. Baina are nabarmenagoa suertatu zen ordea, Iruñeko gobernu eta nafar administrazioaren ordezkariak boikota, argi asko agertaraziz berriro ere ikastolak aintzakotzat hartzeko borondate fisik ez dutela eta beren politikak norabide aldaketarik

izango ez duela euskara eta euskal kultur loturiko gaiei buruz.

Iruñeko gobernutik laguntza ororen ukaina izan da erantzun bakarra. Eta Juan Larrazak, Nafarroako Ikastolen Elkartearen lehendakariak, Vascuence-aren Legea metatzen PSOE eta UPNk jokatzen duten politikak ikastolen deuseztatena duela helburu salatu egoeraren aurrean. «Elkartea Gobernuaren nomoarekin elkar hizketa batzu aurrera eramaten ahailegindu da, baina alferrikakoa izan dira; ez dute ezertarako balio izan aitzakia baino ez dituzte jarri (...) Garbi dago gure administrazioarentzat: eskola publikoak dago eta ikastetxe kontzertatuak daude (...) Gure agintarien ustez, urte gutxiren barruan ikastolak bere buruaz beste egin behar du».

B

EZPERAKO egunetan Nafarroa Oinez-ek hartu du euskal kulturaren esparruan kurik nagusienetarikoa. Seaskak Pariseko gobernu-

ren Hezkuntza sailarekin lotutako akordioaren gainera. Baina, alderdi abertzaleetatik komunikabideek nafar ikastolen gainean

ka berezia erakutsi duten arren, aspaldian ezagutu gabeko maltzurkeriaz galdegin zaio baita ere Larraza Elkarteko buruari, bera auzitan ipini nahi eta egundainoko lanari kontradizio bila edo.

«Eguna» astekariak urriaren 5ean argitara emandako orrialde beteko elkar hizketa daukagu gogoan, non Mikel Atxaga kazetariak horrela egin zion Larrazari galde: «*zuek ez diozue eskola publikoarekin elkarbideratzeko asmoari heldu*» eta «*batzuk ezin dutelako inork ez al du urratsik eman behar?*». Iparraldeko eta Nafarroako egoera politiko eta administratiboaren aurrean itsukeria, Baskongadetakoaren aurrean handi-ustea, eta Ikastolak eta Euskal Eskola Publikoak behar duen lurraldetasun helburuarekiko gutxiespena besterik ez dute agertu arestian aipaturiko itaunek.

Lakuako psozialista espainolek moldatutako Euskal Eskola Publikoaren Lege Zirriborroaren itzalak euskaltzale eta abertzaleen herri proiektuaren norabidea zenbaitengan lausotzen ote diharduen beldur izateko modukoa da, batik bat unean uneko 'garaipen' politiko eta instituzional okerretara makurtzeko joera nagusitzen ari den bolada haue-

SEASKAk, uda osoan zehar negoziaketa bide makurrak ibili ostean, urriaren lehen egunetan erdietsi zuen Iparraldeko Ikastolen eta Pariseko Hezkuntzaren arteko harremanak hiru konbenioren bitartez erregula daitezzen. Bordelen, Jean Louis Maitia eta (Bordeleko Akademiako) Philippe Lucas-en arteko hiru ordu-tako bileratik fruiturik heldu zen, hitzartutako akordioak ofizialki izenpetuz gero (urriaren 15etik aurrera), 1990. hasieratik eta hiru urteren buruan gauzatuko bait dira.

Halarik ere, eztabaidarako betarik izango da oraindik Iparraldeko Ikastolen guraso kontseiluan, hiru konbenioren proiektua onetsi aurretik. Dirulaguntzak, eredu pedagogikoa eta irakasle kontratuak nola bideratuko diren xehetasunek koxka bat baino gehiagorekin topo egin bait lezakete.

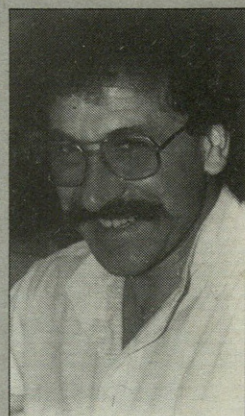
GORKA ARRESE

jon sarasuak puntua jarrita

Koldo Tapiari

(Bertsolari Elkarteko Idazkaria)

— Aste honetan aurkeztu berri du Bertsolarien Elkartek Euskal Herriko Txapelketa Nagusia. Ze garrantzi ematen dio EH-BEk txapelketari?, zer espero duzue aurtengo Txapelketa Nagusitik?

BEHARBADA jendeak eta komunikabideek ematen diotena baino garrantzia gutxiago ematen dio Euskal Herriko Bertsolari Elkartek Txapelketa Nagusiari. EHBek eta bertsolaritzak une honetan baditu apostu gogorragoak.

Hala ere, zalantzarik gabe, ekintza handia da Txapelketa Nagusia eta ondo atera dadin jarrita daukagu arreta osoa. Duela hilabete batzutatik lanean ari da jende mordoska bat antolaketa batzordean, batzorde teknikoan, epai mahaian, eta gai jartzaileen taldean. Guzti hauei esker aterako da Txapelketa Nagusia, protagonistak bertsolariak baldin badira ere.

Azken txapelketa nagusiek bultzada berezia eman diote bertsolaritzari, egun horietan bertsoa jende gehiagorengana iristen da, bertsolariek hobetzen ahalegin berezia egiten dute, eta berritasunak etortzen dira bertsolaritzaren mundura. Aurtengo udazkenean ere hori espero dugu Txapelketa Nagusitik: bertsolaritzaren gorakada eta euskaldungoaren erantzun ona.

Atrebentzia ez bada

Legearen zamapean

Hizkuntz Politika Idazkaritza Nagusiko Mikel Ugaldek «*Legea ez da nahikoa*» artikulua irakurri eta ez daki batek 'Euskararen Lege-Araubidea' ihardunaldietako batzorde antolatzaileko partaide horrek euskaraz ez dakien ala porru bat erre eta zorabiatu ote dagoen. «*Inoiz oinperatua egon den euskara udaberri baten bizialdi itsaropentsuaren atarian dago euskal lurraldean bizirik iraun duen hizkuntza*» (sic) dio 'Hemen'en. «*Legeak, guztien gustokoa ez bada ere, eskaintzen dio euskarari bere bizia eta etorkizuna ziurtatzeko hainbat kerizpe...*».

Egia da soldata bat irabazi nahiak txorakeria asko esatera bultzatzen duela jendea. Egia da 10 urtez ezkur ugari bildu duela zenbaitek Estatutuaren, Amejoramentuaren eta Konstituzioaren kerizpean. Baina legedi orokor horrek ez ezik, legedi horren ebaspen, agindu etabarrek euskararen alde borondaterik onenarekin lanean diharduen herri mugimendua baztertu, zokoratu eta indarge uzten duenean, suizidaz gain genozida ere baderitzogu antzeko jarrerari.

Konstituzioaren aingura euskarari lepotik kendu —nork esan du ihardunaldietan euskara eta gaztelera ez daudela maila berdinean?—, ala haren zamapean ito. HPI-Nak hautua eginga du: dagoen legedia lejitimatzea du lehentasuna. Ez da harritzekoa euskara lehentasun duen Euskal Herriak muturrera erantzun behar izatea pankarta eta guzti.

Ez bait dugu lege espainolaren zamapean jarraitu nahi!

G.A.

Bakearen izenean gerra?

P

OLITIKARIEI aurea hartuz, Komunitate Autonomoko hiru go-tzaiek Madrileko Parla-mentu nahiz Senaturako

89ko hauteskunde kanpainen esku har-tzea erabaki dute. Erabaki ausarta Se-tien, Larrauri eta Larrearena; ausarta bezain arriskutsua. Hego Euskal Herria-ren bake egarriaz askotxo dakiten hiru euskal artzain hauek kontsentsu zabala-ren —ez horregatik zuzena— hautua egin dute, Herri baten, oraindik aske ez den gure Herria eta berezkoa behar lu-keen askatasunaz txintik ere aipatu ga-be.

Orain dozena bat urte ia, 78an, euskal gotzaien 'Acción política y violencia' izenburupean ezagututako agirian Eus-kal Herrian genuen egoera zapaltzailea-ren aurrean biolentzia instituzionalaren kontra gogor ekiten bazen, beste alde-koa, Euskadi Ta Askatasuna erakundea-rena alegia, ez zuen ahazten. 1981. ur-tean, Madrileko kalabozoetan polizia es-painiarrek Joxe Arregi zizurkildarra le-hertu zuten urtean, Leopoldo Calvo So-telo-ren gobernuari hainbat buruhauste eta tripakomin eragin zion euskal go-tzaien pastoral berri batek. Kontakto se-kretuen giropean, Zaragozako koartela hankaz gora atera eta hurrengo egune-rako, negoziaketa eta elkar hizketaz mintzo ziren urgentziazko pastoral ba-tean, Madril-Hego Euskal Herria enfren-tamenduari irtenbide egoki bezain zuze-na bilatu asmoz.

P

ASTORAL guzti hauek idazten ziren bitartean, eta PSOE gobernu buru zelarik, hortxe ikusi izan ditugu, Estatuaren atza-

parrak agerian uzten zituen GAL talde hiltzailea, Bakearen bidezidorra jorra-tzeko porrot egin duten ahalegin bake-tsu frango, Konstituzio espainiar honek dituen mugen aitormenak —honen 10. urteurrena ospatzen zen bezperan, Se-tienek Siglo XXlean botatakoak eta Ma-drilen hainbeste hauts harrotu zitue-nak—, Herri honen Askatasuna eta Ba-kea, bata bestearekin etorriko direla adierazi ohi duten mila baieztapen... be-netako injustizia krudel baten adierazle direnak. Eta gotzaiek ederki dakiten le-gez, hauek ezin dira egun batetik beste-ra, ez ahan-tzi ez irentsi.

Erronka latza eta arriskugarria egin dutela aipatu dut arestian, otsoak eraku-tsitako bide eroso eta zabala arriskuga-rria izan bait daiteke artzaintzat, beren ardiak konturatzeiko irentsiak izango bait dira. Eta errua artzainena bakarrik. Gotzai-artzainek jakin badakite otsoak faltsuak izan ohi direla, batzuetan ba-karka baina askotan taldeetan erasotzen dutela, kontsentsu zabal edota gose han-diaren aitzakiaz ia beti, baina artzainek ardiak euren larruz defendatzen dituzte, ertzain diren heinean bederen.

G

ALDETU beharko genie-ke zer irabazten duten edota zer eskaini dieten gotzaiei. Orain arte kon-ponbidea bi aldean ar-tean zegoenean eta konponbidea bake-tsua bezain zuzena izan behar zuenean Joxe Arregi hil zutenei kontsentsu zaba-lak —berriro ere, ez horregatik zuze-na— 'zigor' ez-etiko bat ezarri dienean.

Melillan isolaturik dagoen presoak ez al du bakerik nahi? Ziburuko baserrian egun osoz izkutuan dagoen errefuxia-tuak ez al du bakerik nahi? Eta nire

amak eta lagunak? Eta ni neronek? Ba-na euskaldun sentitzeak saldukerietan aritzeak suposatu behar al du? Euskal-dun gara, eta bakezale, agian ardi beltz baina zapalduak ere bai.

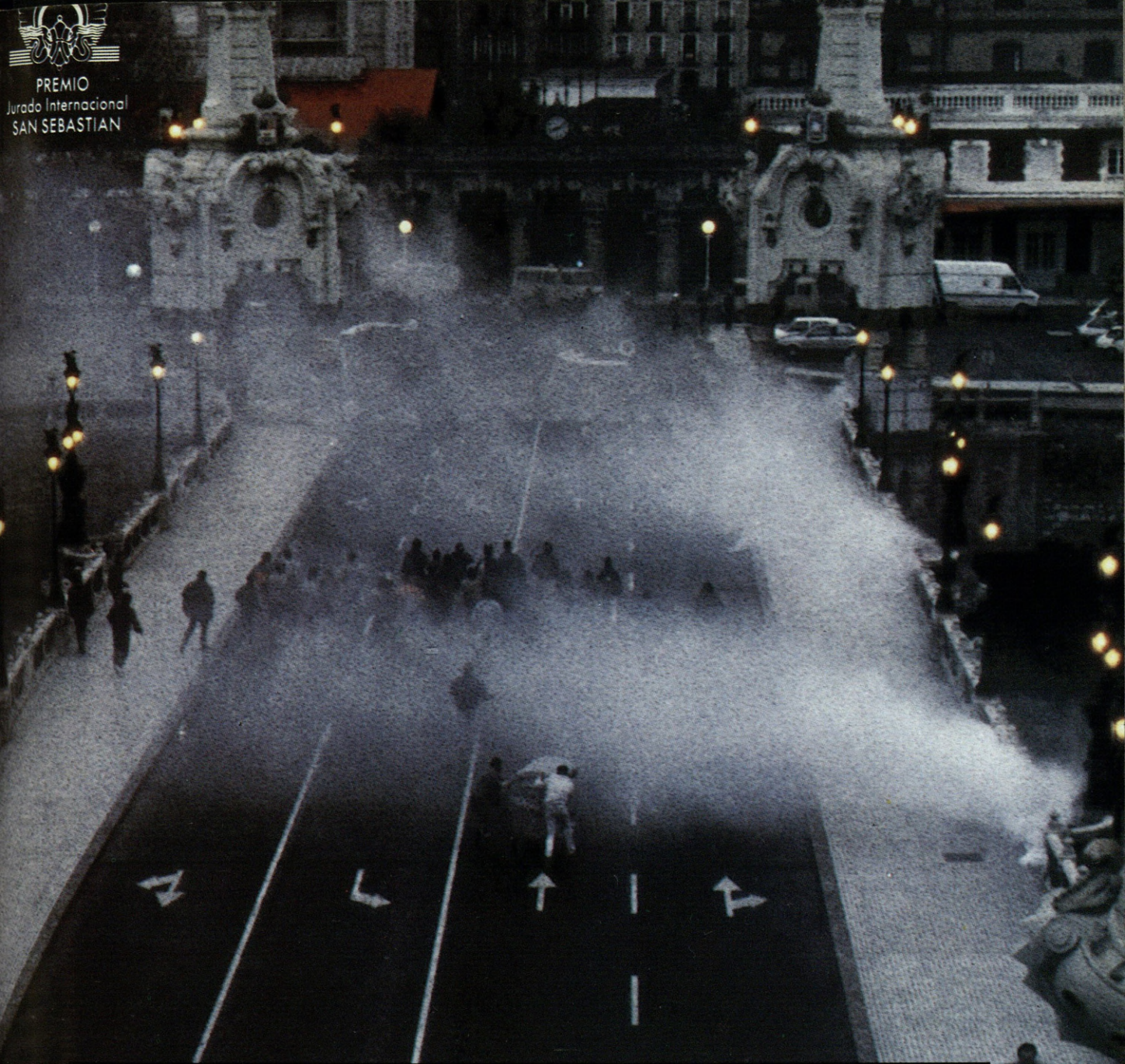
H

AUTESKUNDE atarian gaudenean, eta Estatu espainiarreko gotzaiek hiritargoari esku hartzea soilik eskatu diotenean

Komunitate Autonomoko hiru gotzaien 'aholkuan' ausardia baino belijerantzia handiagoa usaintzen dut. Bake askatzai-learen izenean guztia da bidezko, baita armak isiltzea ere; baina Melillako pre-soaren edota Ziburuko errefuxiatuak ja-saten duen bake isila eta isil-erazia ez da zuzena, ez da onargarria; orain arte Ma-driletik proposatu zaizkigun —kontsen-tsu zabalaren onespenez— bakerako neurriek heriotzera eraman gaitzakete eraman nahi gaituzte. Eta ez da zuzena.

Artzainak tronpa daitezke, zeren otsoek engaina bait ditzakete baina gu-rea bezalako Herri txiki batean deno-elkar ezagutzen dugu. Bakearen izenean gerra odoltsuago bat piztea ez da zaila, elkar hizketen bidez amaitzea ere ez, baina artzainen zakurrek hozka egi-ten dute, itsutasunean hozkaka bildotsa hil arteraino ari daitezke; artaldeak zakur-rengandik defendatzen ez dakien artzaina, zer nolako artzain da? Otsoari la-na errazten diona, seguraski.

XABIER LEKUONA

KE ARTEKO EGUNAK

DIAS DE HUMO

EUSKO JAURLARITZA
KULTURA ETA TURISMO SAILA

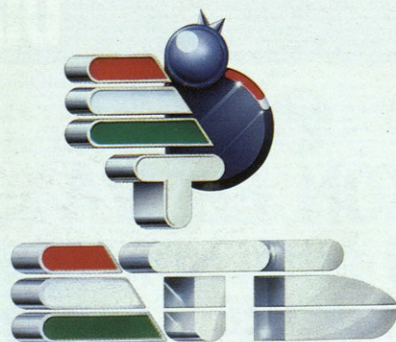
GOBIERNO VASCO
DPTO. DE CULTURA Y TURISMO

ANTXON EZEIZA ZUZENDARIA
PEDRO ARMENDARIZ JR. **ELENE LIZARRALDE**
IRO LANDALUZE LANKIDETZA BEREZIA **XABIER ELORRIAGA** **PATXI BISQUERT**
LUIS GOYA PRODUKTOREA **ALFREDO MAYO** ARGAZKIA **JOSE SALCEDO** OSAKETA
MICHEL PORTAL MUSIKA **ANTXON EZEIZA** **KOLDO IZAGIRRE** GIDOIA
BERTAN FILMEAK **TRENBIDEKO FILMEAK**
SUBVENCIONADA POR EL MINISTERIO DE CULTURA CON LA PARTICIPACION DE TVE S.A. PELIKULA AGFA XT

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehoiak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA